

Notulen van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht
gehouden op 15 december 2016
(vervolg van 12 december 2016)

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht Vergadering 15 december 2016

MILIEU, MOBILITEIT EN ECONOMIE

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 1 november 2016, dienst/sector Wegen, nummer PS2016MME12, inzake Vaststelling nota Infrastructurele kapitaalgoederen wegen en vaarwegen 2016.

Daartoe besloten
PS2016MME12

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 25 oktober 2016, dienst/sector OV, nummer PS2016MME13, inzake Toekomstbestendig tramsysteem Regio Utrecht.

Daartoe besloten
PS2016MME13

RUIMTE, GROEN en WATER

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 29 november 2016, dienst/sector FLO, nummer PS2016RGW14, inzake Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling.

Daartoe besloten
PS2016RGW14

Motie M133 (gewijzigd), ingediend door de fractie van de PvdA, inzake provincie Utrecht pro-actieve rol op de woningmarkt.

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M134 (gewijzigd), ingediend door de fractie van de SP, inzake koppel duurzaamheid aan betaalbaarheid.

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M135, ingediend door de fractie van de SP, inzake gebruik de verhuurdersheffing.

De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M136 (gewijzigd), ingediend door de fractie van de SP, inzake 30% sociale woningbouw, 100% sociaal.

De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M137, ingediend door de fractie van de ChristenUnie, inzake extra budget voor binnenstedelijke ontwikkeling.

De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

Motie M138, ingediend door de fractie van de ChristenUnie, inzake regisserende rol bij woningbouwopgaven.

De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

STATEN (provinciale)

Motie M139 vreemd aan de orde van de dag, ingediend door de fractie van de SP, inzake de nieuwe dienstregeling in Leusden.

De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M140 vreemd aan de orde van de dag, ingediend door de fractie van de PVV, inzake geen middeleeuwse barbarij in het provinciehuis.

De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M141 vreemd aan de orde van de dag, ingediend door de fractie van de PVV, inzake geen halalproducten in het provinciehuis.

De motie is verworpen.

Daartoe besloten

Motie M142 vreemd aan de orde van de dag, ingediend door de fracties van de PvdD en SP, inzake geen vlees van onverdoofd ritueel geslachte dieren in het provinciehuis

De motie is verworpen.

Daartoe besloten

Stemverklaringen.

Stemmingen.

Presentielijst vergadering 15 december 2016

Voorzitter: W.I.I. van Beek, commissaris van de Koning
Griffier: L.C.A.W. Graafhuis

VVD
mevr. drs. N. Eijsbroek, Utrecht
mevr. ir. A.A. Ens, Amersfoort
drs. J. Germs, Renswoude (vanaf 21.05 uur)
W.J. Joustra, Langbroek
drs. A.H.L. Kocken, Utrecht
R. van Reenen, IJsselstein
mevr. ir. J.C.V. Vaessen, Utrecht
mevr. dr. A.J. Vlam, Nieuwegein
Z. el Yassini, Utrecht

D66
drs. J.G. Boerkamp, Utrecht
mevr. H. Chidi, Amersfoort
mevr. drs. A.J. Dekker, Odijk
mevr. drs. A.W.T. Dercksen, Baarn
M.J. de Droog MSc RA, Utrecht
mr. dr. M.C.J. Groothuizen, Zeist
ir. N.J.P. Hoefnagels, Bunnik (vanaf 20.00 uur)
P.D. Overkleef, Utrecht

CDA
ing. D.G. Boswijk, Wilnis
J.M.W. Jansen, Baarn
mevr. T. Koelewijn, Bunschoten
mevr. drs. M.W.J. Maasdam-Hoevers, Zeist
drs. A. Mourik-Geluk, Utrecht
Ing T. van Oosterom, Woerden

PvdA
A. Essousi LLB, Utrecht
drs. C. de Kruijf, Leusden
ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort
H.O. Suna, Soest
mevr. P.J. van Viegen
drs. W.W.M. Wagenmans, Houten

PVV
mevr. E.J. Broere, Soest
R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin
ir. H. IJssennagger, Bilthoven
drs. W.J. Ubaghs, Maarssen

SP
G.J. Bosman, Loenen aan de Vecht
A.M. Meijer, Amersfoort
mevr. M.G. Noordenbos, Maarssen
mevr. A.M. Poppe, IJsselstein

GroenLinks
drs. F.H.W. Bekkers, Bilthoven
mevr. A.C. Boelhouver, Wijk bij Duurstede
ir. H.P. van Essen, Utrecht
mevr. drs. E. Kotkamp, Nieuwegein

ChristenUnie
mevr. N. de Haan, Amersfoort
drs. C.J. van Kranenburg, Driebergen-Rijsenburg

PvdD
mevr. F.M. Arissen LLB, Utrecht
mevr. H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg

SGP
G. van Leeuwen, Houten (vanaf 21.21 uur)
P.A. van Leeuwen, Rhenen

50Plus
mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland

Afwezig: mevr. drs. J.P. d'Hondt, Utrecht (PvdA)
A.J. Schaddelee, Houten (ChristenUnie)
mevr. A.M. Schneiders, Utrecht (D66)

Leden van Gedeputeerde Staten:

drs. ing. P. van den Berg, Amersfoort

drs. R.W. Krol, Soest

mevr. A.M.A. Pennarts-Pouw, Montfoort

mevr. mr. J. Verbeek-Nijhof, Huis ter Heide

Heropening

De VOORZITTER: Dames en heren, ik heropen de vergadering.

Ik deel u mee dat de heer Schaddelee zich heeft ziek gemeld. De heer Boerkamp is aanwezig bij een hoorzitting en komt later op de avond deze kant op. De heer Groothuis, de heer Hoefnagels en de heer Germs zijn wel van plan te komen, maar zij komen iets later.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! Ook mevrouw Arissen komt wat later. Verder wil ik meedelen dat de PvdD mogelijk in het verlengde van de motie vreemd aan de orde van de dag van de PVV een eigen motie gaat indienen.

De VOORZITTER: Maar dat is bij het agendapunt zelf?

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! Ik had begrepen dat ik deze motie gelijk aan het begin van de vergadering moest melden.

Mevrouw MAASDAM (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De heer Jansen komt ook later.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Hetzelfde verhaal als maandag. Onze halve fractie komt later, want zij is in Vianen.

De heer BEKKERS (GL): Mijnheer de Voorzitter. De heer Van Essen heeft doorgegeven dat hij iets later komt. Hij is bezig met het vieren van zijn officiële kandidering op de lijst van GroenLinks. Hij is op plek 17 terechtgekomen. Dus dat is een inkoppertje, zoals u weet.

De VOORZITTER: Wij zullen het netjes bijhouden. In de loop van de avond hopen wij dat er nog heel veel mensen bij komen.

Ik heb u het restant van de agenda toegestuurd. Ik heb daar de geschatte tijden bij laten zetten. Ik begrijp uit wat reacties dat u het als een eer beschouwt om daarop in te lopen. Wij doen daar, hoop ik, allemaal ons best voor.

Wij hebben ervoor gezorgd dat er na afloop van de vergadering wat te drinken is. Dat hebben wij tegen die tijd ook wel verdiend.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Tussen afgelopen maandag en vandaag hebben wij een bericht ontvangen dat de heer Krol ons gaat verlaten. Toch verrassend. Ik dacht: misschien wil de heer Krol nog iets toelichten over zijn motivatie?

De VOORZITTER: Hij mag er kort iets over zeggen. Ik wil, nu het toch aan de orde is, van de gelegenheid gebruik maken hem namens u allen te feliciteren met deze heel bijzondere stap in zijn carrière. Er komen momenten waarop wij nog terugblikken en vooruitblikken en er aandacht aan besteden. Ik weet niet of hij op dit moment behoefte heeft er zelf iets over te zeggen.

De heer KROL (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat u gelijk heeft, dat dit niet het moment en de tijd is hier uitgebreid aandacht te besteden. Voor iedereen die ik nog geen hand heb kunnen schudden: het was niet omdat ik het niet naar mijn zin had. Het is namelijk te mooi om dit werk te mogen doen. Na tien jaar moet je echter ook weer eens wat anders gaan doen en daarmee ook weer andere mensen de kans geven dit mooie werk te doen. Ik zal jullie zeer missen. Dat is duidelijk. Dit zijn een beetje de dagen van het missen. In maart, als het zich echt gaat voordoen, dan komt er ook weer lol in het nieuwe, maar deze dagen zijn een beetje de dagen van het missen. Dat hebben velen van u aan mij laten weten en dat heb ik zeer gewaardeerd en zeer op prijs gesteld.

Statenvoorstel Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Binnenstedelijke ontwikkeling in de provincie Utrecht is nodig voor wonen, werken en recreëren. In 2012 hebben de Staten de kadernota Wonen en

Binnenstedelijke Ontwikkeling vastgesteld. Op grond van deze kadernota is het programma Wonen en Binnenstedelijke Ontwikkeling 2012 – 2016 ingericht. Het nieuwe beleidskader 2017 -2020 bouwt hierop voort.

In het coalitieakkoord In Verbinding! is aangegeven dat de kadernota Wonen en Binnenstedelijke Ontwikkeling 2012 - 2028 zou worden herijkt en verbreed tot een meer geïntegreerde aanpak van de binnenstedelijke ontwikkeling. Het nieuwe beleidskader geeft hier invulling aan, met name door verbreding en een integrale provinciale aanpak van de binnenstedelijke ontwikkeling en biedt daarmee een kader voor het nieuwe uitvoeringsprogramma. Het is een complexe opgave. Na een uitgebreide discussie in de vergadering van de commissie RGW (Ruimte, Groen en Water) van 21 november heeft de gedeputeerde toegezegd dat de Staten betrokken worden, vooral vroegtijdig en actief, bij de uitvoeringsagenda.

Goede punten uit het voorstel, wat de VVD betreft, zijn de integraliteit en de samenhang met de andere beleidsvelden. Het huidige programma is geëvalueerd, waarbij het netwerk is gevraagd naar ervaringen en de effectiviteit van de inzet van de provincie. Deze ervaringen zijn en worden betrokken bij de herijking van het beleid en het opstellen van het nieuwe uitvoeringsprogramma.

Bij de focus wordt aangegeven dat in de vorige programmaperiode gewerkt werd met focusgemeenten en focusgebieden. De 'learning review' beveelt aan om open te staan voor kansen en uitdagingen in de provincie als geheel. In het nieuwe voorstel wordt opengestaan voor kleine en grote gemeenten. De aanpak kenmerkt zich door maatwerk en flexibiliteit en verschilt per gemeente.

Vanuit de centrale missie Utrecht Topregio is het hoofddoel binnenstedelijke ontwikkeling; blijvend aantrekkelijke steden en dorpen, waar het goed wonen, werken en ontmoeten is, met aandacht voor schaarste in de ruimte in de provincie. Daarbij hebben wij maandag bij de discussie over de PRS en de PRV ook al uitgebreid stilgestaan. Het uitdagende in dit geval was om dit alles in één kadernota te zetten. De ambities zijn benoemd, merendeels hetzelfde als in 2012. De drie hoofdambitieën voor binnenstedelijke ontwikkeling zijn breder geformuleerd, maar blijven van kracht. Wij spreken dan over het aanbod aan stedelijke milieus bij de vraag, een toekomstbestendige binnenstedelijke kwaliteit en een optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte.

Zoals in de vergadering van de commissie RGW van 21 november al ter sprake is gekomen, is het noodzakelijk te blijven inspelen op actualiteiten. De gedeputeerde heeft sindsdien aanpassingen gedaan in de kadernota, specifiek in hoofdstuk 5, die het kader de goede kant op helpen. De uitvoeringsagenda helpt om praktisch richting te geven, terwijl wordt ingespeeld op de actualiteiten. Dat neemt niet weg dat wij nog aandachtspunten hebben. Met betrekking tot die aandachtspunten en vragen: dat zijn bijvoorbeeld de ambities. De ambities worden aangeduid als ambities, maar zijn niet altijd even concreet dan wel SMART geformuleerd. Dat gaat ook op voor de focus en de uitwerking van de thema's.

Het beleidskader geeft een overzicht van andere provinciale beleids- en uitvoeringstrajecten, geïntegreerd in de provinciale binnenstedelijke aanpak. In het beleidskader wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste uitvoeringstrajecten in relatie met het programma binnenstedelijke ontwikkeling. Er staan toch nog steeds open einden in en er worden voorbeelden uitgewerkt van vastgoed en financiering, waarover de VVD vragen heeft, met name met betrekking tot hoofdstuk 5, dat een doorkijk geeft op het uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling, het hoofdstuk dat is aangepast.

Wat betreft de urgente opgave wordt vastgoed genoemd, het toevoegen van woningen. De ruimte in de provincie is schaars, waardoor er met dit beleid gericht moet worden omgegaan met de woonopgave. Er wordt in de laatste versie van de kadernota geschreven over een aantoonbare versnelling in de woningproductie binnen de kaders van de PRS en de PRV met de focus op binnenstedelijk, zoals maandag in het debat besproken is.

Wat betreft de focus wordt er een grote onevenwichtigheid in vraag en aanbod aangehaald. Qua wonen is het voor de VVD niet acceptabel om een bedreiging te benoemen en op je handen te blijven zitten. Zie ook weer de aansluiting met de PRS en de PRV. Er is een mogelijkheid om woningbouw op meer bouwlocaties beschikbaar te stellen.

In het statenvoorstel wordt de nadruk gelegd op meer benodigde sociale huurwoningen, niet op het aanbod van benodigde duurdere huurwoningen in het middensegment en koopwoningen, inclusief de

pluswoningen voor het toenemende aantal ouderen dat ervoor kiest langer zelfstandig te blijven wonen. Mijn vraag aan de gedeputeerde is hoe zich dit verhoudt tot de analyse van de vastzittende woningmarkt. Wij zien in dit verband ook voorbeelden van verbreding van transformatie, niet alleen transformatie van kantoren, maar ook transformatie van winkelpanden, agrarisch vastgoed et cetera. Ga hiermee door.

Verder wordt gebiedsontwikkeling genoemd en het intensiveren van het netwerk van de woningmarkt. De provincie jaagt aan, agendeert, stimuleert en ondersteunt partners in het werkveld. De provincie blijft actief meedenken en meesturen als andere partijen ook meedoen; cofinancieren. In regioverband stelt de gedeputeerde voor de rol als middenbestuur goed te spelen door over de gemeentegrenzen heen te regisseren. Zoals in het 'learning review' van het programma Wonen en Binnenstedelijke Ontwikkeling van 2016 naar voren kwam, gaven marktpartijen en externe adviseurs aan dat de focus op focusgemeenten als nadeel heeft gehad dat er vooral naar de samenwerking is gekeken en minder naar andere marktpartijen. Wij willen de gedeputeerde vragen dit laatste in elk geval tot 2020 gericht te gaan doen.

Wat betreft de financieringsconstructies, inclusief de verdienmodellen, hebben wij ook een aantal opmerkingen en vragen. De VVD kan zich vinden in het inzetten van financiële instrumenten met flexibiliteit. Net zoals maatwerk wordt aangehaald, inzet van kennis, expertise et cetera, wordt dat geprefereerd boven ondersteuning als puur financiële oplossing. Tegelijkertijd wordt gesteld dat de financiering vooral via subsidiëring zal verlopen, weliswaar 80%. Hiervoor zal een nieuwe subsidieverordening opgesteld worden, passend bij het nieuwe beleidskader en het uitvoeringsprogramma. De overige 20% kosten bestaat uit procesondersteuning, monitoring en programmakosten.

De VVD heeft geen voorkeur voor renteloze leningen, garantstellingen en financiële incentives; het gaat namelijk om marktactiviteiten. Bij intelligentie op financiering, naast de vorige genoemde instrumenten, wordt tevens gebiedsfondsvorming genoemd. Wat heeft de gedeputeerde hier precies voor beeld bij?

Wat betreft de uitvoeringsagenda vragen wij de gedeputeerde werk te maken van zijn in de RGW-commissie en in het memo Statenvoorstel Kadernota Binnenstedelijke Ontwikkeling gedane toezeggingen om de commissie tijdig en actief te betrekken bij het uitvoeringsprogramma, ofwel: wat meer specifiek vooraf geformuleerde targets waartegen de behaalde resultaten afgezet kunnen worden mee te geven en goede inhoudelijke monitoringsinformatie met aandacht voor integraliteit, sturing en focus. De VVD heeft de intentie hieraan op een constructieve wijze mee te werken.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Een helder verhaal. Mevrouw Eijsbroek stelde een vraag aan de gedeputeerde, maar laat zij ook zeggen wat zij zelf wil. Daar ben ik benieuwd naar.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Op welke vraag duidt de heer Van Muilekom?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Eijsbroek had het over de vraag in de markt en hoe zich die verhoudt tot dit programma. Wat mist de VVD dat zij nog graag zou willen toevoegen?

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Wat wij in elk geval belangrijk vinden, is dat er naast subsidies, waarop erg de nadruk wordt gelegd, meer van marktpartijen en van marktwerking wordt uitgegaan.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Moet de provincie dat doen richting die marktpartijen?

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Daarvoor mag meer ruimte gecreëerd worden. Mijn vraag is hoe precies de financiering wordt gedekt als je het hebt over targets.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Dat gaat de provincie dan doen? Mevrouw Eijsbroek zegt dat er een fonds moet komen of dat er geld moet komen voor de markt.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Er is natuurlijk budget. De vraag is hoe er meer samengewerkt kan worden met marktpartijen. Dat is mijn vraag aan de gedeputeerde. Die vraag wil ik graag eerst beantwoord zien, voordat ik daar verder antwoord op ga geven.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Bedoelt mevrouw Eijsbroek met renteloze leningen ook die door de OMU (Ontwikkelings Maatschappij Utrecht) aan kantoorleegstand wordt gegeven of bedoelt zij plannen voor renteloze leningen die in de maak zijn voor woningbouw?

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik kijk in de breedte. Ik kijk bijvoorbeeld ook naar de transformatie van kantoren, waar marktpartijen actiever bij ingezet kunnen worden. Wij hebben het er maandag ook al uitgebreid over gehad. De nadruk ligt nu erg op subsidiëring.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Binnenstedelijke ontwikkeling heeft ruimte nodig, niet alleen in vierkante meters, maar juist in de manier waarop wij met onze schaarse ruimte omgaan en indelen voor wonen, werken en ontmoeten. Aan de ene kant raken de meters op daar waar mensen willen wonen, moeten wonen, maar aan de andere kant hebben wij lege gebouwen staan, waar voorheen in kantoorgebouwen vergaderd werd, gewerkt werd en de balans werd opgemaakt. Met dit beleidskader wordt volgens D66 een goede stap gezet naar het ruimte bieden en al die binnenstedelijke ontwikkelingen die nodig en gewenst zijn de komende jaren. Wij willen een toekomstbestendige binnenstad in steden, wij willen de kleine kernen bereikbaar en aantrekkelijk houden en wij willen een prettige woonomgeving, waar al onze kinderen kunnen opgroeien. In de laatste vergadering van de commissie RGW, bij de bespreking van dit beleidskader, noemde GS de lijn 'het meestampen', het meestampen met gemeenten. Daaronder werd verstaan het stimuleren, faciliteren en aanschuiven bij U10-overleggen op uitnodiging, dan wel zelf erop afgaan, het aanjagen van verduurzaming en het naast in plaats van tegenover de lokale politiek gaan staan. Het traject van BOB Wonen heeft het besef opgeleverd, gezien de belangrijkheid van het probleem op de woningmarkt, dat gemeenten dat niet alleen kunnen oplossen. Misschien moet de rol van de provincie wel wat explicieter zijn. Natuurlijk ziet D66 de rol van de provincie op het thema Wonen zo pro-actief en aanjagend mogelijk als maar kan, maar wij moeten ons ook realiseren dat als wij een beperkte formele rol hebben, wij vooral in de verbindingen met gemeenten en partijen onze rol moeten hebben. De provincie heeft een formele rol in het toezien op de huisvesting vanuit de taakstelling huisvesting vergunninghouders. Dat is echter van een andere orde in dit geheel.

Dit beleidskader zien wij als een begin van het proces in de aanpak van binnenstedelijke ontwikkeling, transformatie en de ontwikkeling voor vitale steden en dorpen. Hoe u dat gaat aanpakken, staat nu weergegeven op hoofdlijnen. Wij zien dat graag wat explicieter uitgewerkt. Daarmee is al een begin gemaakt in de doorkijk van hoofdstuk 5. Gezien het belang van de problematiek willen PS graag een rol in het totstandbrengen van dit uitvoeringsprogramma, zoals wij ook in de genoemde commissie aan GS hebben gevraagd. De uitwerking van het genoemde hoofdstuk willen wij graag samen met u vormgeven. D66 is content met het beleidskader. Wij stemmen uiteraard voor en kijken uit naar het uitvoeringsprogramma.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! In het coalitieakkoord In Verbinding! is afgesproken de kadernota Wonen en Binnenstedelijke Ontwikkeling 2012 – 2028 te herijken en te verbreden tot een meer geïntegreerde aanpak van de binnenstedelijke ontwikkeling. Dat is een niet eenvoudige opgave gebleken. De totstandkoming van het beleidskader, zoals het nu aan ons is voorgelegd, is niet van een leien dakje gegaan. In de commissie RGW heeft het CDA klip en klaar aangegeven dat de kwaliteit van de eerste versies niet overeenkwam met de verwachtingen die zij hierbij had. Misschien had de vaststelling in het coalitieakkoord – het realiseren van de binnenstedelijke opgave is een complexe opgave – ons moeten alarmeren. Het CDA heeft in de afgelopen weken gemerkt dat de gedeputeerde wel een luisterende houding heeft laten zien. Door middel van het memorandum van 11 december jl. is een en ander bevestigd. Provinciale Staten ontvangen het uitvoeringsprogramma Binnenstede-

lijke Ontwikkelingen niet alleen ter kennisneming, maar zal voor vaststelling door het college van GS aan ons worden gepresenteerd. Dat waardeert het CDA. Immers, wij staan hier voor een gezamenlijke opgave. Zo wordt het in elk geval door het CDA gevoeld.

Tegelijkertijd zijn nog niet al onze zorgen weggenomen. Het CDA constateert dat de ambities uit 2012 nog steeds worden herhaald. In de nu voorliggende versie van het beleidskader is feitelijk alleen hoofdstuk 5 aangepast. Dat hoofdstuk met de titel "Doorkijk uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling" is voor ons nog niet voldragen, om deze eufemistische term maar eens te gebruiken. Wat valt ons op? Daar waar het gaat over vastgoed: er wordt nu als taakstelling genoemd "een aantoonbare versnelling van de woningproductie". Verderop in het stuk staat dat er een grote onevenwichtigheid is in vraag en aanbod, waarbij met name naar sociale woningbouw wordt gewezen. Het CDA herkent zich hierin niet. Volgens de input, verkregen vanuit het BOB-proces, moet er juist meer aandacht zijn voor middeldure tot dure huurwoningen. Kan de gedeputeerde aangeven waarom deze analyse niet terug te vinden is in het stuk? Ingewijden in deze materie weten dat niet zozeer het aanbod het knelpunt is, maar dat de regelgeving op het gebied van de strenge inkomensgrenzen, zoals nu is vastgesteld door het huidige VVD-PvdA-kabinet, voor de beperking zorgen. Daardoor hebben bewoners met een middeninkomen niet meer toegang tot sociale huurwoningen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben benieuwd of ik bij dezelfde BOB was geweest als mevrouw Koelewijn van het CDA. Ik heb heel andere dingen gehoord. Ook in het verslag van die bijeenkomst staan andere dingen.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Misschien komt het omdat wij allebei andere dingen hebben gehoord. Ik heb wel degelijk gehoord dat er is gesproken over middeldure en dure huur bij doorstroming.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad, daar ging het ook over. Mevrouw Koelewijn zei net in haar verhaal dat dat de hoofdmoot was.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Nee, ik gaf aan dat ik de analyse niet volgde. Ik gaf aan waarom ik zie dat er een knelpunt ontstaat, weliswaar door iets anders, dus door de inkomensgrenzen. Die inkomensgrenzen zorgen ervoor dat mensen geen toegang meer hebben tot sociale woningbouw. Dat is wat ik aangeef.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Die inkomensgrens sociale huur: volgens mij komt dat uit Europa. Volgens mij zijn daar grenzen gesteld wat inkomens betreft. Het punt is even: vindt u ook – dat staat wel in de doelstellingen van het beleidskaders – dat er woningen moeten komen die voldoen aan een bepaalde behoefte? Dan kun je zeggen dat het sociaal moet zijn, middelduur of duur, maar het gaat er toch veel meer om dat hier woningen worden gebouwd waaraan behoefte is? Zou dat niet de insteek moeten zijn?

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij beweer ik niet iets anders, alleen geef ik aan dat je niet moet focussen op sociale woningbouw, maar dat je je juist ook op de breedte moet focussen, dus ook op middelduur en dure huur en dat daardoor een probleem opgelost zou kunnen worden.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Dat denk ik ook. Welke rol zou de provincie daarin moeten vervullen?

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Het kan een analyserende vorm zijn, maar het is voor mij geen uitgesproken positie dat de provincie daar bijvoorbeeld een andere dan een regierol in zou moeten spelen. Geen uitvoerende rol – dat zal ik later in mijn betoog nog laten zien – bijvoorbeeld op het gebied van subsidies. Dat vindt het CDA niet noodzakelijk.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik een melding doen? Wij hebben hier geen stroom. Het is lastig.

De VOORZITTER: Ik zal ernaar laten kijken.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik vervolg mijn betoog.

Over gebiedsontwikkeling wordt aangegeven dat de provincie actief blijft meedenken en meesturen alleen als andere partijen ook meedoen. Er wordt hier gesproken over het instrument van cofinanciering. Het is voor het CDA winst dat het nu op deze manier wordt benoemd. Zet hier energie op en neem daar waar nodig het initiatief. Aansluitend zien wij dat de inzet van kennis en expertise de voorkeur heeft boven ondersteuning met subsidiegeld als pure financiële oplossing. Daar is het CDA ook blij mee. Daarna gaat het voor het CDA weer mis. Verderop lezen wij ineens dat de in totaal beschikbare € 7,5 miljoen vooral ingezet wordt in de vorm van subsidies. Hier staat zelfs tussen haakjes: grofweg 80%, liefst in een vorm die revolverend is, maar het zou ook in de vorm van renteloze leningen of garantstellingen kunnen zijn. Onze vraag aan de gedeputeerde is: wat moeten wij hier nu echt lezen? Welke verdienmodellen liggen hieraan ten grondslag?

Bij de energietransitie wordt nu de oprichting van de 'Nul-op-de-meter-Alliantie' benoemd, waarbij samengewerkt wordt met de landelijke zogenaamde stroomversnelling en de EBU. Vanuit het werkveld, inclusief de corporaties en de betrokken leveranciers, is inmiddels de conclusie getrokken dat de stroomversnelling een mislukking is. Lees bijvoorbeeld het artikel in Cobouw van 5 augustus 2016. Het CDA vraagt de gedeputeerde of hij op de hoogte is van deze conclusies en of hij kan aangeven hoe de provincie Utrecht gaat voorkomen dat zij onderdeel wordt van een initiatief dat op voorhand niet als succesvol wordt aangeduid.

Tot slot wil ik namens het CDA benadrukken dat wij op een positieve en opbouwende wijze willen bijdragen aan een optimum bij het voorliggende beleidskader. Wij kijken uit naar het daaropvolgende uitvoeringsprogramma.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het beleidskader: de PvdA kan er erg mee instemmen dat de blik op wonen verbreed wordt naar de blik op de woonomgeving en alles wat daarbij hoort. Wij denken: daar waar je woont, moet het prettig wonen zijn met goede voorzieningen. Dat moet zich richten op zowel de dorpen als de steden. Wij constateren dat gemeenten waar het afgelopen jaar is ingezet op het beleidskader en haar instrumenten tevreden zijn. Die gemeenten hebben vaak wat geld gekregen, kennis gekregen, menskracht gekregen. Eigenlijk hebben zij smeerolie gekregen om dingen voor elkaar te krijgen. Dat is natuurlijk altijd erg prettig.

Toch missen wij iets in dit hele verhaal. Dat komt erop neer dat wij geconstateerd hebben dat in Nederland, maar zeker hier in de provincie Utrecht, er nog heel veel woningen gebouwd moeten worden. Wij praten over een omvang van 50.000, 60.000, 70.000 – in elk geval gaat het om heel veel woningen. Daarom is het goed dat in het beleidskader staat dat het doel van het beleidskader en de doelen die gesteld worden, is het realiseren van een woningaanbod dat aansluit bij de toekomstige vraag. Dat lijkt mij heel goed. Dat betekent tevens, naast het zorgen voor het aantal woningen, dat er woningen met kwaliteit komen en ook gedifferentieerde woningen, of het voor één persoon is, voor mensen met een grote beurs of een kleine beurs, sociaal of wat dan ook. Dan kom ik een beetje op de rol van de provincie. Welke rol zou de provincie moeten vervullen? De PvdA vindt dat de provincie meer een rol en een grotere rol moet vervullen dan alleen de rol van: zorgen dat er geld komt, dat er menskracht komt en dat er wat adviezen komen. Wij denken dat die rol te mager is. Wij denken dat wij als wij ons als provincie, als middenbestuur, daarin echt tekort doen.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Hoe zou de heer Van Muilekom die grotere en iets uitgebreidere rol het liefst willen zien?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Daar wilde ik net over beginnen. Wij denken dat de provincie een belangrijke rol heeft, dat er een evenwichtige betrokkenheid is van alle partijen die iets met bouwen te maken hebben. Dat zijn grondeigenaar, dat zijn bouwers en corporaties. Het zijn misschien ook wel ontwikkelaars. Het zijn zeker ook de gemeenten die moeten zorgen dat zij voor hun burgers de juiste en voldoende woningen bouwen. De provincie moet ook stimuleren dat er

verder gekeken wordt dan alleen de gemeentegrens. Als je gemeenten spreekt, dan hebben zij het over: wij kijken mee met onze buurgemeenten. Zij zijn echter erg gefocust op dat wat in hun eigen gemeente speelt. Door ook in de regio's te kijken en misschien over de provinciegrenzen heen te kijken, denken wij dat daar meer een concept uit kan komen van wat er in deze regio nodig is en wie zou welke woningen waar moeten bouwen en wat moet aan de markt overgelaten worden, in welke gemeenten moeten juist de goedkope corporatiewoningen komen, in welke gemeente zou juist dat andere type woningen moeten komen? Wij denken dat de provincie het orgaan is om ervoor te zorgen dat die discussie goed gevoerd wordt. Als de Staten denken dat het hele woningbouwvraagstuk ons geen lor interesseert en dat het ons niet uitmaakt of er voldoende woningen zijn, dan moeten wij onze handen ervan afhouden. Als wij echter zeggen dat wij daarin doelen willen bereiken, dan vinden wij ook dat wij ons hard moeten maken voor die uitbreidingsbehoefte.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De heer Van Muilekom benoemt een aantal taken vanuit de provincie. Van die taken, als hij goed kijkt naar het landelijk beleid, kun je concluderen dat daarvoor wetgeving, amvb's en een heel kader is neergelegd door minister Blok, dat ook met deze verdelingsystematiek van doen heeft. Waarom denkt de heer Van Muilekom dat er dan nog een taak voor de provincie overblijft?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik zeg dat omdat wij hier in het beleidskader die doelen voor onszelf stellen. Wij zorgen ervoor dat er een aanbod komt van een voldoende aantal woningen. Dat staat erin: het regisseren van aanbod dat aansluit bij de toekomstige vraag. Wij zeggen het wel, maar wij doen verder niks.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat niet zozeer om de aantallen, maar dat u zegt over de grenzen heen kijken, over de provinciegrenzen zelfs. Volgens mij zijn wij dan met landelijk beleid bezig en hebben wij het over een andere rol van de provincie.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Gemeenten maken prestatieafspraken. In het BOB-traject, met diverse sprekers van gemeenten, van andere provincies, allerlei partijen en adviesorganen, waren er die zeiden: als provincie hebben jullie dé positie om te kijken wat er hier in de provincie nodig is. Dat is anders dan in de Achterhoek, waar krimp is, of in Noord-Holland of Richt je nu eens op betaalbaarheid en duurzaamheid en dat een punt is dat er komt. Zij hebben ook gezegd: zorg dat er op regionaal niveau een goede visie is over wat hier de problematiek is en waar wij op willen aanvullen. Ik zeg dat over de provinciegrenzen, omdat de woningmarktregio's soms over die provinciegrenzen heen gaan. Het vereist van de provincie en van ons enige flexibiliteit en visie dat je daar verder zou moeten willen kijken. De corporaties hebben namelijk soms ook een breder werkgebied.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil er wel even bij aansluiten en toch een vraag stellen. Het kan zo zijn, en dat is dus ook landelijk beleid, dat het inderdaad over de provinciegrenzen heengaat, maar wij hebben het hier nog steeds over de provincie Utrecht. Volgens mij hebben wij daar het mandaat voor. Dat is het betoog: waarom blijven wij niet bij de rol die ons voor de provincie is toegekend?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Wat voor rol wil mevrouw Koelewijn dan dat de provincie vervult?

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De heer Van Muilekom had het net over een analyse. Daarin kan ik het met hem eens zijn.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Ik heb het woord analyse niet gebruikt. Natuurlijk mag je analyseren en van alles doen. Dat is allemaal goed. Zorg er echter voor dat de gemeenten de vraag goed inbrengen ten opzichte van elkaar: wat is hier de vraag? Dan kun je gezamenlijk tot een beeld komen, van: in deze regio hebben hieraan tekort. Dan moeten wij ervoor zorgen dat daarop ingezet wordt. Wie gaat dat doen? Gaat dan elke gemeente dat doen? Dan krijg je weer de onevenwichtigheid, dat het niet aansluit bij de behoefte en de vraag. Of maken wij er een gezamenlijk plan en een gezamenlijke visie

van? Volgens mij ontbreekt dat nu. Dat is mijn oproep. Ik denk dat de provincie het orgaan is om hierin een rol te spelen. Dat gaat over locaties, dat gaat over type woningen. Naast sociale huur gaat het ook over woningen die mevrouw Eijsbroek aankaartte. Dat is die categorie woningen tussen € 700 en € 1000; de mensen die net buiten de sociale-huurgrens vallen, maar dan wel met het probleem zitten, omdat wij een tekort aan woningen hebben.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog vragen of de heer Van Muilekom bedoelt dat de provincie naast een natuurvisie, een kantorenleegstandvisie, een retailvisie, ook een woonvisie zou moeten ontwikkelen?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Ja, en dan op regionaal niveau en niet alleen een visie, maar ook afspraken erbij tussen gemeenten en met gemeenten over wie wat gaat doen, zodat er echt wat gaat gebeuren. Dus niet alleen papier, maar ook zorgen dat het tot uitvoering komt. Daarbij heb je niet alleen de corporaties nodig, maar ook anderen: partijen die woningen bouwen. De gedeputeerde zei in zijn reactie in de commissie: wij hebben geen doorzettingsmacht. Dan denk ik: als wij ons alleen maar dingen aanmeten waar wij doorzettingsmacht hebben, dan doen wij ons echt tekort en dan moeten wij ons op een gegeven moment opheffen. Dit zijn vraagstukken die in deze provincie acuut zijn en die er echt spelen. Als wij denken dat die niet meer belangrijk zijn, dan denk ik dat er echt naar gekeken wordt, van: wat doet die provincie nu?

Dus pro-actief bezig zijn op de woningmarkt en ervoor zorgen dat er op regionaal niveau een goede visie en afspraken komen met de marktpartijen. Wat ons betreft doet het er dan niet toe of je echt doorzettingsmacht hebt, zoals wij met kantoren hebben of op andere terreinen. Dit is gewoon een rol die wij moeten oppakken.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoor de heer Van Muilekom meerdere partijen noemen, o.a. andere marktpartijen. Ik ben benieuwd: wil hij ook corporaties particuliere huizen laten opkopen?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Corporaties hebben tegenwoordig een heel enge taakstelling in wat zij nog mogen doen. Het enige wat zij mogen doen, is sociale huurwoningen bouwen. Anders mogen zij niets meer. Corporaties moeten wij zeker gebruiken. Sommige corporaties willen ook graag bouwen, maar volgens mij heb je meer partijen nodig. Je moet daarnaast ook afspraken met de gemeenten maken dat er binnenstedelijk of waar dan ook, ruimte is om te kunnen bouwen of te transformeren, zodat die woningen er gaan komen.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Dat het thema Wonen urgent is, daar zijn wij het over eens. Dat staat ook in het stuk. Ik was bij de BOB-bijeenkomst begin november, maar ik heb daar ook raadsleden en wethouders van gemeenten horen vertellen: "Beste provincie, wij vinden het eigenlijk wel prima wat u nu doet, het liefst nog een beetje afstand." Ik vind het daarom erg lastig te rijmen met de oproep van de heer Van Muilekom tot een woonvisie. Wat zouden wij kunnen zeggen, zonder doorzettingsmacht, als provincie naar die gemeenten?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Ik was bij diezelfde bijeenkomst en schrok ervan dat een raadslid van de gemeente Utrecht, van de partij van mevrouw Chidi, beweerde dat zij die provincie helemaal niet nodig hadden. Er gaan echter bakken met geld naar projecten in de gemeente Utrecht. Toen dacht ik: "Dan is het goed om te weten hoe de werkelijkheid op dit moment in elkaar steekt."

De gemeenten zijn eigenlijk best tevreden over de inzet van de provincie, zoals uit de evaluatie naar voren komt. Als je projecten hebt die op slot zitten, die een onrendabele top hebben of men mist menskracht en de provincie stopt daar geld en middelen in, dan is dat hartstikke goed. In die zin komt er wel wat voor elkaar. Dat je zoiets moet doen: daar hebben wij geen kritiek op. Dat is ook een rol, maar wij willen daar een rol aan toevoegen.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Dat begrijp ik. Overigens gaat het niet om één raadslid, maar om meerdere raadsleden en wethouders die avond. Mijn vraag aan de heer Van Muilekom is:

wat zou u willen dat die woonvisie tot stand brengt, wat niet is beschreven in wat er nu al beschreven staat?

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Het gaat er niet om wat er beschreven staat, maar wat er moet gaan gebeuren en dat je tot afspraken moet komen als je zegt dat er meer betaalbare woningen komen, en waar gaan wij die woningen bouwen? Gaan wij die woningen in de stad Utrecht bouwen of gaan wij dat in Houten doen of in Nieuwegein? Als je andere typen woningen hebt, eensgezinswoningen of woningen voor senioren: waar ga je die woningen dan bouwen? Dan zul je zien dat dat afhankelijk is van het type gemeente. Bij de ene gemeente ligt de balans meer aan de ene kant, bij de andere gemeente ligt de balans meer aan de andere kant.

De VOORZITTER: Gaat u door met uw eigen betoog.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil afsluiten. Ik heb een motie. Wij voegen daarmee een rol voor de provincie toe: provincie Utrecht, proactieve rol op de woningmarkt.

Motie M133 (PvdA): provincie Utrecht pro-actievare rol op de woningmarkt

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 15 december 2016, ter behandeling van het Beleidskader Binnenstedelijk Ontwikkeling 2016;

overwegende dat:

- *GS in het beleidskader de volgende ambities heeft geformuleerd op het vlak van de woningmarkt:*
 - a. *realiseren van binnenstedelijke woningbouw. In de PRS is 80 % van het woningbouwprogramma (totaal ca. 68.000 woningen) gesitueerd in bestaand stedelijk gebied;*
 - b. *het realiseren van een woningaanbod dat aansluit bij de (toekomstige) vraag. Dat betekent ook aandacht voor de kwaliteit van deze woningen en woningdifferentiatie;*
- *de provincie een belangrijke rol heeft in het organiseren van evenwichtige betrokkenheid van alle betrokken partijen en dat de provincie daarnaast stimuleert over grenzen van gemeenten, regio's en de provincie heen te kijken. De provincie kan gemeenten en andere partijen verbinden op een gezamenlijk regionaal belang en maatoplossingen en ondersteuning bieden waar deze partijen er zelf niet uitkomen;*
- *meerder studies aangeven dat er een uitbreidingsbehoefte is van tenminste 50.000 woningen per jaar, naast 20.000 vervangende woningen; deze zijn voor een belangrijk deel te realiseren in de provincie Utrecht;*
- *externe partners in het lopende BOB Wonen traject aangeven dat de provincie een meer actieve rol moet oppakken op tenminste de thema's:*
 1. *betaalbaarheid en duurzaamheid;*
 2. *ontwikkelen regionale woonvisie en instrumenten zoals regionale verevening;*
 3. *(tijdelijke) oplossingen op bepaalde locaties en type woningen;*
 4. *realiseren categorie huur 700-1000 euro.*

van mening dat:

de provincie Utrecht haar rol als middenbestuur bij de grote vraagstukken op de woningmarkt in de provincie Utrecht pro-actiever en zo breed mogelijk dient in te vullen, omdat de meerwaarde van de provincie ook groot kan zijn ook al heeft ze geen doorzettingsmacht;

dragen op dat :

GS samen met de Utrechtse gemeenten de handen ineen moet slaan om de tekorten in de Utrechtse woningmarkt op te lossen, opdat er de komende jaren zowel binnenstedelijk als mogelijk aan randen van steden de juiste en voldoende woningen worden gebouwd voor alle doelgroepen op basis van regionale samenwerkingsafspraken.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M133 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! De zin die ik zojuist nog had willen zeggen, is dat wij hoorden dat partijen lijnrecht tegenover elkaar staan over dit onderwerp. Dat komt voor in heel veel gemeenteraden.

De SP in Stichtse Vecht gaat op dit moment langs de deuren in een woonwijk van sociale huurwoningen die gebouwd zijn op klei en wel op zo'n manier dat het regenwater niet goed weg kan lopen. Het resultaat is vochtproblemen. Als je meer contact wilt krijgen met de gewone mensen in de straat, dan moet je daar eens een keer langs de deuren gaan, want je wordt over de drempel getrokken en je krijgt een heel verhaal te horen. Zo waren wij bij een jonge vrouw met twee kleine kinderen. Zij en haar man werken parttime. Zij verdienen net te veel om huurtoeslag te krijgen. Dus draaien zij voor de hele € 700 kale huur op en elk jaar stijgt deze huur ook nog een paar procenten. De stookkosten zijn hoog in een vochtig huis en al met al waren deze mensen bijna de helft van hun inkomen aan woonlasten kwijt. Helaas was dat inkomen net te laag om een hypotheek te nemen.

Ik wil eigenlijk vragen of ik de aanwezigen mag vragen wie er hier ook de helft van het inkomen kwijt is aan woonlasten.

De VOORZITTER: Dat mag u vragen. Ik zal daarvoor straks schorsen. Ik wil nu graag dat u uw be-
toog voortzet.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik was al een beetje bang dat ik het niet mocht vragen. Ik zal zelf wel antwoord geven op die vraag. Ik heb een koophuis. Mijn partner en ik betalen na aftrek van de hypotheekrente ongeveer een vierde van ons gezamenlijk inkomen aan woonlasten. Dat daalt ook nog elk jaar, omdat wij wat kunnen afbetalen.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft een rapport gemaakt over huurders die duurder uit zijn dan kopers. Wat is daarvan de oorzaak? Onder andere de verhuurdersheffing, die is ingesteld in 2012, heeft er dit jaar al weer voor gezorgd dat € 1,7 miljard uit de verhuur in de staatskas is gekomen.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag. Wat maakt het dat mevrouw Noordenbos haar spreektijd benut om het landelijk beleid hier te bespreken?

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Dat komt doordat ik daarover een motie heb. Ook hebben wij van de woningbouwcorporatie gehoord, ook tijdens de BOB-Wonen, dat de verhuurdersheffing een zware druk is op het willen investeren van die woningbouwcorporatie en op het verduurzamen van de woningen. Dus het is iets wat wel degelijk speelt. Ik wil een motie indienen om in IPO-verband een lobby te doen naar het Rijk om de verhuurdersheffing af te schaffen.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het fijn vinden als mevrouw Noordenbos die doorvertaalt naar het provinciale niveau, ook in het kader van de effectiviteit, die wij hopelijk met elkaar kunnen bewerkstelligen. Alvast bedankt.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Tja, als er een brand is, moet je proberen ook de grootste brand te blussen en niet alleen de kleine brandjes.

Het tweede punt betreft de tegenstrijdige belangen in gemeenten, waardoor afspraken over 30% sociale huur en koop niet nagekomen worden. Partijen staan lijnrecht tegenover elkaar. Gelukkig heeft de gedeputeerde in het stuk Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling gedurfd om het woord 'regisseren' te gebruiken op het gebied van sociale huur. Goed zo. Hij heeft ook duidelijk gezegd dat hij het aanbod zal vermeerderen door provinciaal beleid. Ook goed. Wij vragen ons echter af hoe wij gaan regisseren en hoeveel wij gaan vermeerderen. Eén erbij is ook een vermeerdering.

De heer Krol zei het in de vorige vergadering heel mooi: "Provincie, durf bestuurder te zijn." Eén van de laatste opmerkingen van een gemeenteraadslid in de BOB-Wonen was: "Provincie, doe wat." Wij wachten op de goede plannen van de gedeputeerde, maar wij willen hem hierin niet alleen laten staan. Daarom dien ik drie moties in ter ondersteuning van een effectief en goed woonbeleid. De eerste motie is "Koppel duurzaamheid aan betaalbaarheid". Dus, denk actief mee als een woningbouwcorporatie

gaat renoveren en verduurzamen en help mee als dat niet van de grond komt. Het gebeurt regelmatig, als mensen al zo veel huur betalen, dat zij niks kunnen of willen investeren in het verduurzamen van de woning.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Noordenbos heeft het steeds over koppelen van duurzaamheid aan huurwoningen. Waarom heeft de SP het niet ook over koppelen van duurzaamheid aan de betaalbaarheid van koopwoningen? Er zijn ook mensen met een middeninkomen die met dezelfde vraagstukken zitten.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Ik vind dat net zo belangrijk, maar ik heb begrepen dat gemeenten daarin al voor een stukje voorzien. Mocht dat niet zo zijn, dan vind ik dat voor de provincie ook belangrijk. Mevrouw Koelewijn begrijpt ook dat als je al een heleboel van je inkomen aan huur kwijt bent, je daarop niet nog extra huurverhogingen kunt of wilt accepteren.

De tweede motie is: Gebruik de verhuurdersheffing. Die heb ik al besproken.

De derde motie is: 30% sociale woningbouw is 100% sociaal. De provincie helpt op dit moment heel effectief bij een aantal woningbouwprojecten. Wij zouden kunnen sturen onder andere door te zeggen dat wij vanaf nu alleen maar grote woningbouwprojecten ondersteunen waarin 30% sociale woningbouw is opgenomen. Dan is er natuurlijk misschien nog 30% van de middeldure huur en 30% dure huur. Dat is het idee.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog wel een vraag. Zoals ik in mijn betoog heb aangegeven, is volgens mij niet zozeer het aanbod het probleem, maar is het ook het verdeelvraagstuk op het gebied van de toegankelijkheid. Dus de inkomensgrenzen van mensen bepalen of je in aanmerking komt voor een sociale huurwoning. Stel dat je er een tig-aantal sociale huurwoningen bijbouwt, heeft mevrouw Noordenbos dan in de gaten dat die woningen leeg kunnen blijven staan?

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Ja, dan zal toch eerst de wachtlijst van negen tot tien jaar leeg moeten zijn. Dan heb je kans, als er een heleboel bijgebouwd wordt, dat er af en toe wat leegstaat. Wij weten echter dat er in de provincie Utrecht ook een heleboel grote koopwoningen leegstaan.

Motie M134 (SP, PvdA, D66, 50Plus): koppel duurzaamheid aan betaalbaarheid

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 15 december 2016, ter bespreking van het Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling 2017-2019;

constaterende dat:

- *er bij de meeste woningbouwcorporaties inmiddels weer enige investeringsruimte is;*
- *dit resulteert in diverse renovatie- en nieuwbouwprojecten waar flinke slagen worden gemaakt met verduurzaming, maar er nog altijd te veel sociale huurwoningen overblijven met de slechtste energielabels;*

overwegende dat:

- *ook de provincie verduurzaming hoog in het vaandel heeft staan;*
- *verduurzaming werk oplevert, energie bespaart en huurders ruimte geeft in de portemonnee;*

dragen het college op:

actief mee te denken over het verduurzamen van woningen bij nieuwbouw, verbouw of transformatie, al dan niet door corporaties, en daarbij de inzet van het financieel instrumentarium uit het programma energietransitie mogelijk aan te wenden.

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M135 (SP): gebruik de verhuurderheffing

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 15 december 2016, ter bespreking van het Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling 2045-2019;

constaterende dat:

- *om de doorstroming uit sociale huurwoningen op gang te brengen, er enerzijds meer betaalbare huurwoningen nodig zijn voor de middeninkomens;*
- *beleggers en pensioenfondsen daarom nu gaan investeren in middeldure huurwoningen;*
- *er tegelijkertijd genoeg goedkope huurwoningen beschikbaar moeten blijven;*
- *de sociale huurwoningen verduurzaamd moeten worden;*
- *deze enorme opgaven voor corporaties, gemeenten en huurders niet te doen zijn zolang het rijksbeleid niet wijzigt;*
- *de verhuurderheffing jaarlijks € 1,7 miljard minder investeringen in de sociale woningbouw betekent;*
- *dit geld dus niet gebruikt kan worden om goedkope huurwoningen te bouwen, huurwoningen energiezuiniger te maken of huren laag te houden;*
- *dit op langere termijn de sociale volkshuisvesting ondergraaft waar Nederland zo trots op mag zijn;*

overwegende dat:

dit probleem voor alle provincies geldt;

dragen het college op:

in IPO-verband te lobbyen voor investering van deze € 1,7 miljard in nieuwbouw, renovatie en verduurzaming van sociale woningbouw;

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M136 (SP): 30% sociale woningbouw, 100% sociaal

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 15 december 2016, ter bespreking van het Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling 2017-2019;

overwegende dat:

- *er veel huurders van sociale huurwoningen zijn die net geen recht op huurtoeslag hebben;*
- *de Woonbond heeft berekend dat zij zo'n 20 tot 30 euro per vierkante meter per jaar meer betalen dan mensen die een woning kunnen kopen;*
- *deze huurders niets kunnen kopen, omdat ze geen hypotheek krijgen;*
- *er voor hen weinig te kiezen valt en ze vaak genoeg moeten nemen met een te dure huurwoning in een slechte staat;*
- *dit komt doordat er vaak sociale huur verkocht wordt en weinig wordt bijgebouwd;*

constaterende dat:

- *sociale woningbouw in gemeenten niet van de grond komt omdat politieke partijen lijnrecht tegenover elkaar staan vanwege uiteenlopende belangen;*
- *de provincie hierin meer wil regisseren;*
- *de provincie vanuit het budget Binnenstedelijke Ontwikkeling op effectieve wijze woningbouwprojecten ondersteunt;*

dragen het college op:

minimaal 30% sociale woningbouw als voorwaarde te stellen voor ondersteuning van woningbouwprojecten door de provincie.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De moties M134, M135 en M136 zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. Ze kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw KOTKAMP (GL): Mijnheer de Voorzitter! Ik zal tot vreugde wellicht van sommigen het heel kort houden. Er is al veel gezegd. GroenLinks is blij dat er wordt vastgehouden aan het richten van de pijlen op binnenstedelijke ontwikkeling in combinatie met het vasthouden aan het principe van de rode contouren. Wij hebben het daarover afgelopen maandag ook al uitgebreid gehad. Waarmee wij vooral blij zijn, is dat er nu echt oog is voor de kwaliteit en de toenemende complexiteit in binnenstedelijke ontwikkeling, vooral in combinatie met mobiliteitsvraagstukken en duurzaamheid. Daarover is net al het nodige gezegd.

Waarover ook al iets is gezegd, is het abstractieniveau van deze notitie, waardoor het soms wat moeilijk is te zien wat een aantal kaders concreet betekent. Wij zijn benieuwd op welke manier dat zijn beslag krijgt in het uitvoeringsprogramma. Wij gaan ook graag nog het debat aan over het uitvoeringsprogramma. Dus ik hoop dat dat op termijn geagendeerd kan worden, in elk geval voor de commissie.

Mevrouw DE HAAN (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Graag begin ik met het citeren van twee prachtige ambities:

- wij dragen zorg voor blijvend aantrekkelijke steden en dorpen, waar het goed wonen, werken en ontmoeten is.
- iedereen heeft toegang tot een geschikte woning in een aantrekkelijke omgeving.

De eerste ambitie komt uit het beleidskader en de tweede komt uit de Staat van Utrecht 2014-2040. Het hebben van goede huisvesting vormt een belangrijke voorwaarde voor burgers om goed te kunnen functioneren. Dan gaat het om meer dan het spreekwoordelijke dak boven het hoofd. Het nieuwe beleidskader geeft richting en kaders om met die ambities de komende jaren aan de slag te gaan. De ChristenUnie is blij met de veel bredere insteek van het beleidskader dan voorheen en de verbinding met thema's als mobiliteit, energie, klimaatadaptatie, gezonde leefomgeving en de toezegging dat de uitvoeringsagenda eerst naar de Staten komt.

Het woningvraagstuk in de provincie Utrecht is een van de twee grootste risico's die het behouden van de status Topregio bedreigt, zo zei een burgemeester onlangs op een bijeenkomst van de U10 over circulaire economie. Het is net ook al gezegd: onevenwichtigheid op de woningmarkt, vraag en aanbod sluiten niet op elkaar aan en te weinig differentiatie. Daardoor neemt de wachttijd toe. Ik schrok wel van de oplopende wachttijd. Tussen 2012 en 2015 is de gemiddelde wachttijd op een sociale huurwoning in drie jaar tijd gestegen van zes naar acht jaar. Er is echter ook heel veel vraag naar middeldure en dure huurwoningen. De vrije sector wordt steeds duurder. Tegen de VVD: het landelijk beleid van minister Stef Blok heeft niet geholpen om de capaciteit te vergroten en de problemen te verhelpen. Een gevolg van de krapte op de woningmarkt: jonge mensen betalen het gelag in de vorm van hoge hypotheek, hoge huren of een langere zoektocht. Het gaat structureel ontbreken aan goede huisvesting voor nieuwe generaties. In de doorkijk van het uitvoeringsprogramma staat de urgente opgave van het college klip en klaar vermeld. Wij hebben het al gehoord: 68.000 woningen zijn er nodig tot 2028, 80% binnenstedelijk. Dat vraagt de komende vier jaar om een versnelling, kwalitatief en kwantitatief.

Een discussie over rollen van de provincie past naar ons idee bij het kader en niet bij de uitvoeringsagenda. Daarop willen wij even inzoomen. Als wij die ambitie willen waarmaken, dan kan dat alleen als de provincie zorgt voor een maximaal faciliterende, stimulerende en agenderende rol. Wat de ChristenUnie betreft mag die rol nog pro-actiever worden ingevuld. Dat is ook een aanbeveling, die uit de 'learning reviews' komt.

Vooruitlopend op de uitvoeringsagenda doen wij alvast twee suggesties:

- Faciliteer gemeenten en regio's met woningbehoefteonderzoeken, bijvoorbeeld gekoppeld aan een demografische scan, waarover onlangs een motie van de SGP is aangenomen;
- Onderzoek de mogelijkheid om, vergelijkbaar met de Monitor Kantorenleegstand, een monitor voor maatschappelijk vastgoed – op dit terrein is er sinds 2014 nog nauwelijks beweging geweest – en voor bedrijventerreinen in te zetten. Die monitor moet dan niet alleen aan de acht kantoorgemeenten ter hand gesteld worden, maar aan alle gemeenten, steden en dorpen.

Graag een antwoord van de gedeputeerde hierop. Dat sluit ook aan bij de opmerking van rijksbouwmeester Floris Alkemade op een BOB-bijeenkomst, die zei: "Utrecht staat niet vol, maar leeg."

Nog even iets verder over rollen. Wij zijn van mening dat gemeenten als eerste aan zet zijn om hun woningbouwopgaven te realiseren en samen te werken en af te stemmen in hun regio, zoals U10 of de Eemvallei. De ChristenUnie is terughoudend in een regulerende rol door bijvoorbeeld bij gemeenten bepaalde percentages sociale woningbouw af te dwingen. Onze insteek is juist gemeenten alle ruimte te geven voor lokaal maatwerk, maximale experimenteerterruimte en flexibiliteit en daarin maximaal samen te werken met ketenpartners. Echter, daarmee komen wij er onzes inziens niet. Het zijn de woorden van de gedeputeerde over de 68.000 te realiseren woningen. Hij zei daarover: "Dat gaan wij niet redden." Dat brengt ons bij de sturende rol, het punt waar het BOB-traject ongeveer strandde. Daar liepen de visies van de partijen uiteen. Wat de ChristenUnie betreft kan de provincie regisseren, over gemeentegrenzen heen; regionale afstemming en het maken van regionale afspraken gaan lang niet altijd vanzelf. Dat hebben de afgelopen jaren bewezen in situaties waarin in regio's wel afspraken worden gemaakt, maar waar gemeenten zich dan vervolgens niet aan houden of waar gemeenten hun percentage afkopen door het bij andere gemeenten te droppen, maar geen geld meegeven voor sociaal beleid. Juist de provincie is verantwoordelijk en in staat om de woningmarkt op provinciaal niveau te monitoren. Resultaten van deze monitoring kunnen gebruikt worden om te sturen op keuzes en oplossingen en kunnen dienen als bewaking van regionale afspraken.

De doorkijk van het beleidskader biedt wat ons betreft nog te weinig duidelijkheid over deze rol. De gedeputeerde had het over meestampen met de gemeenten, en: "Ik heb geen doorzettingsmacht en geen geld." Maar, dat meestampen: hoe ziet hij dat voor zich? Als deelnemer en trommelend op het slagwerk of als dirigent van het orkest? Daarop willen wij graag een antwoord. Daarom dienen wij een motie in vanwege die onduidelijkheid. Daarin dragen wij het college op met een notitie te komen op welke wijze de regisserende rol door de provincie ingevuld kan worden. Daarnaast zijn de ambities groot en blijft het budget ongeveer gelijk, niet meelopen met de ambities. Daarom dienen wij een tweede motie in om bij de kadernota te komen met een uitgewerkt voorstel hoe ambities gekoppeld kunnen worden aan de middelen. Onze fractie wil er echt alles aan doen wat in ons provinciaal vermogen ligt om onze Utrechtse inwoners en toekomstige generaties te helpen aan bereikbare, beschikbare en betaalbare woonruimte.

Motie M137 (ChristenUnie): extra budget voor Binnenstedelijke Ontwikkeling

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 15 december 2016, ter vaststelling van het Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling;

constaterende dat:

- *het nieuwe beleidskader de provinciale ambities fors vergroot;*
- *het bijbehorende budget niet evenredig wordt verhoogd;*

overwegende dat:

pas tijdens het opstellen van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling een betere inschatting van de benodigde middelen kan worden gemaakt;

verzoekt het college van Gedeputeerde Staten:

- *bij de Kadernota 2017 te komen met een uitgewerkt voorstel hoe de ambities aan de middelen kunnen worden gekoppeld;*
- *zo nodig bij de Kadernota 2017 te komen met een concreet voorstel om een hoger budget te besteden aan binnenstedelijke ontwikkeling;*

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M 138 (ChristenUnie): regisserende rol bij woningbouwopgaven

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 15 december 2016, ter vaststelling van het Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling;

constaterende dat:

- *de provincie Utrecht zoekt naar haar rol bij het stimuleren van woningbouw;*
- *het BOB-traject Wonen nog niet heeft geleid tot een brede consensus binnen de Staten;*

overwegende dat:

- *het op de woningmarkt beslist niet eenvoudig is om vraag en aanbod goed op elkaar af te stemmen;*
- *bij de gemeenten verschillende opvattingen leven over de rol van de provincie bij alle woningbouwopgaven;*
- *diverse gemeenten en andere partners aan de provincie vragen om bij de bovenlokale afstemming een sturende rol op zich te nemen;*
- *in het regionaal overleg van gemeenten alle partijen gelijkwaardig zijn, zodat het niet voor de hand ligt om de regisseursrol bij een van de gemeenten te leggen;*

verzoekt het college van Gedeputeerde Staten:

zo snel mogelijk een notitie te schrijven hoe de provincie een regisseursrol kan oppakken bij de bovenlokale afstemming van woningbouwopgaven.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De moties M137 en M138 zijn voldoende ondertekend en maken deel uit van de beraadslaging. Ze kunnen worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! De PvdD gaat geen moties indienen. Wij hebben een aantal opmerkingen over het statenvoorstel.

Wij staan achter het stuk over energie en stedelijk klimaat. Fijn dat de biomassacentrale niet genoemd wordt. Helemaal goed, graag houden zo. Participatiesamenleving, het onderwerp zorgvoorzieningen voor de kleinere doelgroepen, spreekt ons enorm aan, dus dat dat meer op maat is. De balans tussen zelforganisatie en noodzakelijke aandacht vanuit de overheid is zeer noodzakelijk en blijft wat ons betreft een aandachtspunt. Ook de voedselvoorziening door middel van de stadslandbouw en de volkstuinen zijn een mooie ontwikkeling. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat er aandacht blijft voor de energietransitie. Waarvan wij niet zo blij worden, is de groei en de Topregio. Dat is algemeen bekend. Wij vinden het belangrijk dat ook bij binnenstedelijke ontwikkeling de rode contouren in de gaten worden gehouden.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Omwille van de tijd zal ik geen inleidend betoog houden. Dat is voor mij al gebeurd. Ik val maar gelijk met de deur in huis.

Als ik dit beleidskader lees, dan krijg ik sterk het gevoel dat het helemaal is geschreven voor de steden. Hier en daar wordt een losse opmerking gemaakt, zoals: in de nieuwe programmaperiode staan wij open voor alle gemeenten, groot en klein. In de praktijk blijkt het stuk echter nog steeds op de steden gericht te zijn geschreven. Zo is er voorzien om 80% van de te realiseren woningbouw binnenstedelijk op te lossen. In de stad is dit wellicht te realiseren, maar voor kleinere plaatsen, zeker voor de kleinere kernen, is dit een onmogelijk iets. Zij zitten op slot. Als wij zulke gemeenten blijven opjutten met binnenstedelijk wonen en bouwen, dan is voor ons het gevolg duidelijk: opoffering van groen en dus van de leefbaarheid waar wij zo op hameren.

De focus moet echt anders. Onlangs nog adviseerde de Provinciale Commissie Leefomgeving Utrecht: focus niet alleen op de steden, maar op de provincie als geheel. Juist voor kleinere gemeenten vervult de provincie een belangrijke rol. Ik wil graag horen wat de visie van het college op dit advies is.

Deze commissie, de PCL, hamert ook steeds op het belang van binnenstedelijk groen, iets wat zomaar opgeofferd kan worden bij het star vasthouden aan die 80%. Wat gaat het college doen als dit gaat knellen?

Toen wij hierover aan het nadenken waren, kwam ons een voorbeeld in gedachten. Wij zagen een klas voor ons, geen klas van 49 maar van 26 kinderen. Een klein gedeelte van die klas, 4, 5, 6, waren hoogbegaafde kinderen. Die hoogbegaafde kinderen kregen van de onderwijzer alle aandacht, want daarmee kun je scoren. De rest hing er maar een beetje bij. U snapt het al, wij hameren op de kleinere gemeenten. Het systeem van voortrekken past de SGP helemaal niet. Wanneer gaat dit college weer aan zijn eigen slogan werken: In Verbinding!. Wat ons betreft is dat nog een onbeantwoorde vraag. Op pagina 9 signaleert het college dat de trek naar de steden problemen met zich meebrengt. Hoe gaan wij dat oplossen? Kleine kernen faciliteren?

Verder vraagt het college aandacht voor de sociale huur. Onze vraag: hoe denkt de provincie invloed te kunnen uitoefenen op deze sector, waar gebouwd gaat en moet worden? Kan dat wel?

Wij zijn het met de VVD eens dat de ambities SMART moeten zijn. Wij onderschrijven natuurlijk helemaal de uitdrukking van mevrouw De Haan over de demografische scan. Belooft het college die straks mee te nemen in het uitvoeringsprogramma?

U voelt het al. Wij vinden dit voorstel, net als het CDA, onvoldragen. Ook de opmerking van de gedeputeerde in de commissie – het accent ligt op stedelijk gebied – verontrustte ons enorm. In de samenvatting van het beleidskader staat: blijvend aantrekkelijke steden en dorpen. Er staat ook bij: wij selecteren op een beperkt aantal gebieden.

Wij rekenen op heldere en duidelijke antwoorden. Daarna gaan wij ons stemgedrag bepalen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht even, toen mevrouw Chidi van D66 begon over ruimte, dat zij ook bedoelde: in het hoofd, een manier van denken, ruimer denken. Helaas. Misschien bedoelt zij het echter wel zo.

Na afgelopen maandag ben ik nog een keer door mijn tekst heengegaan. Het is mij duidelijk geworden hoe ver de bestuurslagen, provincie, gemeenten, burgers, belanghebbenden, agrariërs, maar ook individuele situaties, soms ver van elkaar afstaan of tegenover elkaar staan. Zelden: met elkaar. Dan speelt ook nog de politiek een rol. Eerlijk gezegd, ben ik er niet vrolijk van geworden. Dat wilde ik toch even gezegd hebben. Dat heeft natuurlijk ook te maken met dit binnenstedelijke kader. 50Plus vindt dit beleidskader te mager. Dat komt vanwege te veel open einden en het gebrek aan feitelijke oplossingen van de gestelde problemen. Regelmatig lijkt het of er geen rekening gehouden wordt met de praktijk, de werkelijke situatie, en dat men blind vaart op aannames of beleidsregels.

In de optiek van 50Plus worden veelvuldig voorstellen ontwikkeld zonder rekening te houden met de directbetrokkenen. Dat zijn toch degenen die het betreft? Daardoor ontbreekt regelmatig draagvlak bij de uitvoering van deze voorstellen. Daar gaat het toch om: draagvlak. En als er draagvlak is, dan moet je dat behouden.

De indruk bij de burger ontstaat dat vanuit de provincie men denkt; "Ach, het zal wel goed gaan", zonder dat de provincie goed rekening houdt met de gevolgen die voortvloeien uit het feit dat het niet zo goed gaat of is gegaan. Deze gevolgen van nalatigheid worden veelal weggepoetst of door de provincie wordt er opgemerkt dat men er in de toekomst rekening mee zal houden. Dat moet je dan echter maar weer afwachten. Er wordt te gemakkelijk gedacht over de onaantastbaarheid van de rode contouren en inbreidingslocaties, terwijl een aantal gemeenten echt knel zit. Dat hebben wij afgelopen maandag weer gemerkt.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik refereer even aan het woord 'draagvlak'. Om wiens draagvlak gaat het en wat bedoelt mevrouw Hoek? Volgens mij hebben wij een review gekregen. Die heb ik gelezen en daaruit blijkt juist draagvlak van partijen en gemeenten voor deze manier van meestampen, faciliteren, aanjagen et cetera.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Dat is ook zo op bestuurlijk niveau. Toch is het heel vaak zo, als het echt met de betrokkenen te maken heeft, dat er zienswijzen komen en dat er dan vaak hoorzittingen worden geregeld. Dat hebben wij allemaal gemerkt de afgelopen periode. Uiteindelijk komen er geen resultaten voor degenen die daarom verzoeken. Dus dan verdwijnt er draagvlak. Zo bedoel ik het. Dat heeft met uitvoering te maken.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Kan mevrouw Hoek iets specifiekere zijn over de betrokkenen?

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Als er bijvoorbeeld een bepaald project is en iedereen is enthousiast, dan zal het uiteindelijk allemaal wel positief uitwerken. Dat kan gaan om een weg of een trambaan of wat dan ook, die gerealiseerd moet worden voor een snelle verbinding. De aanwonenden hebben echter niet direct profijt van een trambaan, die bijvoorbeeld tussen Utrecht en de Uithof gerealiseerd moet worden. Die tram passeert alleen maar. Dan wordt er soms geen rekening gehouden met de gevolgen voor de inwoners. In dit geval zijn het dan inwoners, een andere keer zijn het anderen. Dat als voorbeeld.

Regelmatig krijgen gemeenten vanuit Den Haag of de provincie opdracht om bijvoorbeeld meer woningbouw te realiseren. Dan krijgen de gemeenten echter geen extra ruimte om de opdracht naar behoren te kunnen uitvoeren. Dat wringt. De gemeenten krijgen dan namelijk te maken met boze burgers, die vinden dat het gemeentebestuur faalt, terwijl de gemeenten zelf met de rug tegen de muur staan. Dus de laagste bestuurslagen krijgen alles over zich heen, terwijl het in de hogere bestuurslagen, zoals de provincie, eigenlijk geblokkeerd wordt door geen ruimte te geven. Ik kom regelmatig terug met het woord 'ruimte'. Kortom, knelpunten worden niet opgelost en er wordt niet voldoende constructief meegedacht om daadwerkelijk de problemen op te lossen.

Op het gebied van bedrijventerreinen gaat het ook vaak mis. De provincie richt zich voornamelijk op de economische en kortstondige resultaten, waarbij onvoldoende stil wordt gestaan bij de gevolgen die dit soort uitbreidingen met zich meebrengen; directomwonenden en de gezinnen die op of vlakbij de bedrijven wonen. Men bekijkt vanachter het bureau of het in het plaatje past, maar men vergeet hoe de zaken uitpakken. Dit is al jarenlang een veel gehoorde klacht van burgers. Dit gaat tevens op voor uitplaatsing van in de knel zittende bedrijven binnen de rode contouren. In Renswoude is gesmeekt om een bedrijf te kunnen uitplaatsen. Door een bedrijf dat in de knel zit uit te plaatsen buiten de rode contour, kan er op die plaats weer woningbouw gerealiseerd worden. Het antwoord is dan echter 'nee', maar dan denk ik: "Denk dan mee." Dan is er een win-winsituatie.

50Plus maakt zich zorgen over het gebrek aan realisatie van verbindingen op de samenhang in zijn geheel. Ik bedoel hiermee te zeggen dat er een steeds grotere verwijdering aan het ontstaan is tussen de steden en de buitengebieden, oftewel de kleinere plaatsen. De knapste kinderen in de klas krijgen aandacht, zoals de heer Van Leeuwen zojuist zo mooi zei, maar de iets mindere kinderen niet. Daar haak ik volledig bij aan.

De VOORZITTER: Wilt u afronden?

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mijn conclusie nog in één zin zeggen.

De VOORZITTER: Zonder komma's.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! De conclusie is dat de provincie inzet op het gebied van binnenstedelijke ontwikkeling voor een groot deel, maar zeker niet uitsluitend, plaatsvindt via het uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling, maar ook niet met oplossingen komt of ruimte biedt in de geest van de regelgeving in plaats van naar de letter van de regelgeving. Hoe denkt de provincie dan dat de knelpunten in de breedste zin van het woord zullen oplossen? Het is fijn dat er op de valreep – de valreep is een smalle plank van de oever naar de boot – een toezegging is gedaan door de gedeputeerde dat de Staten betrokken worden en blijven bij de uitvoeringsagenda. Hopelijk krijgen de Staten bij dreigende ontsporing ook de gelegenheid om bij te sturen.

De VOORZITTER: Tot zover de eerste termijn van de Staten. Het woord is nu aan het college.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Statenleden voor de opmerkingen, de adviezen en de kritische noten over het beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkelingen en Wonen. Het stuk begint er niet voor niets mee – dat is al eerder genoemd in het coalitieakkoord – dat binnenstedelijke ontwikkeling en wonen een complexe aangelegenheid is, zeker als je dat inte-

graal wilt aanvliegen en zeker ook als je misschien niet het vermogen hebt in regelgeving of in een heleboel geld. Hoe ga je dat dan doen, hoe ga je dan waarborgen dat wij een Topregio blijven? Hoe ga je dan waarborgen dat de vitaliteit van de binnensteden, maar ook die van de dorpen, gewaarborgd is en blijft? Hoe ga je borgen dat wij een robuuste woningmarkt krijgen en hoe ga je borgen dat wij die ook houden? Ik heb geprobeerd aan te geven dat de ambities lopen via het uitvoeren op gebiedsniveau en via het integraler kijken. Integraler, niet alleen met gemeenten maar ook met partners, niet alleen van onszelf, zoals de OMU, de EBU of onze kantorenloodsen, maar zeker ook met ontwikkelende partijen, beleggers, gemeenten, corporaties en, niet te vergeten, inwoners. Dat is 'a hell of a job' om het zo maar te noemen. Die zullen wij echter wel moeten aangaan, omdat de binnenstedelijke problematiek een integrale problematiek is. Die willen wij aanpakken en die willen wij met kracht, pro-actief, aanjagend, stimulerend gaan bewerkstelligen. Het is 'a hell of a job', want zowel de stad Utrecht als ook Amersfoort zullen fors moeten bouwen willen wij de opgave van 68.000 woningen realiseren, zoals wij die zien op dit moment, vanaf 2012 tot 2028. Dat is niet niets.

Hoe doen wij dat? Ik heb net gezegd: "Dat willen wij pro-actief doen." En dat zullen wij ook stevig doen: stimuleren, erbij zijn, aanjagen – niet alleen met onze eigen aanjagers, maar ook met onze aanjagers op het gebied van kantoren –, actief agenderend. Dus in alle gesprekken die wij bestuurlijk en ambtelijk voeren met onze accountmanagers zullen wij aangeven wat de problematiek is, analyserend op basis van de monitoren of op basis van onze PRS bij de plekken, maar ook bij de onderbouwingen door diverse rapporten. Ik kom straks terug op een woonvisie, ja of nee.

Wij proberen dat ook te doen door vooral te delen, door kennis te delen. Wij proberen dat ook te doen door datgene wat er in onze evaluaties is aangegeven, in dat laatste hoofdstuk Conclusies, over te nemen in ons Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijke Ontwikkeling en Wonen. Daarin staan elementen als: focus u niet alleen op de focusgemeenten, maar doet u ook iets aan binnendorpelijk bouwen, liefst integraal, daar waar het mogelijk is en natuurlijk met respect voor het groen, maar ook met de mogelijkheden die er zijn. Dan denk ik echt niet per definitie aan hoogbouw, maar wel aan kansen om ook daar de ontwikkeling in het wonen, in het werken en in het beleven mogelijk te maken en vitaal te houden.

Hoe gaan wij dat nog meer doen? Dat gaan wij gewoon doen met een beetje geld. Ik zeg 'een beetje'. Wij zullen € 1,5 miljoen per jaar, € 7,5 miljoen tot 2020, inzetten via een open uitvragende subsidieverordening. Dan moet u subsidie ook lezen als revolverend of als garantiestelling. Dat doen wij op dit moment ook, of als fondsvorming op gebiedsniveau. Ik zal het kort toelichten. Het is een subsidieregeling. Wij doen dat bewust om die kleine onrendabele top of wij doen dat om mee te participeren met heel veel geld van marktpartijen. Wij doen dat ook om instrumenten te ontwikkelen op het gebied van kennis om bijvoorbeeld particulier opdrachtgeverschap te ontwikkelen. Wij doen dat ook met onze kennisinstituten als FINC (Financieel Innovatieve Constructie), een financieel team dat regelmatig ondersteuning verleent aan gemeenten die dat niet helemaal kunnen, om businesscases uit te rekenen: hoe kun je een verbouwing van een kantoor financieel haalbaar krijgen?

Onze 'learning review' geeft aan: misschien moet u iets meer met die financiële instrumenten. Ik stel mij ook voor dat wij FINC-plus daarop attenderen. Dat is ook revolverend. Dat zijn ook nieuwe financieringsconstructies, om te kijken of wij nog meer geld uit de markt kunnen ontlokken om dat mogelijk te maken. Een garantstelling is soms noodzakelijk, niet om je geld uit te geven, maar als marktpartijen of ontwikkelaars het niet voor elkaar kunnen krijgen, dan wordt er een aanslag gedaan op die garantstelling, maar wij geven het geld per definitie het liefst niet uit.

In Rijnenburg en in Amersfoort hebben wij die regionale gebiedsfondsrevolverend ingezet. Dat betekent dat wij de openbare ruimte, waarin wij nog het een en ander kunnen betekenen – dat ligt vaak een beetje tussen de marktpartijen, corporaties en gemeenten in –, kunnen meefinancieren om zodoende door middel van een revolverend fonds, een bijdrage in een gebiedsfonds, het ook mogelijk te maken dat andere partijen in dat gebied te gaan investeren en ons geld er weer uit te halen op het moment dat er waardecreatie plaatsvindt doordat het gebied meer waard wordt. Dat zijn vormen van gebiedsfondsentwikkelingen die wij op dit moment toepassen. Het zal niet allemaal eenvoudig zijn, maar dat is wel de bedoeling en de insteek van dat financiële instrument.

Wij hebben geleerd en wij hebben geëvalueerd. De verbeteringen die aangegeven zijn in de 'learning reviews' zullen wij zeker uitvoeren. Meer kennis delen: dat zullen wij ook binnen ons huis doen met zoiets als het Innovatiefonds Fysieke Leefomgeving (IFL), mensen die zich bezig houden met de integrale gebiedsprojecten, mensen die zich bezig houden met het uit de markt nemen van bedrijventerreinen, zoals de OMU, en kantoren om zodoende met andere partners te gaan bouwen. Echter ook met de EBU en de 'Nul-op-de-meter-Alliantie', waarin wij participeren, om zodoende die integraliteit mogelijk te maken, bijvoorbeeld op het gebied van duurzaamheid. Daar zullen wij dat kennis delen meer vorm geven.

Ook zullen wij extern kennis delen met onze partijen. Agenda's samenstellen in de regio's, samen platforms neerzetten, misschien wel de website krachtiger uitbouwen, een prijsvraag misschien, cafés: allemaal zaken die in een uitvoeringsprogramma tot hun recht kunnen komen om met de Staten te delen als het gaat om de vraag wat dan die mogelijkheden voor de provincie zijn en hoe wij kunnen meestampen.

Het coalitieakkoord heeft inderdaad aangegeven de huidige lijn voort te zetten, maar wil het wel integraler aanpakken. Dat proberen wij te doen, maar dat is en dat blijft complex.

Zijn er nog meer instrumenten die wij kunnen inzetten, zoals mevrouw Hoek vroeg. Zij is benieuwd naar wat er nog meer is dan de Binnenstedelijke Ontwikkeling Wonen. Wij hebben afgelopen maandag gesproken over de vraag waar wij dan die woningen vooral willen hebben, in welke gebieden wij die woningen willen hebben. Inderdaad, zoveel mogelijk binnenstedelijk, omdat het groen ons lief is, niet alleen om er door te lopen en in te recreëren, maar ook omdat het een waarde vertegenwoordigt voor een economisch potentieel hier in deze regio. Ook via de PRV en de PRS sturen wij op de mogelijkheden om onze doelstellingen te realiseren.

Ik kom tot een aantal vragen. Misschien kan ik wat onduidelijkheid uit de lucht nemen. Een vraag die nadrukkelijk gesteld is: focust u niet alleen op de sociale huurwoningen?

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoor de gedeputeerde toch steeds praten over de grote steden. Frankrijk is een heel groot land met heel veel ruimte, maar bijna alle dorpen zijn leeg en er is nauwelijks een bakker meer. Dat schrikbeeld gaan wij ook krijgen als wij hier in onze provincie alsmaar projecteren De gedeputeerde begon met Utrecht-Amersfoort. Dan denk: daar gaan wij weer: Utrecht-Amersfoort. Hoe gaat het met Mijdrecht, waar ook een groot industriegebied is en waar ook veel mensen wonen, hoe gaat het met Veenendaal en met al die andere gemeenten? Ik hoor de gedeputeerde die niet noemen. Daar is het net zo belangrijk. Ook Oudewater of kleinere gemeenten hebben in verhouding dezelfde behoefte als bijvoorbeeld Utrecht. Amersfoort is al vanaf 1970 groeistad. Ik was er zelf bij. Ik heb ook gevochten. Ik geef maar aan: ook die kleinere kernen willen graag hun identiteit behouden en ook hun kleine minimale voorzieningen en zij willen ook hun schooltjes open houden. Daar is het naar behoefte net zo belangrijk als er 50 of 100 woningen gebouwd kunnen worden. Dat is de gedeputeerde toch wel met mij eens?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik moet altijd uitkijken als mevrouw Hoek een heel lange zin gebruikt met heel veel komma's en zij vraagt dan: dat bent u met mij eens? Ik ben het echter wel met haar eens dat het niet alleen om de steden gaat als Amersfoort en Utrecht. Zij zal het met mij eens zijn dat als wij de woningbouwproblematiek oplossen, die problematiek met name in de grotere steden zit en opgelost moet worden. Natuurlijk, met respect en met aandacht voor de kleinere gemeenten, ook als het gaat om Oudewater en Veenendaal en Mijdrecht. Ook daar liggen de problemen, maar het accent zal echt liggen op de grotere gemeenten. Ik heb ook gezegd: wij gaan niet meer werken met die focusgemeenten. Dat is uit de 'learning review' gekomen. Wij zullen het ook doen op die plekken, in maatvoering, in die kleinere gemeenten.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Hoe denkt de gedeputeerde dat te gaan doen met die kleinere kernen? Hij zegt dat hij gaat focussen op de grotere steden. Ik heb wat dat betreft dezelfde angst als mevrouw Hoek. De gedeputeerde zegt: wij kijken er wel naar. Ik ben wel

nieuwsgierig wat hij eraan gaat doen. Hoe gaat hij die kleinere gemeenten, die kleinere kernen, echt helpen?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! "Binnen vermogen", zeg ik. Wij hebben echter de OMU, die op dit moment gesprekken voert op de bedrijventerreinen in Mijdrecht over het transformeren. Dat is overigens niet alleen weggelegd voor de kantorenlocaties of de bedrijventerreinen. Wij hebben nogal wat bedrijventerreinen, dus dat is niet per definitie voor de grote steden weggelegd.

Wij hebben het afgelopen maandag ook gehad over kernrandzones. Dat gaat per definitie ook over kleinere gemeenten, waarin wij participeren in het meedenken om de ruimtelijke kwaliteit daar gezamenlijk vorm te geven. Wij denken na met capaciteit, kennis en kunde die niet aanwezig is bij de kleine gemeenten om hen te helpen mee te denken over hoe je wel je woningbouwopgave binnenstedelijk kunt realiseren, bijvoorbeeld Oudewater, de Westwal, waar wij heel nadrukkelijk in gesprek zijn om te kijken of wij toch binnenstedelijk het een en ander kunnen bouwen met behoud van ruimtelijke kwaliteit. Dus op alle fronten zijn wij bezig met de kleinere gemeenten, met al onze instrumenten. Ik heb nog niet eens de Agenda Vitaal Platteland genoemd. Het is niet alleen Binnenstedelijke Ontwikkeling en Wonen die daarin een bijdrage levert, maar het is ook de manier waarop wij de beleidslijnen in de ruimtelijke structuurvisie hebben vormgegeven. Ik heb daarvan net een paar voorbeelden genoemd. Nogmaals: binnen vermogen.

Ik begon mijn verhaal met de vraag: focust u zich nu niet alleen op die sociale huurwoningen. Het is evident dat er een groot probleem zit in de aansluiting van de mensen die het net niet kunnen betalen en een woning krijgen, en dat zit op het sociale huurvlak. Dat is evident. Dat blijkt ook uit de analyses. Dat heeft met veel zaken te maken en niet alleen met die € 712, die inderdaad voor een deel Europees bepaald is bij de vraag wie er nog in een huurwoning mag wonen en daarboven. Dat heeft met veel meer zaken te maken. Dat heeft er ook te maken dat wij lange tijd een bouwcrisis hebben gehad en er even niet gebouwd werd. Dat heeft er ook te maken dat er een druk op de woningmarkt ontstaat die wij anderhalf jaar terug niet voorzien hadden. Er varen nogal wat bootjes naar de Zuid-Europese landen met veel vluchtelingen die uiteindelijk een status krijgen. Dat zijn allemaal doelgroepen die wij zullen moeten huisvesten. Het heeft ook te maken met het stelsel van de woningcorporaties die twee jaar lang aan het nadenken zijn geweest, niet alleen over hun € 1,7 miljard verhuurdersheffing die zij aan dit kabinet moeten betalen – en overigens vrij besteedbaar door dit kabinet ingezet kan worden –, maar ook over de reorganisaties bij corporaties die dat met zich meegebracht heeft en ook over de vraag: waar zijn wij ook alweer van? Het heeft er ook mee te maken dat corporaties investeringsvermogen moesten genereren door huurwoningen te verkopen om zodoende weer nieuwe betere huurwoningen te kunnen betalen. Dan ben je wel even van de markt weg. Dat heeft er ook mee te maken dat er een grotere vraag is en een grotere druk in de woningmarkt is met name op Amersfoort en Utrecht. Dat zijn wel de elementen die de analyse bepalen. Dat wil nog niet zeggen dat de oplossing is het rechtstreeks financieren of je binnenstedelijk ontwikkelingsgeld alleen maar te gebruiken voor die sociale huursector. Het is ook evident dat je dat kunt inzetten juist voor de middeldure duur – dat bracht de analyse ook met zich mee – om zodoende de doorstroming voor elkaar te krijgen. Het is ook zo dat er een grote behoefte is aan kleinere woningen, zodat mensen die misschien een groot gezin hadden, waarvan de kinderen uitgevlogen zijn, kleiner kunnen wonen, comfortabel kunnen wonen, bovenop voorzieningen als het even kan, en daarmee een woning achterlaten voor die doelgroepen van het beleid. Daar heeft het ook allemaal mee te maken. Dus het is een complexe aangelegenheid.

Ik stel mij dus voor dat wij ons niet per definitie focussen op die sociale huurwoningen als doel op zich om ze rechtstreeks te financieren, maar meer het instrument in te zetten op een zo effectief mogelijke manier, zodat wij de doelgroepen van beleid, zoals dat zo mooi heet, de sociale huursector, kunnen vrijspelen voor de mensen die erop zitten te wachten.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil vragen of de gedeputeerde het met de SP eens is dat die 30% sociale huur niet 100% sociale huur is, maar een gedeelte van wat er aan nieuwbouw wordt gedaan. Als je dat doet, heb je behalve sociale huur, ook middeldure huur en dan

heb je ook koop en dan komt alles aan bod. Er is nu een aantal projecten geweest, waaraan de provincie ondersteuning heeft gegeven en waar geen sociale huur in zat.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Ja, maar dat wil nog niet zeggen dat daarmee geen sociale huur gerealiseerd is. Wij hebben 56 starterswoningen op de Stadsring in Amersfoort mede gefinancierd door een lening te stellen, waarin ook mensen in de sociale huur de mogelijkheid hebben gekregen om een starterswoning te krijgen. Datzelfde hebben wij gedaan op de Kop van het Gildekwartier in Amersfoort, waarin een fors aantal huurwoningen is gerealiseerd. Dat die huizen tegen de €600/€ 700 aanzitten, nog net onder de huurgrens, is een consequentie. Dat is echter wel een zaak waarbij wij ook betrokken zijn.

Nogmaals, ik zou de 30% niet als een heilig getal willen zien, zeker niet voor die plekken waar de 30% totaal niet relevant is om de mensen van het doelgroepenbeleid te huisvesten. Ik zou de flexibiliteit willen handhaven in dit instrumentarium om het zo effectief in te kunnen zetten dat wij de versnellingsopgave voor een groot deel kunnen realiseren ten behoeve van de mensen die op dit moment lang moeten wachten op een woning. Dat is echter niet per definitie het rechtstreeks financieren van deze categorie.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dat het beleid blijft zoals het was. Dat is tot nu toe niet goed gegaan, zeker niet voor de sociale huur. Daaraan is een groot tekort. Als je geen ander beleid hebt, dan heb je ook geen oplossing.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik deel niet de opvatting dat wij geen ander beleid toepassen. Ten eerste heb ik net gezegd waarom wij gaan versnellen. Wij doen ook nogal wat op het gebied van kantorentransformaties, om even een voorbeeld te geven. Het simpele feit dat het instrumentarium voor een groot deel ook op andere vlakken wordt doorgezet, wil nog niet zeggen dat het niet effectief is. Dat heeft ook te maken met het feit dat wij een grote stagnatie hebben gekregen en alle fenomenen die ik net heb aangegeven. Als corporaties een heleboel zaken niet meer mogen doen, dan zijn zij even van de markt weg en dan krijgen wij een tennisbal die er een keer uit moet. Ik heb sterk de indruk dat wij op een andere manier, dus met een indirecte financiering, de doelgroepen moeten benaderen dan met een rechtstreekse financiering. Het is echter niet vanzelfsprekend. Ik heb net al aangegeven: wij doen het ook rechtstreeks in leningen of in garantstellingen of in het bijpassen van woningen ten behoeve van starters of huurders, waarvan ik net een paar voorbeelden heb gegeven.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog iets meer duidelijkheid hebben. Als ik de gedeputeerde hoor praten, dan gaat het erg over objecten die getransformeerd moeten worden of over gebieden waar een stuk gebiedsontwikkeling moet komen met een bepaald financieel instrumentarium erbij en dat er een gedifferentieerde markt en een bepaald type woningen moeten komen. Misschien gaat de gedeputeerde er nog op in, maar ik heb een motie ingediend over de rol die de provincie moet vervullen in het spel tussen die gemeenten. Ik kan mij heel goed voorstellen dat in de ene gemeente je misschien wel veel meer dan die 30% zou willen bouwen en in de andere gemeente minder, als de doelgroepen maar aan bod kunnen komen, welk inkomen je ook hebt. Gaat de gedeputeerde daar nog op in?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan er meteen wel even wat over zeggen. Dat sluit een beetje aan bij de motie die de heer Van Muilekom heeft ingediend, die sympathiek is en misschien ook wel uitvoerbaar. Misschien mag ik de Staten verleiden om niet per definitie op basis van regionale samenwerkingsafspraken de motie als zodanig te omarmen, maar 'bij voorkeur' op basis van regionale samenwerkingsafspraken. Ik zeg dat – dat sluit aan bij: bent u dirigent of speelt u mee in het orkest? – omdat het evident is dat wij een goede rol kunnen spelen op een evenwichtige regionale woningmarkt, juist door de contra-expertise te leveren op de woningmarktonderzoeken van de individuele gemeenten, waaruit blijkt dat die individuele gemeenten aan het vergrijzen zijn en dat de individuele gemeenten een woningtekort hebben, maar als je dat in regionaal verband bekijkt, zou dat misschien een oplossing kunnen bieden. Ik ben het met de heer Van Muilekom eens

dat dit niet altijd vanzelfsprekend is. Daaraan wil ik zeker aandacht besteden, daarop wil ik zeker de monitoring doen en daarin wil ik zeker de versnelling maken.

Ik moet er wel het volgende bij zeggen. Ik zeg: 'bij voorkeur' met regionale afspraken, want afspraken klinkt als 'handtekening die je ergens onder zet en waaraan je je houdt en dan is er een regisseur of een dirigent aanwezig die die afspraken kan nakomen'. Ik wil mij daarin iets bescheidener opstellen. Wel als het gaat om de monitoring en het permanent aangeven, van dit is de problematiek op regionaal niveau, los het op met elkaar. Ik adviseer dat te doen op dat niveau, maar ik heb geen afdwingbare middelen. Dus ik word gezien; wij zijn uitermate belangrijk en uitermate gewenst aan deze tafels, zeker bij de kleinere gemeenten als het gaat om competenties of het niet helemaal wetend hoe de regelgeving in elkaar zit. Wij moeten echter ook beseffen dat het stimuleren en het kennis dragen en het af en toe aanreiken van een financieel expertteam, een belangrijke rol is om aanspraak te maken op aan tafel komen en het zijn van een serieuze gesprekspartner, die richting kan geven aan de regionale woningmarkt. Als het echter al moeizaam gaat tussen corporaties en gemeenten om op lokaal niveau tot afspraken te komen, laat staan tot het handhaven ervan, dan ben ik bang dat wij misschien een papieren tijger organiseren met regionale afspraken, waarbij de handhaafbaarheid uitermate lastig is, omdat wij uiteindelijk kunnen constateren dat het veel ingewikkelder is om de doelstellingen te halen dan wij aan de voorkant hadden afgesproken. Dus ik begrijp wat de heer Van Muilekom bedoelt en ik zou graag die rol willen spelen, maar ik moet pragmatisch zijn en de maatschappelijke werkelijkheid onder ogen zien.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat mij niet om het woordje dat eruit gaat komen. Ik denk wel dat een orgaan als de provincie als middenbestuur een wat lossere, onafhankelijke rol kan vervullen, zodat die gemeenten het goede gesprek gaan voeren en tot goede afspraken kunnen komen. Of het dan een regisseur heet of weet ik veel wat, maar ik denk dat je van een provincie mag verwachten dat zij aan het spel deelneemt in plaats van te reageren op zo'n regio. In die regio kan de provincie een heel waardevolle rol vervullen.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Evident. Dat is ook zeker een rol die wij strakker zullen oppakken, met name het regionale aspect. Het is niet alleen een gebiedsontwikkeling binnenstedelijk of binnendorpelijk, het gaat ook om: kijk nu eens naar de verhuisbewegingen, kijk eens naar de woningtypologie en kijk eens welke gemeente het best de opgave in regionaal verband kan faciliteren. Daarvoor aandacht vragen lijkt mij een rol die de provincie prima kan spelen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou toch aan de gedeputeerde willen meegeven of hij ook het aspect van de sociale cohesie binnen de kleine kernen meeneemt. Over een paar jaar is meer dan 60% ouder dan 50 jaar. De mensen tussen 50 en 60 jaar zorgen aan de ene kant voor hun kleinkinderen, soms nog voor hun kinderen, en aan de andere kant moeten zij nog voor hun ouders zorgen et cetera. Dan is het heel belangrijk dat je dan een beetje bij elkaar in de buurt kunt blijven wonen. Dus als de gedeputeerde zegt dat hij het regionaal gaat oplossen, dan is dat niet altijd de toverformule. Je gaat mensen niet, zeker als zij voor kleinkinderen zorgen, 50 of 80 kilometer verderop in de regio verplaatsen naar een andere woning. Ik vind dat een heel belangrijk aspect. Ik vraag de gedeputeerde of hij dat heel serieus wil meenemen en wil meewegen in alles wat hij verder gaat bedenken.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Dit is zeker een aspect dat ik zal meewegen, maar ik kan niet de ontgroening en de vergrijzing in alle dorpen en kleine gemeenten oplossen.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij doen hier toch niet aan ontgroenen?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Misschien moet ik de term ontgroenen even uitleggen. Dat is het wegtrekken van jeugd uit de dorpen naar de steden. In die zin doen wij wel aan ontgroenen, maar het is de bedoeling dat wij dat een beetje proberen tegen te houden.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Graag wil ik hierop reageren, zonder adem te halen. De stad Utrecht is een studentenstad. Veel studenten hebben wel woningen nodig, maar zij blijven niet in Utrecht. Er zijn er natuurlijk wel wat die blijven, omdat zij het hier zo geweldig vinden, maar

de meesten gaan weer weg. Dus de wisseling in studenten is een groot deel van de bevolking van de stad Utrecht.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ja, als het over ontgroenen gaat, heb ik het net niet over Utrecht. Daar komen 70.000 studenten per jaar binnen en een groot deel blijft in Utrecht. Utrecht is een permanent jonge gemeente.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde wil het ontgroenen tegengaan en het vergroenen wil hij dus bevorderen.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Ja, dat is een mooie. Ik had 'em verwacht.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Hoe gaat de gedeputeerde dat doen?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Ik ga niet de ontgroening tegenhouden. Dan zou ik de jeugd moeten adviseren om vooral in het dorp te blijven wonen en zich daar te ontwikkelen en aan de gang te blijven. Daar gaat de jeugd zelf over, volgens mij. Dat is de term ontgroenen, zoals die bedoeld wordt in het wonenvraagstuk: dus de trek van de jeugd naar de steden of naar buiten of misschien wel naar het buitenland. Dat is een gegeven. Wel moeten wij goed nadenken over de mogelijkheden die de provincie heeft voor het verdunnen van het woningbestand als gevolg van vergrijzing of als gevolg van ontgroening. Dat doen wij in het kader van Vitaal Platteland. Ik heb de Staten toegezegd dat wij goed in gesprek gaan met Wijk bij Duurstede: waarom zijn er de extra woningen nodig, die u zo graag wilt? Als dat verdunning betekent doordat mensen toch in Wijk bij Duurstede willen wonen en daar hun hele habitat hebben, inclusief hun werk, dan moeten wij daar serieus naar kijken. Dat zijn wel de vraagstukken die eerst onderzocht moeten worden alvorens daarvoor een oplossing kan komen. Of de oplossing is dat wij daarin dan fors investeren of de rode contour oprekken? Dat denk ik niet.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben blij dat de gedeputeerde het met mij eens is. Als de gedeputeerde ruim faciliteert, zul je waarschijnlijk het vergroenen bevorderen.

De VOORZITTER: Gedeputeerde, wilt u kort reageren en dan ook echt uw betoog afmaken?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik durf niet te zeggen of dat een-op-een het geval is. Ik zal ongetwijfeld aangesproken worden als niet alles beantwoord is.

De VVD heeft opvattingen over netwerken met meerdere partijen. Volgens mij heb ik heel nadrukkelijk aangegeven dat wij dat netwerken gaan doen met meerdere partijen; niet alleen hier in huis en achter de gevel en het leerbaar maken van 'hoe doe je dat nu, die Binnenstedelijke Ontwikkeling en Wonen', maar ook met andere marktpartijen.

Ik hoop dat ik duidelijk heb aangegeven dat € 7,5 miljoen niet per definitie een subsidieverstrekking is. In 'the end' is het echter wel op. Dat betekent dat wij het zoveel mogelijk effectief inzetten als financiering bij marktpartijen, maar ook revolverend, en dan komt er een deel voor terug. Het gaat er juist ook om die markt te stimuleren om de woningbouwprogrammering en de doorstroming te bevorderen.

Een van de vragen betreft meedenken over het uitvoeringsprogramma. Dat is aangegeven en dat zal ik zeker doen, want het is uitermate lastig om scherp te krijgen waar wij het over hebben, welke prestaties wij kunnen realiseren en wat rechtstreeks afleidbaar naar de provincie is. Dat zal 'a hell of a job' worden om dat vorm te geven: welke toegevoegde waarde zijn wij, precies dat onderdeel dat bepaalt dat dat is doorgelopen. Dus ik zou het in casussen met de Staten willen doornemen. Of dat allemaal SMART te formuleren is? Ik zou het liever in 'outcome' willen formuleren, namelijk in gerealiseerde beleidsdoelstellingen, dan in aantallen. Daarover komen wij nog te spreken. Ik zeg toe dat dat actief naar de Staten toekomt.

Mevrouw Koelewijn heeft heel nadrukkelijk aangegeven: niet alleen de sociale huurwoningen. Ik wil haar toch even wijzen op pagina 15, waar de analyse staat, waaruit blijkt dat er een grote vraag is naar

de sociale huursector. Ik heb dat al uitgelegd. De manier om te komen tot oplossingen voor de sociale sector is niet per se het rechtstreeks financieren.

Ik heb ook een aantal zaken aangeven rondom de financieringsconstructie. Er werd ook nog iets gezegd over artikelen in Cobouw over de stroomversnelling. Minister Blok heeft er recent ook het een en ander over gemeld. Ik zou de Staten echter ook willen adviseren om de website van Jan Willem van de Groep even te volgen over: wat gebeurt hier nu, interpreteer de stroomversnelling juist. Het gaat ons niet per definitie om die stroomversnelling, maar wel om: lift nu mee, koppel nu mee, kijk naar kansen, kijk naar financierbaarheid als wij gaan transformeren, nieuwbouw gaan uitvoeren of gebiedsontwikkeling gaan toepassen. Daar gaat het ons om. Stroomversnelling, mits goed toegepast, is in mijn ogen nog steeds een helder instrument. Dus ik ben het in die zin niet met minister Blok eens over het falen van het instrument. Het heeft met meerdere zaken te maken.

Ik zou nog even terugkomen op de woonvisie. Ik zou dat niet willen adviseren aan de Staten, hoe fijn ook. Ik ga het één keer zeggen, maar ik hoop dat het uit de handelingen, net als gebeurt in de Tweede Kamer, wordt gestreept: "In geluk kun je niet wonen." Het was van een banketbakker, die uiteindelijk staatssecretaris is geworden voor de PvdA. Ik zeg dat, omdat het nastreven van een document dat ik net heb aangeven, ertoe leidt dat wij veel energie steken in zo'n visie, waarbij er al vele visies liggen bij de UT10 en bij de regio's. Dus ik wil daar graag op aansluiten, maar ik zou vooral de weerbaarheid van die regionale visie met elkaar willen delen. Dus dat zou mijn opvatting zijn over de roep om een provinciale woonvisie.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Mij lijkt ook niet dat papier zoveel toevoegt, maar er zou wel tot bepaalde afspraken gekomen kunnen worden om vervolgens tot uitvoering te komen van wie gaat wat oppakken? Dan wordt het doelgerichter en concreter.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Dat is wat de heer Van Muilekom eerder in zijn motie heeft aangegeven. Ik heb daaraan toegevoegd: bij voorkeur. Dus niet 'regionale afspraken', maar 'bij voorkeur'. Dat geeft ruimte om wel de afspraken te maken in de regio, maar niet om dat bij de provincie neer te leggen als hoeder van die afspraken. Daarvoor zijn zij gezamenlijk verantwoordelijk.

Dan gaan wij het orkest in, indachtig mijn meestampen-verhaal. Ik heb net aangegeven dat ik graag dirigent wil zijn als ik het stokje heb om te kunnen dirigeren. Dat heb ik niet. Ik wil echter wel toezeggen dat ik op z'n minst concertmeester wil zijn. Dat is toch ook een belangrijke rol in dit orkest.

Mevrouw DE HAAN (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Wij blijven in termen van een concert. Dat meestampen werd mij in de vergadering van de commissie niet duidelijk. Dirigent of concertmeester zijn heeft een mooie klank. Kan de gedeputeerde iets concreter uitleggen wat dat precies betekent? Voor ons gevoel kan de provincie wel degelijk regisseren. Dus niet reguleren, maar wel regisseren. De gedeputeerde zit dan met de woningbouwopgave die gerealiseerd moet worden. Dus iets meer regie, regionaal of provincie-breed met misschien nieuwe instrumenten, die ik in mijn bijdrage ook al heb aangehaald. Daarop zou ik graag een antwoord willen.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Bij het regisseren van bijvoorbeeld kennisdeling heb ik al cafés genoemd, of zoals wij in het grote debat hebben gedaan: daarin kan ik regisseren om partijen bij elkaar te brengen om tot afspraken te komen of om zicht te krijgen en kennis te delen over monitoringen of cijfers die door het EIB of welke instantie dan ook op onze provincie neergelegd worden of die regionaal bekeken worden, en daarmee vervolgens de gesprekken aan te gaan. Dat kan ik zeker regisseren en daarop kan ik wethouders aanspreken: let op uw zaak waar het uw woningmarkt betreft en waarop u accenten moet leggen met de corporaties, ontwikkelaars et cetera om dat vorm te geven. In die zin wil ik wel regisseren.

Mevrouw DE HAAN (ChristenUnie): Een iets verduidelijkende vraag: de gedeputeerde heeft het over gemeenten. Spreekt hij dan individuele gemeenten aan of ziet hij ook een regisserende rol in bijvoorbeeld een regionaal verband als U10 of Eemvallei? Daarin vinden gemeenten het heel moeilijk om elkaar aan te spreken op de opgaven die zij zich ten doel hebben gesteld, maar die zij niet halen.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Ja, zeker, maar dat zijn ook de regio's die ik net noemde. Bij U10 wil het nog wel eens wat wrijving geven tussen de grote stad Utrecht en de provincie. Dat ga ik niet onder stoelen of banken steken. Dus Utrecht heeft een eigen opvatting over hoe dat allemaal moet. Zij heeft ook een grote expertise op dat terrein. Dat zijn echter wel de gesprekken die ik aanga, niet alleen met individuele gemeenten, maar ook in de regio Eemland als in Food Valley als bij U10.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde gaf net aan dat hij bij voorkeur spreekt over gerealiseerde beleidsdoelstellingen. Ik vroeg eigenlijk naar targets. Ik vraag mij af hoe hij dat ziet en wat hij er precies mee bedoelt, ook in relatie tot die regisserende rol.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Voor wat betreft de regisserende rol en het geld dat wij beschikbaar stellen om projecten van de grond te tillen: dat zijn kwantificeerbare gegevens over hoeveel geld wij waarin hebben gestoken en wat daarvoor is gerealiseerd. Wij hebben daarover een rapportage naar de Staten gestuurd. Wij hebben dat met partners gedaan. Wat is rechtstreeks herleidbaar? Het enige dat rechtstreeks herleidbaar is, is dat het project niet van de grond was gekomen als wij niet aanwezig waren geweest, hetzij met de kennis, een klein stukje financiering, een onrendabele top of een lening. Wat wij nastreven is om samen met partners en gemeenten die kansen te grijpen, die na te jagen en zicht te krijgen op waar transformaties mogelijk zijn, waar gebouwd kan worden en welke doelgroepen het beste benaderd kunnen worden.

De VOORZITTER: Wilt u uw betoog afronden?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik ga afronden aan de hand van de moties. Mochten er nog concrete vragen liggen, waarvan de Staten zeggen dat zij die nader beantwoord willen hebben, dan hoor ik dat graag.

Het verzoek aan het college in de motie Extra budget voor Binnenstedelijke Ontwikkeling ga ik niet toezeggen, niet per definitie. Het is evident dat als wij knel lopen en constateren dat wij doelstellingen niet gaan halen, wij in het college afspraken maken om bij de kadernota of hoe dan ook bij de Staten terug te komen om daarvoor extra geld te vragen. Ik zeg dat, omdat ik vind dat wij eerst eens van de kant moeten komen met het uitvoeringsprogramma en omdat ik op dit moment niet zeg meer budget nodig te hebben.

Dan de motie over het zo snel mogelijk schrijven van een notitie over hoe de provincie een regisseursrol kan oppakken. Ook hierbij wil ik zeggen dat ik niet een notitie zou willen schrijven om die regisseursrol verder te preciseren dan ik hier al gedaan heb, met name voor het oppakken van de bovenlokale afstemming over de woningbouwopgave. De woningbouwopgave hebben wij afgelopen maandag al besproken: op welke plekken kan dat het beste plaatsvinden en welke aantallen zijn het in de PRV? Misschien wordt er iets anders bedoeld met woningbouwopgave. Ik zou een notitie als zodanig echter niet willen vormgeven anders dan dat die nu is vormgegeven. Misschien kunnen wij het nader preciseren in de roluiding bij het uitvoeringsprogramma, maar ik zou er niet expliciet aandacht voor willen vragen.

Mevrouw DE HAAN (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde zei: misschien kunnen wij het nader preciseren in de roluiding Dat 'misschien' klinkt mij te vrijblijvend. Ik zou op basis van onze motie daarom willen vragen om een toezegging om die rol wat specifiekere te omschrijven in de uitvoeringsagenda.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Ik zal mevrouw De Haan toezeggen dat ik dat zal preciseren aan de hand van de uitvoeringsprojecten of de 'uitvoerings-milestones' die wij daar vormgeven welke rol spelen wij op de desbetreffende projecten of gebieden of thematische opgaven die wij zouden willen vormgeven. Daarover kom ik met de Staten te spreken.

Mevrouw DE HAAN (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Inclusief de dirigent- of concertmeesterrol?

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ja, maar dat had ik al beantwoord. Het zal eerder een concertmeesterrol zijn dan een dirigentrol.

Dan de motie van de SP over minimaal 30% sociale woningbouw als voorwaarde te stellen bij ondersteuning van woningbouwprojecten door de provincie. Ik blijf erbij dat woningbouwdifferentiatie een opgave en een zaak is van gemeenten, natuurlijk wel in afstemming in de regio over het type woningen. Het bevorderen ervan zal in afspraak met de gemeenten gedaan moeten worden. Ik ontraad de motie, omdat deze motie het erg lastig maakt juist om de middelen voor Binnenstedelijke Ontwikkeling en Wonen zo flexibel mogelijk en zo effectief mogelijk in te zetten. Daarnaast is het zo dat het niet overal nodig is het aandeel sociale woningbouw te realiseren. Soms is juist het toevoegen van het middeldure huursegment een betere keuze in de gebieden van aanpak.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn het er wel over eens dat die sociale woningbouw een extra boost moet krijgen en dat er een aantal woningen bij moet komen. De gedeputeerde zegt dat de gemeenten daarvoor aan zet zijn, maar dit zijn juist de projecten waar de provincie meehelpt. Dus dan zou je zo'n gemeente stimuleren dat in zo'n project op te nemen en dan kan zij ondersteuning van de provincie krijgen, als een soort voorwaarde.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Dat wil ik juist niet. Ten eerste omdat dan het instrument niet flexibel genoeg is. Ten tweede, dat vind ik het veel belangrijker, is het mogelijk niet de effectiefste maatregel om die doelgroepen te kunnen huisvesten. Dan kan het veel effectiever zijn om de middeldure huur te ondersteunen dan rechtstreeks de sociale huur.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij zitten nu echter in een situatie dat het gewoon niet goed gaat. Dus er moet iets nieuws, iets anders gebeuren. Daarom stel ik deze motie voor. Ik hoop dat hier voldoende mensen zijn die het wel een goed idee vinden. Het zou nog een iets lager percentage kunnen zijn, maar

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Een vraag aan mevrouw Noordenbos. Ik voel wel erg mee met mevrouw Noordenbos. Ik zou graag willen dat wij projecten van de grond tillen. Dat percentage: daar moeten wij volgens mij niet iets aan doen. Wat ik wel graag zou willen zien, is dat wij door projecten die de provincie stimuleert zicht krijgen op het korter worden van de wachttijden. Je kunt projecten doen als middeldure huur of wat dan ook en misschien hebben die wel meer effect, dat weet ik niet. Als wij echter projecten stimuleren, moet dat ten goede komen aan het hele woningbouwprogramma, ook juist aan die onderkant. Wij willen allemaal dat die wachttijden korter worden. De vraag is of mevrouw Noordenbos ook dat doel voor ogen heeft en dat wij dat meer in beeld willen houden bij alle projecten die wij ondersteunen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ja.

De VOORZITTER: Gedeputeerde, gaat u door met uw eigen betoog.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Dan de motie koppel betaalbaarheid aan duurzaamheid. Ik zou willen zeggen dat wij uiteraard met corporaties in gesprek gaan en zijn over de verduurzaming. Daarin wordt bekeken hoe er bij uitbreiding en verbetering een versnelling kan worden aangebracht. Dat doen wij al. Dus in die zin zou ik die koppeling niet vanzelfsprekend willen maken. Er zijn corporaties die eerder kiezen voor een lager label, hoe spijtig ook, en dan meer woningen voor de doelgroep kunnen realiseren, dan dat zij per definitie voor verduurzaming gaan. Dus het kan ook contraproductief werken. Dwingend opleggen zou ik zeker niet willen doen. Dat frustrert volgens mij de uitvoering en de flexibiliteit van het uitvoeringsprogramma.

De motie over de verhuurdersheffing: ja, dan moet ik echt met de VVD meegaan. Dit is een rijksaangelegenheid. Het IPO daartoe nogmaals oproepen, terwijl iedereen over de verhuursregeling is gevallen, is volgens mij een heilloze zaak. Ik zou de Staten dat niet willen aanraden. Die oproep valt niet op de deurmat, maar al voor de deur neer. Die motie ontraad ik echt.

Dan de motie van de PvdA over de proactieve rol op de woningmarkt. Als "bij voorkeur" wordt ingevoegd in het dictum, dan kan ik deze motie als aanvaardbaar beschouwen.

De VOORZITTER: Ik kijk even rond of wij het kunnen doen zonder tweede termijn. Wij zijn intussen middernacht gepasseerd. Is er geen behoefte aan een tweede termijn? Jawel.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil ingaan op het debat en de oproep van de gedeputeerde over het opnemen van: "bij voorkeur op basis van regionale samenwerkingsafspraken". Dat lijkt mij een goede suggestie. Het gaat mij vooral om de rolinvulling die wij besproken hebben, dat het duidelijk is dat wij meer op regionaal niveau willen acteren en proberen partijen te verbinden. Ik zou dat het liefst in afspraken terug willen zien, namelijk dat wij een product hebben dat wij willen zien. In die zin zal ik de motie aanpassen en "bij voorkeur" toevoegen.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Namens het CDA zeg ik dat wij blij zijn met de reactie van de gedeputeerde. Het CDA beluistert lef en ambitie. Dank daarvoor, ook daar waar het de terechte aandacht voor het binnendorpelijk bouwen betreft.

Het uitdagen en uitnodigen van andere partijen om te investeren en de bewustwording dat geldstromen weer terugkomen richting de provincie: daar kan het CDA achter staan.

Wij kijken uit naar het uitvoeringsprogramma. Het CDA gaat voor een gezamenlijke verantwoordelijkheid, voor een leefbaar binnenstedelijk woonmilieu in onze steden en in onze dierbare dorpen, in verbinding met elkaar, om Utrecht als mooiste provincie van Nederland te behouden, liefst met voldoende groen. Dat is een uitdaging voor ons allemaal, zeker nu gedeputeerde Krol ons gaat verlaten.

De VOORZITTER: Mag ik u er in de tussentijd op wijzen dat motie M133 is gewijzigd. In de voorlaatste regel komt te staan: "Voor alle doelgroepen op basis van bij voorkeur de regionale samenwerkingsafspraken." Wilt u 'bij voorkeur' er zelf bij zetten? Dan hoeft de motie niet opnieuw rondgedeeld te worden.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb veel woorden gehoord, als: iets meer, beter, anders. Ik hoor geen heel duidelijke dingen. Af ten toe heb ik een beetje het idee dat wij in een boterberg aan het klimmen zijn en dat er iedere keer weer een afspraak komt die dan zo zacht is dat je weer op hetzelfde niveau terugkomt als waar je startte en dat de wachtlijsten alleen maar langer worden omdat andere investeringen wel van de grond komen. Dat werd ook gezegd in de BOB Wonen. De grond is duur en de projectontwikkelaars staan klaar om ook nu weer duurdere woningen te bouwen. Dus die sociale woningbouw en die betaalbare woningbouw is iets wat heel moeilijk van de grond komt. Daarom hebben wij in de motie "30% sociale woningbouw, 100% sociaal" de 30% weggestreept. Wij zeggen, zoals ook de heer Van Muilekom aangaf: "wij dragen het college op het verminderen van de wachtlijst sociale woningbouw als voorwaarde te stellen voor ondersteuning van woningbouwprojecten in de provincie."

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag aan mevrouw Noordenbos. Ik heb nog even de stemlijst van de PS-vergadering van 23 april 2012 erbij gehaald, wat eigenlijk het basisbeleidskader was voor het huidige beleidskader. Mevrouw Noordenbos sprak net over een boterberg en zei dat zij zich daarin niet zo goed kon vinden. Wat maakt het dan dat zij toen niet heeft kunnen zien hoe het is gelopen en er destijds mee heeft ingestemd?

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! 2012: toen was ik hier nog niet.

Mevrouw EIJSBROEK (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Wel de partij van mevrouw Noordenbos.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ja, wel mijn partij. Misschien was het toen een stukje beter dan daarvoor. In deze periode is het eigenlijk slechter geworden en zijn de wachttijden opgelopen.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de Voorzitter! Even kort en het is onbeschaafd dat ik hier sta, dat weet ik. De kwestie is dat toen het kader zo geformuleerd was, dat wij ons daarin in algemene zin konden vinden. Dat er ondertussen allerlei uitvoeringsmaatregelen zich hebben voltrokken en er wijzi-

gingen op bestaande visies leesbaar zijn, maakt dat wij op dit moment die kritische houding aannemen.

De VOORZITTER: Beiden dank.

Mevrouw Noordenbos, wilt u hier precies even aangeven wat de wijzigingen in de motie zijn? Dan zijn wij erdoor met de tweede termijn. Mevrouw De Haan nog?

Mevrouw DE HAAN (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De fractie van de ChristenUnie trekt beide moties in. Wij zijn tevreden met de toezegging van de gedeputeerde. Wij gaan voor maximale inzet binnen de beschikbare rollen en zien dat heel graag terug in de uitvoeringsagenda.

Bij de financiën gaan wij ervan uit dat wij niet achteraf geconfronteerd worden met een budget dat niet toereikend is. Als de gedeputeerde dat kan toezeggen, dan zijn wij daar tevreden mee.

De VOORZITTER: De moties M137 en M138 zijn ingetrokken en maken geen deel meer uit van de beraadslaging.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de gedeputeerde een vraag gesteld, die hij niet beantwoord heeft. Wij hebben gevraagd of hij bereid is de uitkomst van de demografische scan die nu plaatsvindt mee te nemen in het uitvoeringsprogramma.

De gedeputeerde heeft tot 2020 € 7,5 miljoen beschikbaar. Is hij bereid daarvan een fors gedeelte te gebruiken voor het revolverend fonds voor startersleningen?

De VOORZITTER: Zou u motie M136 even voor u willen nemen en van het dictum de eerste vier woorden te schrappen en daarvoor in de plaats te zetten: "het terugdringen van de wachtlijsten voor sociale woningen". Verder loopt de zin gewoon door. De motie komt straks gewijzigd in stemming.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde is niet op al mijn opmerkingen ingegaan, maar ik neem aan dat hij heel goed heeft geluisterd en dat hij de signalen die ik heb genoemd wel heeft opgepakt.

Ik wil nog het volgende vragen. De gedeputeerde kan natuurlijk met de muziek meelopen, om maar even bij de muziek te blijven, hij kan voor de muziek uitgaan, maar ik wil hem vragen hier en daar de partituur te herschrijven.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! De twee vragen van de SGP. Allereerst de demografische scan. Dat is een demografisch gegeven. Daar kunnen wij dus niet op sturen met onze Binnenstedelijke Ontwikkeling en Wonen. Dus ik ga dat niet omarmen. Als de heer Van Leeuwen dat toch graag wil, dan krijg ik een grootheid langs waar ik niets mee kan. Dus dat is een beetje het lastige.

Dan de € 7,5 miljoen en een substantieel deel ervan beschikbaar stellen voor startersleningen: nee, dat ga ik niet doen. Er zijn op gemeentelijk niveau met regelmaat startersleningen. Dat is volgens mij niet de manier om de versnellingsopgave met deze beperkte middelen mogelijk te maken.

De heer P. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de Voorzitter! De provincie heeft dit volgens mij in het verleden wel gedaan, maar zij is ermee gestopt. De gedeputeerde wil niet overwegen daar weer mee te beginnen? De gemeenten worden met te hoge kosten opgezadeld, want zij moeten alle kosten om die leningen financieren nu zelf ophoesten.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben op voorhand niet van plan dat te doen, omdat ik denk dat dat niet de meest effectieve maatregel is.

Dan de SP en de wachtlijsten. Die motie ontraad ik de Staten. Het oplopen van de wachtlijsten is namelijk niet per definitie iets wat verminderd kan worden door een bijdrage van onze provincie. Als er een forse toename is door welke doelgroep dan ook of door een instroom van mensen die graag een woning willen hebben in de twee grote steden of in Woerden, dan kan ik bouwen en investeren wat ik wil, maar dan is er een autonome groei van die wachtlijsten. Dus ik kan die relatie niet leggen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat om de voorwaarde. Het gaat er niet om dat wij zelf allerlei woningbouwprojecten bedenken, waar sociale huur in zit en waardoor de wachtlijsten korter worden. Het gaat erom dat waar dat nodig is sociale huur gebouwd wordt en dat wij die projecten nu eens extra ondersteunen. Het komt niet van ons om te zeggen of het wel of niet nodig is. Het komt juist van degenen die het aanvragen. Heel veel projecten hebben hulp nodig.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Ik begrijp dat wel, maar de consequentie daarvan is, dat als wij aan de voorkant opnemen dat een bepaald project een bijdrage moet leveren, de volgende vraag van mevrouw Noordenbos is: wat heeft u er nu aan gedaan? Dat kan ik niet garanderen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Op dit moment melden zich echter toch ook gemeenten die een bepaald woningbouwproject hebben? Zij melden zich bij de provincie om hulp. Dan kun je zeggen: wij nemen alleen projecten aan die ook een bijdrage leveren aan het kleiner worden van de wachtlijsten.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Het is mooi als er mensen zijn die op die manier koffiedik kunnen kijken. Er zal ongetwijfeld gezegd worden dat dit bijdraagt aan het huisvesten van de doelgroepen van het beleid. Dat proberen wij natuurlijk zo goed mogelijk te doen, ook door middeldure huur te bouwen. Dat betekent dan dat dat een bijdrage zou kunnen zijn. Dat is nooit gegarandeerd en zeker niet dat daarmee de wachtlijsten teruglopen, omdat er ook een autonome instroom is die ik van mijn levensdagen niet kan meteen.

Mevrouw NOORDENBOS (SP): Mijnheer de Voorzitter! Als je het als voorwaarde stelt, dan kun je zien – en dat kun je na vier jaar weer veranderen – dat er veranderende aanvragen binnenkomen en dat er iets gaat veranderen. Nu verandert er niks.

De heer VAN DEN BERG (gedeputeerde): Nogmaals, ik geloof daar niet in. Daarnaast: natuurlijk alle waardering voor de SP. Ooit is er ingestemd en nu kritisch gevolgd, op een andere manier kijkend naar binnenstedelijke ontwikkeling. Het is nu eenmaal zo dat je niet kritisch en alert genoeg op deze problematiek kunt zijn. Dus dank daarvoor.

De VOORZITTER: Dan hebben wij daarmee dit onderwerp behandeld en komen wij erop terug bij de stemverklaringen en de stemmingen.

Vaststelling nota Infrastructurele kapitaalgoederen.

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De VVD zal voor dit voorstel stemmen. Dat zal niemand verbazen. Er is natuurlijk altijd de waarom-vraag. Laten wij zeggen: dit begon als een moetje in 2009, maar in sommige huwelijken is één partij van de gegadigden wel blij met een moetje. Wat ons betreft is dit een leuk moetje, omdat wij een beter inzicht krijgen in waar onze centjes blijven.

Ik wil de gelegenheid aangrijpen om uit te leggen dat ik in mijn reguliere werk ook assetmanagement toepas. Dat is een kwestie van software; tegenwoordig hebben wij ict-systemen, waarin je allerlei dingen kunt opslaan en onthouden. Dat was vroeger nog niet zo. Nu weten wij dus, door bij te houden hoeveel ramen wij hebben en hoeveel voegwerk en hoeveel vierkante meters tapijt en dat soort dingen, dat wij de variabele hebben om te zeggen: als wij niet stofzuigen, wat levert dat dan op? Dat levert aan de ene kant een aantal duizenden euro's per jaar op en een heel smerig tapijt. Deze exercitie is echter wat de provincie betreft, natuurlijk ook uit te voeren met veel meer en grotere middelen. Dan hebben wij het over onze infrastructurele werken.

Nu is het zo dat als wij niet stofzuigen op mijn zaak, er niemand struikelt over het vuil, zou ik bijna zeggen. Hier hebben wij het echter over zaken, waarbij de provincie verantwoordelijk is als wegbeheerder: wij moeten zorgen dat de weg veilig is. De VVD heeft dit destijds in 2013 met de heer Van Lunteren ingericht. Ik dank alle ambtenaren die erbij betrokken zijn geweest, want het is een helse karwei. Aan de ene kant omdat wij de piketpaaltjes wel eens willen verzetten. Dat betekent dat zij hun werk nog een keer moeten doen. Dan kun je zeggen: dat is hun werk, niet zeuren. Ik vind het echter nog steeds knap dat zij zover gekomen zijn.

Is er dan niet één puntje van kritiek te vinden? Alle kosten die wij maken voor die wegen zijn afhankelijk van de normen die wij nastreven. Wij kiezen eigenlijk voor een bodemnorm, de B-norm: sober en doelmatig. Dat staat in geen enkele verhouding tot wat wij onze belastingbetalende automobilist vragen, want die betaalt aan beheerkosten twintig keer zoveel dan wat er aan beheerkosten wordt gemaakt. Dus, dat zou wat minder kunnen. Of de kwaliteit van de wegen moet omhoog, zoals in Noord-Holland en Groningen is uitgezocht door de ANWB, waarbij de EuroRAP-norm (European Road Assessment Programma) van vijf sterren werd getoetst. Als er dan toch iets goed is aan Europa, dan is dat wel die EuroRAP-vijfsterrennorm.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Een knap staaltje werk, die nota Infrastructurele kapitaalgoederen. Regeren is vooruitzien. De Staten willen graag weten wat hen te wachten staat aan beheer en onderhoud in de toekomst. Dankzij het assetmanagement kunnen wij dat nu voor de infrastructuur en in 2017 volgt met de nota Investerings ook de bredere uitwerking. Dus wat dat betreft: complimenten voor deze inzet. Tot zover het goede nieuws.

Het succes van dit systeem is meteen ook dat wij kunnen zien dat wij te weinig lijken te begroten voor beheer en onderhoud. Er is maar liefst € 12 miljoen per jaar meer nodig dan begroot in 2016. Vergeef mij het woord, maar dat is geen kattenpis. Het werpt zijn schaduw vooruit. D66 vindt dat wij daarop nog onvoldoende grip hebben gekregen. Wij vragen daarom ook of de gedeputeerde ons kan toezeggen dat het verschil tussen € 29 miljoen en € 17 miljoen nader onderzocht wordt, inclusief de daaraan ten grondslag liggende normkostensystematiek. Wij vragen of de gedeputeerde ons daarvan op de hoogte kan houden, ook met het oog op de aanstaande nota Investerings en daarop volgende nota's in 2017, zodat de Staten tijdig en volledig voorzien van informatie kunnen sturen.

Voor de rest is het natuurlijk een technisch voorstel dat geleidelijk zijn invloed zal hebben op de begroting. De kapitaallasten zullen toenemen bij iedere nieuwe investering. Het zal nog even duren voordat alle kapitaalgoederen geactiveerd zijn en volgens deze systematiek berekend worden. Wij vragen daarom of de gedeputeerde daarmee in de informatievoorziening rekening wil houden, zodat wij inzicht houden in de langeretermijnontwikkeling en de behoefte voor de bestemmingsreserve ten opzichte van de geplande investeringen. Wij vragen of de gedeputeerde ons in 2017 al inzicht kan geven in de totale last en bestemmingsreserve van alle nota's alsof zij integraal zijn doorgevoerd op dat moment. Met andere woorden: hoe groot zou de bestemmingsreserve op dit moment moeten zijn en is de huidige bestemmingsreserve op middellange en langere termijn toereikend?

Assetmanagement biedt grip en zicht op financiële degelijkheid, maar wij moeten niet uit het oog verliezen dat dit een systematiek is. De Staten moeten naast de effecten van de uitkomsten ook scherp blijven op de onderliggende variabelen en voorkomen dat de uitkomst van de black box ons als een waarheid gaat sturen naar de voorspelde hogere lasten. Als die tekorten echter na ervaring en onderzoek echt gegrond blijken, dan willen wij dat wij tijdig kunnen besluiten hoe wij die opvangen. Dus kijken wij uit naar een debat in de commissie BEM.

D66 is voorstander van de gedachte achter de systematiek, maar spreekt de hoop en de verwachting uit dat wij de komende tijd grip krijgen op de eventuele kinderziekten in de systematiek.

De VOORZITTER: De heer Mourik-Geluk houdt zijn maidenspeech.

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Wat ons betreft ligt hier een heel goed en degelijk voorstel. Wij vinden dit een voorbeeld van goed rentmeesterschap, waaraan het CDA bijzonder hecht. Wij hechten eraan dat onze wegen, vaarwegen, bruggen en viaducten netjes achtergelaten worden aan een volgende generatie en dat binnen een degelijk financieel systeem. Volgens ons is dit in eerste instantie vooral een boekhoudkundig stuk dat wij nu bespreken. Er had misschien overwogen kunnen worden het in de commissie BEM te behandelen. Het is echter zoals het is. Wij behandelen het nu.

Wij vinden het heel goed dat de aanbevelingen van de Rrekenkamer en de accountant zijn overgenomen. Het gat van € 12 miljoen, waarover eerder is gesproken, is inderdaad een behoorlijk gat, maar voor ons is nu voldoende aangegeven waar het vandaan komt en hoe het gedekt wordt.

Wij waarderen het ingroeimodel, zoals wij het zouden willen noemen. Er is gekozen voor een combinatie van het inzetten van de positieve saldi van de voorzieningen en het activeren op de balans.

Nogmaals, het gehele voorstel maakt in zijn samenhang met de bestaande Planning- & Controlcyclus een solide indruk. Of er bijstellingen mogelijk zijn in de toekomst, kunnen wij nu nog niet overzien, maar een evaluatie hierop is al voorzien.

Gelukkig vallen er in onze provincie geen gaten in de weg, zakken de bruggen niet door hun pijlers en haperen de verkeerslichten niet al te vaak. Dat willen wij graag zo houden. Wij vertrouwen erop dat de aanpak van de kapitaalgoederen hierbij van dienst zal zijn.

De heer WAGENMANS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De PvdA heeft veel waardering voor de nota die voorligt. Wij denken dat wij met deze nota een instrument in handen hebben dat het college en de Staten in staat stelt om te overzien wat investeringen teweegbrengen en hoe die investeringen op langere termijn in stand gehouden kunnen worden. Dat is een heel belangrijk gegeven. Wij hebben er waardering voor dat in een tamelijk snel tempo – in zes maanden – deze nota op deze manier tot stand gekomen is en dat de provincie Utrecht een van de provincies is die vooroplopen bij het inventariseren en het op deze manier op een rij zetten van alles wat rondom kapitaalgoederen aan de orde is, althans voor wat betreft de infrastructuur.

Wij hebben een tweetal opmerkingen respectievelijk aandachtspunten. De eerste opmerking is dat uit de nota blijkt dat er een verschil zit van € 12 miljoen tussen de normkosten die nu worden gehanteerd voor de berekening van de toekomstige uitgaven en de beschikbare middelen uit de exploitatie. Voor een deel wordt het verschil veroorzaakt door dat deze nota al inzichtelijk heeft gemaakt dat wij op een aantal punten de kosten blijkbaar niet in beeld hadden en dat wij hiermee met deze nota al winst kunnen inboeken, namelijk dat wij dat overzicht wel hebben. Dat verschil van € 12 miljoen vormt echter wel een risico voor de organisatie, want wij vangen die verschillen nu op door onze voorzieningen om te zetten naar de Algemene Reserve. Daarvoor hebben wij € 25 miljoen en het verschil van € 12 miljoen moeten wij dan inverdienen in de komende periode. Daarvoor hebben wij vier jaar genomen, maar het risico zit erin dat wij over vier jaar moeten vaststellen dat wij flink moeten bijplussen, namelijk dat wij inderdaad te maken hebben met grote verschillen die wij moeten dekken uit de budgetten. Daarover moeten wij tijdig worden geïnformeerd op een zodanige manier dat wij in staat zijn om telkens op een termijn van vier jaar voortschrijdend overzicht te houden over wat wij aan budgettaire ruimte nodig hebben om onze kapitaalgoederen in stand te houden. Dit moeten wij niet vooruitschrijven. Dus eigenlijk is mijn pleidooi om telkens in de rapportages de al voorziene lasten ten laste van de begroting, inzichtelijk te maken.

Een tweede punt is dat deze nota deel uitmaakt van de nota Investerings die voor 2017 is aangekondigd. Dat betekent dat wij een totaaloverzicht krijgen van onze kapitaalgoederen en dat wij daaraan ook het instrument van het assetmanagement willen koppelen. Het gaat daarbij niet alleen om stofzuigen en ramen poetsen, zoals de heer Joustra net suggereerde, het gaat hier over fundamentele keuzes. Ik snap dat de heer Joustra dat niet zo bedoelde, maar hij noemde het wel.

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Als de heer Wagenmans snapt dat ik iets anders bedoelde, dan kan hij dat direct rectificeren.

De heer WAGENMANS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil het onmiddellijk rectificeren. Terecht geeft hij aan dat voor de investeringen van de provincie het ongelooflijk van belang is dat wij de juiste keuzes maken; hij heeft dat zelf gezegd. Hij wil daarbij sober en doelmatig als criterium hanteren. Dat is een goed uitgangspunt, maar wat mij betreft is het zo dat als wij deze nota verder uitwerken, Provinciale Staten behoefte hebben aan de voorkant te kunnen overzien wat de gevolgen zijn van de keuzes die wij maken voor de aard van de investeringen die wij willen aangaan. Provinciale Staten hebben een knoppensysteem nodig als om te kunnen overzien wat de gevolgen zijn van de besluiten die wij nemen. Willen wij duurzame instrumenten of willen wij goedkope instrumenten? Mijn voorstel en mijn verzoek aan de gedeputeerde zou dus zijn ons mee te nemen in de wijze waarop de nota Investerings straks wordt uitgewerkt en daarbij Provinciale Staten een knoppensysteem aan te bieden, dat het mogelijk maakt daarin de juiste beleidsinhoudelijke keuzes te maken, zodat wij op langere termijn weten wat voor investeringen wij doen en wat de consequenties daarvan zijn.

De heer BOSMAN (SP): Mijnheer de Voorzitter! De SP vindt dat het stuk er goed uitziet: een planmatige opzet van het onderhoud en de te verwachten investeringen. De kans op verrassingen is nu veel beter beheersbaar, maar er gaan grote bedragen in om en je ziet hierbij vaak grote overschrijdingen. Wij zijn benieuwd of het college van GS nog grote risico's ziet en wat het college eraan doet deze risico's zoveel mogelijk te beheersen.

Verder zijn wij benieuwd of er nog problemen te verwachten zijn met de infrastructurele kapitaalgoederen bij Leerdam en Zederik. Zitten hier nog lijken in de kast, is onze vraag.

Ik wil nu reeds eindigen met een hartenkreet: de politiek maakt soms meer kapot dan je lief is. Het gaat hier om Amelisweerd dat nu voor de tweede keer door de verkeersmolog wordt opgevreten.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! GroenLinks ondersteunt deze professionaliseringslag van assetmanagement - een hoop lelijke woorden achter elkaar, dat geef ik toe – en ook het instellen van een nieuwe bestemmingsreserve voor het beheer en onderhoud van de provinciale wegen ondersteunen wij. De provincie Utrecht krijgt in onze ogen hiermee meer grip op de kosten. Wij hebben een drietal aandachtspunten, een drietal zorgen. Het eerste punt betreft het inzicht, ook voor Provinciale Staten, in de kosten van beheer en onderhoud. Het is best lastig om daarin op dit moment inzicht te hebben. Het is wat ons betreft echt een aandachtspunt dat voor de kadernota en de begroting om de geleidelijke overgang, die hier wordt ingezet, voor de Staten inzichtelijk blijft of inzichtelijk wordt.

Een tweede punt is ook al genoemd door vorige sprekers en betreft de hoogte van de normkosten. Er is een gigantisch gat. Het gaat om 70% hogere kosten dan wat er de afgelopen jaren gemiddeld is uitgegeven. De kwaliteit van de infrastructuur is prima. Dat heeft de gedeputeerde in de commissie bevestigd. Dat is ook onze indruk. De onderbouwing waarom er nu in een keer 70% meer nodig is, is wat ons betreft nog niet helemaal overtuigend en verdient aandacht.

Als derde aandachtspunt vinden wij het heel belangrijk dat er bij beheer en onderhoud voldoende planmatige aanpak is, maar dat er ook voldoende ruimte blijft voor aanpassingen en voor mogelijkheden voor kostenbesparingen. Ik zou zeggen: een adaptieve benadering is heel wenselijk. Stel dat je een paar keer een zachte winter hebt, dan hoeven verhardingen vaak minder snel vervangen te worden dan bij heel veel strenge winters. Wij vinden het heel belangrijk voor dat soort zaken voldoende ruimte te houden. Dat geldt ook voor de meer taakstellende wijze van begroten. Dat kan volgens onze ervaringen tot lagere kosten leiden.

Dan kom ik tot de volgende drie vragen voor de gedeputeerde:

- Kunnen een adaptieve aanpak van beheer- en onderhoudskosten en ook een meer taakstellende wijze van begroten en reserveren van de beheer- en onderhoudskosten worden gecombineerd met de nieuwe aanpak? Zo ja, hoe is dat voorzien?
- Kan het college van GS bevestigen dat Provinciale Staten zich met het voorstel waarover wij vandaag stemmen, op geen enkele manier vastleggen om beheer- en onderhoudsmiddelen met € 12 miljoen per jaar te verhogen?
- Kan het college van GS toezeggen de normkosten het komend jaar nader te onderzoeken en in het bijzonder een vergelijking te maken tussen de beheer- en onderhoudskosten per kilometer weg en vaarweg in andere provincies en de bestedingen in onze eigen provincie over de afgelopen tien, twintig jaar, en daarbij te betrekken de ontwikkelingen binnen CROW (Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek) en de gesprekken die daar lopen en de ervaringen in Noord-Holland?

De heer G. VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik moet u de hartelijke groeten overbrengen vanuit Vianen. De discussieleider daar heeft bij gebrek aan vragen, zelf vragen bedacht om de avond een beetje te rekken om te voorkomen dat de borrel al voor negen uur zou starten. Dat mislukte echter, dus wij konden voor negenen al aan de borrel. Dus als wij dat ook eens gaan proberen?

Ik houd het heel kort. Wij hebben wat vervolgvragen gesteld na de commissievergadering. Laten wij eerst zeggen dat wij het volledig eens zijn met dit statenvoorstel. Wij hebben echter wel wat kritiek geuit op de financiële dekking van dit stuk. Eigenlijk verwoordde de heer Wagenmans dat heel mooi. Dus datgene wat hij daarover heeft gezegd, waren behartigenswaardige woorden, wat ons betreft. Wij vullen nu de reserve met positieve saldi en deze reserve loopt langzaam leeg de komende jaren. Het

college kan niet anders dan het met ons eens zijn dat vervanging een keer moet plaatsvinden. Dat zal op de langere termijn of geld gaan kosten – dat is niet anders – of er moet een andere oplossing gevonden worden. Wat de heer Wagenmans daarover zei, is een heel goede richting. Ik ben heel benieuwd naar het antwoord daarop. Laat ik het daarbij laten, dan komen wij voor twaalf uur nog aan de borrel.

Mevrouw VERBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Soms is het mooi dat iets wat in 2009 nog echt als een uitdaging werd gezien toen het rapport van de Rekenkamer werd gepresenteerd, nu als een kans wordt gezien. Het mooie van dit stuk is dat de nota Kapitaalgoederen een belangrijke stap voorwaarts is om de professionalisering van beheer en onderhoud, evenals de vervangingsinvesteringen die nu nadrukkelijk zijn meegenomen, op het terrein van de infrastructurele kapitaalgoederen wegen veel beter aan de voorkant in kaart te brengen. Wij hebben alle kapitaalgoederen, alle assets, op het gebied van wegen en vaarwegen nu in beeld. Er is rekening gehouden met de noodzakelijke investeringen. Daarover zijn technische vragen gesteld, zo van: waardoor wordt dat verschil veroorzaakt? Wij hebben areaaluitbreidingen gehad; besluiten die al eerder waren genomen. Alles zit er nu in. Wij hebben nu alles in beeld wat betreft het areaal, ook de afschrijvingstermijnen die daarop van toepassing zijn.

Er zit tussen de huidige budgetten en de normkosten die door het externe bureau Nimas zijn berekend, een structureel verschil. Dat maakt het ook dat wij zeggen dat dit nog maar het begin is van de professionaliseringsslag. Wij gaan aankomend jaar werken aan de nota Kapitaalgoederen voor het openbaar vervoer. Daarnaast komt er een nota Investeringen. In die nota Investeringen brengen wij het hele areaal van de kapitaalgoederen van meer dan € 100.000 in beeld. Daarna gaan wij werken aan een meerjarenbeheerplan, een kapitaallastbegroting. Daarvan maken wij een prognose. Als wij het dan hebben over de wegen en de kapitaalgoederen, dan brengen wij in kaart welke uitbreidingen of onderhoudswerkzaamheden noodzakelijk zijn en wat de maatregelen zijn. In de nota Kapitaalgoederen is ook een waardenmatrix opgenomen, waarin wordt aangegeven wat de risico's zijn als wij bepaalde investeringen nu niet doen, later doen of anders doen, wanneer het onderhoud uitgevoerd moet worden, wat het budget is dat daarbij past en waaruit wij dat dekken. Het is namelijk niet zo dat wij nu al een tekort hebben. Wij vragen ook niet nu al het tekort te dekken. Wat wij nu hebben gedaan, is alles inzichtelijk te maken. Wij gaan in elk geval de Staten jaarlijks informeren over de bestemmingsreserves, ook in de P&C-cyclus. Dat staat in de paragraaf Beheer en Onderhoud van Kapitaalgoederen. Wij komen aankomend jaar dus op meerdere momenten hiermee bij de Staten terug. Dat zal ten eerste zijn bij de nota Openbaar Vervoer. Daar gaan wij eigenlijk hetzelfde doen als wij nu doen met het beheer en onderhoud voor de wegen. Vervolgens komt de nota Investeringen, die een samenvoegsel is van het hele assetmanagement binnen de provincie. Wij zullen dat ook doen bij de meerjarenbegroting en de planning daarvan. Dan is ook duidelijk welke keuzes er gemaakt worden en welke risico's wij acceptabel vinden. Dat zijn dus de verschillende momenten waarop wij bij de Staten terugkomen.

Wat deze nota ons brengt, is dat wij een veel duidelijker inzicht hebben. Wat ik net al zei over de normkosten: het externe bureau Nimas heeft daarover geadviseerd. Het schijnt geen onbekende te zijn op dit terrein. Een aantal specialisten hier in de zaal zal dat bureau ook herkennen. Ook de normkosten en de levensduurcycluskosten zijn zaken die nog steeds in beweging zijn. Daarvoor zijn er landelijke werkgroepen samengesteld, alsmede werkgroepen voor de CROW-richtlijnen om te kijken of de theoretische benadering past bij de kosten in de praktijk. Wij zijn ook aangesloten bij die werkgroepen. Dus op het moment dat er nieuwe informatie uitkomt, zullen wij die verwerken in deze stukken en de Staten daarin meenemen. Datzelfde geldt als er areaaluitbreidingen zijn. De komst van Vijfherenlanden zal areaaluitbreiding met zich meebrengen. Dat betekent ook dat wij de nota daarop aanpassen. Dat is het stuk dat in beweging is. Dat is ook het mooie: dat wij aan de voorkant veel beter en systematischer en veel scherper in beeld hebben wat de kosten zijn, wat de risico's zijn, welke risico's wij bereid zijn te nemen en wat het dekkingsvoorstel daarvoor wordt.

De VOORZITTER: Ik kijk rond of er behoefte is aan een tweede termijn. Ja.

De heer WAGENMANS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb geen behoefte aan een tweede termijn. Ik heb echter in mijn eerste termijn een vraag gesteld: wil het college in dat proces Provinciale Staten een soort knoppensysteem bieden om de beleidsinhoudelijke afwegingen die bij al die investeringen en bij de onderhoudskeuzes die daarbij te maken zijn, te kunnen maken op bestuurlijke, dus inhoudelijke, gronden? De financiële consequenties worden daardoor inzichtelijk en in feite kan daarmee de budgetverantwoordelijkheid van de Staten volledig worden waargemaakt. Daarop zou ik graag nog een antwoord krijgen.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Er zijn ook vragen van mij nog niet voldoende beantwoord. Dat betreft de meer adaptieve aanpak, waarnaar ik vroeg. Ik ben benieuwd hoe dat te combineren is met deze meer planmatige benadering.

De andere vraag is of er bij het nadere onderzoek van die normkosten ook gekeken wordt naar de historische uitgaven over de afgelopen tien, twintig jaar. Ik kan mij zo voorstellen dat dat een heel goede graadmeter is voor wat er in de praktijk werkelijk nodig is.

De heer BOSMAN (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag over Leerdam en Zederik, of daar nog iets te verwachten is.

Mevrouw VERBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik noemde net al Vijfherenlanden. Zodra er een areaaluitbreiding plaatsvindt, dan nemen wij die mee in ons overzicht. De Staten treffen dat aan in de investeringsnota's en in de meerjarenbegrotingen. In die meerjarenbegroting staat ook een overzicht van alle keuzes die gemaakt zijn aan de hand van het Mobiliteitsplan. Daarin wordt het allemaal inzichtelijk gemaakt. Dus ik denk dat dat de knoppen zijn, waaraan de heer Wagenmans refereert. Dat komt naar de Staten toe zodra wij de nota Investerings hebben vastgesteld. Dan gaan wij ieder jaar zo'n meerjarenbegroting maken. Wij kijken nu ook een langere termijn vooruit, juist om niet voor verrassingen komen te staan.

De heer Van Essen vroeg naar de adaptatie. Dat moet juist allemaal hierin een plek krijgen. Wat wij nu hebben gedaan, is het vergelijken van de normkosten met de historische kosten, zoals wij, als het vandaag wordt vastgesteld, hebben begroot. Daarin zie je de grote verschillen staan, maar die gaan wij langs de meetlat van de meerjarenbegroting leggen. Daarin komen de verschillen tot uitdrukking en ook de aanvaardbare risico's, zoals je doet met assetmanagement. Je kijkt aan de voorkant welke risico's je aanvaardbaar vindt. Dan kan het zijn dat je aan de voorkant meer investeert om op termijn minder onderhouds- en beheerkosten te hebben. Die keuzes worden daarin dus gemaakt.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Even nog om het echt scherp te krijgen. Als het gaat om zaken als verhardingen: dat zijn investeringen die toch met enige regelmaat gebeuren. Wat ons opviel, is dat in de normkosten de bedragen die daarvoor staan gereserveerd, aanmerkelijk hoger zijn dan wat er het afgelopen jaar is besteed. Dan is onze vraag: wordt er bij dat nadere onderzoek van die normkosten dan niet alleen gekeken naar wat er nu voor gereserveerd staat, maar ook naar wat er de afgelopen jaren werkelijk is besteed aan verhardingen? Dat lijkt mij gewoon een heel zinnige vergelijking.

Mevrouw VERBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Het verschil is dat wij de afgelopen periode nooit rekening hebben gehouden met die vervangingen. Dus je ziet in de normkosten dat een surplus is opgenomen voor alle vervangingen. Dat is ook die afwegingsmatrix: de keuzes die je maakt om uitgaven nu al te doen of middels een trajectaanpak. Wat echter ook in die afwegingen zit en waar wij ook mee aan het werk zijn in de pilot, is kijken of wij slimme manieren van aanbestedingen samen met Rijkswaterstaat of met andere partijen kunnen doen, niet alleen om van elkaar te leren, maar ook zeker om een aanbestedingsvoordeel te kunnen krijgen en werk met werk te kunnen maken en ook middels een trajectaanpak. Daaruit kan een kostenvoordeel voortkomen dat je dan niet zozeer terugziet in de normkosten, maar wel in het totale uitgavenpatroon. Het kan echter ook voorkomen dat wij sommige kosten vanwege een urgentie naar voren moeten halen, waarvan wij aan de voorkant hadden verwacht dat wij die in de trajectaanpak hadden kunnen meenemen. Dat kan betekenen dat sommige kosten weer hoger uitvallen. Die afweging zit in de meerjarenbegroting. Daar wordt het verschil in kostenoverzichten aan de Staten aangeboden.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde zegt dat wij niet zo vaak vervangingen doen. Als het gaat om kunstwerken, dan kan ik haar daarin volgen. Dat klopt, een viaduct vervang je niet iedere tien jaar. Als het echter gaat over verhardingen of verlichting en dat soort dingen, dan vervangen wij die immers al decennia? Dat is toch niet nieuw? Daarmee hebben wij toch al lang ervaring? Wij kunnen in de boeken terugzien wat wij daaraan hebben uitgegeven. Mijn verzoek is om voor dat soort vervangingen ook gewoon de historische data te bekijken.

Mevrouw VERBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Die historische data hebben wij uiteraard. Dat is wat wij nu hebben begroot. Wij gaan niet naar een ander onderhoudsniveau. Wij zitten nog steeds op het gemiddeld niveau B. Dus dat is zoals wij het steeds gedaan hebben.

Er zijn technische vragen gesteld: waardoor is dat verschil in uitgaven veroorzaakt? Juist zoals ik zei: die commissie over de CROW-normering kijkt ook juist naar die technische berekeningen en de kosten in de praktijk. Wij zitten ook in die werkgroep en als er bijstellingen nodig zijn, dan zullen wij die bijstellingen volgen. Wij hebben echter nu, op basis van historisch begrote kosten in vergelijking met de normkosten, daarbij de vervangingsinvesteringen meenemend en dat wij voor sommige wegen niet het beheer en onderhoud op een correcte wijze hadden meegenomen – daarin zaten blinde vlekken – alles in beeld. Wij zien nu een verschil ontstaan van € 12 miljoen. Op dit moment vraag ik daarvoor aan de Staten geen dekking. Wij komen met de net aangekondigde stukken nog bij de Staten terug om dan daarover met elkaar het gesprek aan te gaan.

De VOORZITTER: Wij zijn er door. Wij komen er straks bij de stemmingen op terug.

Toekomstbestendig tramsysteem Regio Utrecht.

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ook bij dit voorstel zal de VVD voorstemmen. In de afgelopen tien jaar hebben de voorgangers van mijn partij op deze plek al uitgelegd waarom. Daarin verandert eigenlijk niet zoveel. Ik wil toch drie kritische kanttekeningen plaatsen.

Waar op andere dossiers velen zich ernstig zorgen maken over sociale veiligheid, is het hier stil, terwijl wij weten dat de tram onveilige situaties gaat opleveren. Bedreiging, belediging, geweld, intimidatie en zo verder, zijn gemeengoed geworden. De VVD is blij dat het toezicht wordt versterkt en dat normloos gedrag zal worden tegengewerkt.

Het geldlaetje wordt uit het openbaar vervoer verwijderd; het geldlaetje dat slechts twee decennia geleden nog veilig was. Het is een soort touwtje uit de brievenbus: waarom is het sentiment over het touwtje anders dan over het geldlaetje? Is het verdwijnen ervan niet te wijten aan precies dezelfde oorzaak? Wat zijn wij voor natie als misdadbestrijding verwordt tot het wegnemen van verleidingen? Moet je een bejaarde kinderboekjesschrijver zijn voor iemand zich wat van de signalen aantrekt?

Ten tweede de duurzaamheidsparagraaf. Die is op z'n best mager te noemen. Volgens de commissie Brundlandt zijn de criteria voor duurzame ontwikkeling 'People Planet Profit'. Bij deze tram is er helemaal geen profit. Dat was al niet zo, zo bleek uit eerdere antwoorden op mijn vragen, en dat blijft zo. Als wij straks voor stemmen, weten wij dat er nog meer geld bij moet. Nog minder duurzaam, volgens Brundlandt. Geld dat moeten worden verdiend in productieve activiteiten. De tram wordt voor de helft betaald door mensen die in de file staan om op hun werk te komen.

En wat hebben wij straks? Straks hebben wij een heel lange tram die van de noordkant van de centrale agglomeratie naar de zuidpunt rijdt, via het openluchtmuseum, zoals een AD-columnist het centrum van Utrecht onlangs noemde. Het idee om die slinger niet te maken zal wel ergens gestrand zijn. Maar, waarom doen wij het? In allerlei stukken lezen wij dat het nodig is om bevolkingsgroei op te vangen. De tram moet de vervoersbehoefte daarvan faciliteren. De bevolking groeit door in de regio. Waarom? Wie zijn dat dan? Dat is een opdracht. Dat konden wij vanavond onze gedeputeerde van D66 ook horen zeggen. Wij hebben dus slechts een gedeelte te bepalen. Wij trekken niet aan de touwtjes van het waarom. Waarom bouwt de stad voor mensen die niet komen werken? Dit weten wij niet. Zoals gezegd zal de VVD voorstemmen, uit hoop dat de tram zo succesvol wordt dat het een productiemiddel wordt in plaats van een 'bleeder' oftewel een desinvestering. Belangrijker dan waar je bent, is waar je naartoe gaat.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Wat D66 betreft is het tramsysteem goed nieuws. Het is werkelijk geweldig dat Utrecht in een centraal gelegen gebied met een enorme groeipotentie straks gaat beschikken over een geschakeld tramsysteem waar dagelijks duizenden reizigers zich op een duurzame manier kunnen verplaatsen. Toch heeft D66 een tweetal belangrijke aandachtspunten. In de eerste plaats heet het voorstel: een toekomstbestendig tramsysteem. Het is ons eigenlijk niet duidelijk wat hieraan nu echt toekomstig is, meer dan het kunnen vervoeren van een groeiend aantal reizigers.

Het tweede aandachtspunt ligt bij de reiziger. Als het gaat om toekomstbestendig, zal het u niet verbazen dat D66 die toekomst vaak positief probeert voor te stellen. Wij zien iedere verandering als een kans en een mogelijkheid om te innoveren. Wij zien dit voorstel als een kans om een pro-actieve houding aan te nemen op het gebied van duurzaamheid en innovatie. Wij zien de provincie Utrecht vaak als een overheid die innovatie mogelijk maakt en idealiter zo duurzaam mogelijk. Dan bedoelen wij: houdbaar met draagvlak en ontwikkelingen, producten en processen die geen schade toebrengen aan onze directe en indirecte leefomgeving. Wij denken hierbij aan zonnepanelen op tramhaltes, op de tramremise, misschien kunststof dwarsliggers, wifi in de tram, inzet van mobiele technologie om reizigers te betrekken. Het zijn allemaal ideeën die wij graag meegeven om hier verder op door te denken. Wij vragen daarom de gedeputeerde waar zij naartoe wil. Dan bedoelen wij niet van de Uithof naar IJsselstein, dan bedoelen wij: wat ziet zij als zij zich in de toekomstige reizigers verplaatst en hoe zij dit ten uitvoer gaat brengen? Wij denken aan een onderzoek naar het versterken van OV-knoopunten, met lightrail, door het doortrekken van de tramlijn naar Leidsche Rijn en Overvecht, of als je verder kijkt, naar Bilthoven en Zeist, zoals ook in enkele briefstukken vermeld staat waarop dit voorstel is gebaseerd. Hoe denkt de gedeputeerde dit te verwerken in toekomstige plannen?

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Hoe legt D66 het verband tussen duurzaamheid en wifi in de tram?

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik leg dat verband graag met een stukje reizigersgemak, waar ik het ook nog over ga hebben. Overigens, als wij dit aanbieden, trekken wij misschien meer mensen uit de auto, die denken: ik ga eens een keer niet op mijn mobieltje zitten kijken, maar ik ga liever in de tram zitten om daar te kunnen werken.

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb zojuist uitgelegd dat volgens de Brundlandt-commissie een tram die grotendeels op steenkool rijdt en betaald moet worden uit andere productieve arbeid, niet duurzaam is. Ik zie niet in dat wifi in de tram een duurzaamheidsmaatregel zou zijn.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Waarvan akte.

Ten tweede wil ik graag ingaan op de reiziger. Wij zien de overheid graag in verbinding met de omgeving, partners, maar vooral ook met de inwoners. Hoe gaat de provincie de transitie, die toch al oncomfortabel zal zijn, voor de reizigers zo comfortabel mogelijk maken?

Een ander aandachtspunt is de periode juist na die grootse verbouwingen, wanneer het tramsysteem weer intensief gebruikt kan worden. Kan de gedeputeerde met een voorstel te komen, waarin zij beschrijft hoe de provincie reizigers na de periode van uitval weer de weg naar de tram laat vinden? Leidende principes voor onze fractie bij de uitvoering van dit voorstel zijn duurzaamheid, innovatie en de OV-reiziger, of de potentiële OV-reiziger, centraal te stellen. Kan de gedeputeerde bevestigen dat zij deze principes deelt en actief zal nastreven?

Een tramsysteem vervangen is niet niks. Wij willen de ambtenaren dan ook bedanken voor hun bereidheid ons mee te nemen in de overwegingen en verschillende onderzochte scenario's. Namens D66 roep ik iedereen die betrokken is bij de uitvoering van dit voorstel op dit tramsysteem echt klaar te maken voor de toekomst en de reiziger van de toekomst als vertrek te nemen.

Dan nog even iets in de categorie 'En dan dit nog'. Wij hebben vanmiddag een statenbrief ontvangen, waarin ontwikkelingen staan met betrekking tot de Uithoflijn. Wij horen graag hoe de informatie uit deze brief zich verhoudt tot de koppeling in het voorliggende voorstel.

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Vanavond besluiten wij over een toekomstbestendig tramsysteem. Dat kost een hoop geld, maar het is voor het goede doel, zeggen wij van harte. Wij vertrouwen erop dat deze nieuwe tram en tramlijnen de overvolle bussen, onder andere de overvolle bussen naar de Uithof, zullen ontlasten en voor een beter leefklimaat in onze stad zullen zorgen. Wij hebben namens het CDA drie aandachtspunten:

- Is er een risico op vertraging door werkzaamheden in het Utrechtse stationsgebied rond de cruciale aansluiting van de SUNIJ-lijn (tramlijn van Utrecht Centraal naar Nieuwegein en IJsselstein) en de Uithoflijn in het Utrechtse stationsgebied? Zijn er mogelijk ook financiële risico's en heeft de gedeputeerde voldoende mogelijkheden om daar grip op te houden? Dan verwijs ik ook naar de brief, die vanmiddag op ons afkwam.
- De periode van drie maanden dat de trams richting Nieuwegein eruit gaan is een lange periode. Wij maken ons daarover wel wat zorgen. Gaat het lukken dat met vervangend busvervoer op te vangen en te voorkomen dat reizigers voor langere tijd het openbaar vervoer gaan mijden?
- Er is één zin in het statenvoorstel die ons wat zorgen baart. Dat is de zin bij opgave C, waar staat dat de dekking voor niet te compenseren kapitaallasten beheers- en concessiekosten worden gevonden in onder andere optimaliseren van het buslijnnet. Wij weten allemaal wat optimalisatie in dit verband zou kunnen betekenen. Kan de gedeputeerde aangeven waaraan gedacht wordt?

Wij besluiten vandaag over een toekomstbestendig tramsysteem. Wij zien uit naar de ingebruikname ervan. Wellicht smaakt dit overigens wel naar meer. In De Ronde Venen is een motie ingediend om te onderzoeken of de Uithoflijn doorgetrokken kan worden naar bijvoorbeeld Mijdrecht. Ziet de gedeputeerde daar iets in en volgen hierover mogelijk gesprekken met betrokken provincies en gemeenten?

De heer WAGENMANS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Eigenlijk hebben wij een bijzonder voorstel voor ons liggen. De Uithoflijn is nog niet eens in gebruik of wij krijgen een voorstel vanwege het succes van de Uithoflijn om al nieuwe tramstellen te bestellen, en zelfs extra lange tramstellen van 41 meter. Daarmee komen wij volgens de heer Joustra misschien wel in het Guinness Book of Records, omdat wij daarmee de langste tramstellen van Europa hebben.

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Dit is een opmerking van de PvdA die kant noch wal raakt. Ik heb dat nooit beweerd. De heer Wagenmans kan het verslag van de commissie MME erop nalezen. Ik zei iets compleet anders. Het is de vraag aan het college in de commissie MME of wij daarmee de langste tram ter wereld hebben. Het is niet zo dat ik dat gesteld hebben. De heer Wagenmans moet beter leren luisteren.

De heer WAGENMANS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik zal beter luisteren. Ik zal deze woorden terugnemen.

De vraag is of wij hier te maken hebben met dit ongefundeerd optimisme of met een gedegen pro-actief beleid. Na de uitgebreide bespreking in de commissie MME, waarbij inderdaad die vraag aan de orde is geweest – de heer Joustra heeft volkomen gelijk – en na de uitgebreide beantwoording op de technische vragen, zijn wij tot de conclusie gekomen dat er sprake is van het tweede, namelijk een gedegen pro-actief beleid. Met dit voorstel is de PvdA ervan overtuigd dat wij een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de Uithoflijn, van de tramlijn, en daarmee een bijdrage leveren aan het duurzaamheidsbeleid van de provincie Utrecht, zeker binnen de regio Utrecht, en ook dat wij met dit voorstel bijdragen aan de kwaliteit voor de reizigers en het genot voor de reizigers. De nieuwe trams zullen namelijk meer ruimte kunnen bieden aan de reizigersgroei die wij mogen verwachten.

De VOORZITTER: Wilt u afronden?

De heer WAGENMANS (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik zal afronden. Ik wil aangeven dat wij instemmen, ook met de omzetting naar 2020. In die periode zitten wij met die drie maanden. Ik wil aansluiten bij de opmerking van het CDA dat wij echt behoefte hebben aan zorgvuldigheid en dat de consequenties voor de reizigers daarin worden geminimaliseerd.

De heer BOSMAN (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ook wij staan achter dit voorstel. Het is alleen wel jammer, jammer, jammer, dat dit geïnvesteerde kapitaal in het weekend staat te versloffen. Geen Uithoflijn in het weekend naar het UMC, naar het Prinses Máxima Centrum, naar de Galgenwaard, naar de sportvelden Maarschalkerweerd, waar heel veel sportverenigingen zitten, naar zwembad De Krommerijn en het Transferium. Jammer, jammer, jammer. Kan dit in de toekomst misschien nog ten goede gewijzigd worden? Met andere woorden: wanneer wordt er al geëvalueerd?

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik houd het kort. Een prima voorstel, wat GroenLinks betreft. Wij zijn heel blij met de keuze voor een beter tramsysteem in deze regio. Het heeft twee belangrijke voordelen: de koppeling, waardoor het echt één systeem wordt, en langere trams. Over dat laatste is net al wat gezegd. Wij hebben daarover een vraag: kan het nog langer? In extrema zou je kunnen denken aan een tram van een kilometer of zeven. Dan is het echter meer een voetpad, dus dat is een beetje overdreven. Een serieuzere vraag is of het denkbaar is dat er op termijn twee tramstellen van 41 meter achter elkaar gaan rijden om de capaciteit en de mogelijk verdere groei van reizigersaantallen op langere verder op te vangen.

Door anderen is al genoemd dat de drie maanden onderbreking in de zomer van 2020 een aandachtspunt is. Ik zou dat eigenlijk nog iets specifiek willen vragen: hoe en wanneer gaat de gedeputeerde dat voorbereiden en hoe wil zij dat afstemmen met bijvoorbeeld de universiteit, de hogeschool en het UMC?

GroenLinks zal dus zeker voor dit voorstel stemmen. Wat ons betreft is dit zeker niet het eindstation, maar echt een tussenstation op weg naar een nog groter, duurzamer tramsysteem in deze regio. Wij moedigen het college van GS graag aan daarop verder een visie te ontwikkelen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil een vraag stellen aan de heer Van Essen. Hij vertelt zo enthousiast dat hij in de toekomst nog iets veel groters en ruimers wil. Wat vindt hij ervan als wij een ringlijn om de stad heen maken, met satellietjes waar je kunt parkeren en zo en van daaruit overal naartoe kunt gaan? Ik denk dat de SP het daarmee wel eens is.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij gaan wij het in de commissie van maart hebben over hoe zo'n verdere uitbreiding eruit zou kunnen zien als wij spreken over het BO-MIRT (Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport). Omwille van de tijd zou ik dat nu niet willen doen. Het is misschien leuk daar straks bij de borrel alvast een beetje een voorschot op te nemen. Het kan in de richting die mevrouw Hoek stelt en er is ook al eens gesproken over een trambaan richting Zeist, misschien ook op termijn richting Zederik, al wonen daar niet zo heel veel mensen, en wellicht richting Leidsche Rijn. Er zijn volgens mij volop mogelijkheden. Het lijkt mij echter niet nu het moment daarin keuzes te maken of er echt op voor te sorteren.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Misschien kan de heer Van Essen het meenemen als hij in de Tweede Kamer komt. Dan hebben wij het dubbel. Dat lijkt mij helemaal goed.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Dat zal ik zeker doen. Ik dank mevrouw Hoek.

Mevrouw VERBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! De tram. Ik dacht even dat wij in een discussie zouden gaan belanden van 'wie heeft de langste', maar ... Niet iedereen hier is bij de commissie aanwezig geweest ...

De huidige trams van de Uithoflijn zijn 33 meter. Daarvoor is destijds heel bewust gekozen, ook omdat wij de trams toen snel nodig hadden. Er is nu voor 41 meter gekozen, omdat wij de vervoersvraag die wij op termijn zien aankomen – de trams gaan 30 jaar mee – de baas kunnen worden. Het is zo dat er nog wel een frequentieverhoging mogelijk is, maar het is niet zo dat er een nog langere tram dan 33 meter en 41 meter komt. Dat past niet op de haltes. De haltes zijn ook niet te verlengen. Dat geldt met name bij het Centraal Station; daar lopen wij echt tegen een halteprobleem aan. De frequentie zou eventueel nog wel omhoog kunnen.

De Uithoflijn in het weekend. Wij hebben het daarover al eerder gehad. Met name de vervoersvraag van winkelend publiek in het weekend is beter gebaat is bij een verbinding die mensen tot aan het centrum kan brengen - dat is buslijn 28 – en ook naar de P&R-locatie die daar ligt. Het is natuurlijk wel zo dat wij blijven monitoren. Als er echt veel meer vraag naar een tram is of een andere vervoersvraag die wij niet meer met een buslijn kunnen goedmaken, dan maken wij natuurlijk weer die afweging van kosten versus opbrengsten.

Het aspect van sociale veiligheid is heel belangrijk, in al het openbaar vervoer in de provincie Utrecht en in heel Nederland. Wij zeggen daarover, zoals ik het de heer Joustra ook heb horen zeggen, dat agressie in het openbaar vervoer gewoon niet wordt getolereerd. Daarom zijn wij heel blij – dat gaan wij aanstaande maandag aan de Staten presenteren – dat wij samen met de vervoerder UOV een plan hebben gemaakt hoe wij de sociale veiligheid in de provincie Utrecht voor de tram nog verder willen verbeteren en willen aanpakken. Wij zitten echter ook aan een landelijke tafel voor een actieplan Sociale Veiligheid. Dat is kennisdelen en dat is ook zorgen dat de systemen die ervoor zijn, de zogenaamde TRIAS (Transparant Registratie Incidenten Analyse Systemen), dat is het netwerk tussen politie, gemeenten en vervoerders, nog beter functioneren. Agressie in het openbaar vervoer wordt echter niet getolereerd.

De duurzaamheidsaspecten. Het is een duurzame investering voor 30 jaar. De tram rijdt ook op groene stroom. Ik hoor meerdere partijen die een wens hebben om de hele provincie te vertrammen. Dat is mooi, want wij hadden vandaag de presentatie van de OV-visie. Daarover heeft gisteren prinses Laurentien met kinderen gesproken hoe zij het openbaar vervoer van de toekomst zien, want de kinderen zijn de toekomst. Daaruit kwamen toch heel andere ideeën uit naar voren dan dit. Zij hadden het over ballonnen en over buizen, waarin allemaal zelfrijdende auto's achter elkaar reden. Wat ik maar wil aangeven, is dat de ontwikkelingen heel snel gaan en dat er diverse pilots al lopen. In die zin zijn wij heel blij dat wij hier de Uithoflijn krijgen, maar ook dat wij de verbinding kunnen maken met de bestaande SUNIJ-lijn en dat wij gezien de afschrijvingstermijn nu de mogelijkheid hebben de trams nog weer langer te maken om nog beter op de vervoersvraag van de toekomst voorbereid te zijn. Wij zullen echter ook de technologische ontwikkelingen goed in de gaten houden. Daarnaast, een bus is flexibeler dan de tram. Het zijn beide vervoersmiddelen, waarmee je veel mensen van A naar B kunt vervoeren. Op sommige momenten en op sommige plekken is een bus echter veel flexibeler. Wij hebben vandaag voorts geconcludeerd, ook bij de OV-visie, dat het niet gaat om één modaliteit, maar dat het veel meer gaat om systemen in de mobiliteitsvraag. Daarbij zijn meerdere facetten in het openbaar in de hele keten van belang.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dat de gedeputeerde een aantal schetsen geeft van de visie die zij heeft op openbaar vervoer in de toekomst. Ik vroeg mij af of zij auto's in buizen als een serieus alternatief beschouwt.

Mevrouw VERBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Als ik de technologie moet geloven, dan is dat een serieus alternatief. Wij weten dat wij in Nederland nog niet zover zijn dat dit al mogelijk is, maar er lopen al wel pilots, ook al in Noord-Holland, met autonoom rijdende bussen. Daarvan zijn heel mooie voorbeelden. Ook zijn er regionale treinen waarbij dat al wordt gedaan. Dus er zijn genoeg pilots om goed naar te kijken. Wij zouden ook kunnen kijken of wij hier in de provincie Utrecht de ruimte kunnen bieden aan een pilot met een zelfrijdende bus. Ik geloof wel dat deze technologische ontwikkelingen snel gaan en dat wij die goed in de gaten moeten houden. Ik denk dat wij nu, gezien de vervoersvraag die wij op dit moment in de provincie Utrecht hebben, heel blij moeten zijn dat wij nu de stap kunnen maken naar de Uithoflijn. Ook het bochtje, want de tramrails waren bij Centraal Station Utrecht verlegd. Dat kunnen wij weer herstellen en wij kunnen de reizigers een totaalaanbod van de vervoersvraag rondom het station bieden.

Dan de vraag van het CDA of de Uithoornlijn doorgetrokken zou kunnen worden naar Mijdrecht. Dat is een Amsterdamse lijn. Deze vraag hoort thuis bij een andere regio. Vanuit de provincie Utrecht zou ik willen zeggen dat het voor ons niet rendabel is om daarvoor nog weer een aparte Utrechtse lijn te laten rijden.

De risico's op vertraging: de Staten hebben van mij vandaag een brief met de stand van zaken gekregen over het project Uithoflijn, waarbij wij zien dat wij nu echt in een andere fase terechtkomen. Alle bouwontwikkelingen op een heel kleine postzegel grijpen nu allemaal in elkaar. Dat maakt ook dat wij naar een veel hechtere organisatiestructuur moeten. Wij moeten gaan werken met een bouwteam. Dat bouwteam maakt een plan van aanpak. Het is zo dat wij juist vanwege de risicobeheersing een langere tijd tussen de start en de ingebruikname van de Uithoflijn hebben genomen; risico's kunnen zich altijd voordoen. Op dit moment zit daar nog steeds voldoende ruimte tussen. Het is wel zo dat het risico van tijdvertraging serieus aanwezig blijft, juist doordat alles zo in elkaar grijpt. Dat wordt continue gemonitord en dat zullen wij goed moeten blijven doen. Op dit moment denken wij dat wij er nog genoeg ruimte tussen hebben, maar het bouwteam gaat nog een plan van aanpak daarvan maken. Dat blijven wij dus continue met elkaar monitoren.

Door het CDA is gevraagd naar een mogelijke kostentoeename. De eventuele extra kosten voor de Uithoflijn – daar werd eigenlijk aan gerefereerd – worden ten eerste ten laste gebracht van de risicobuffer die in het project is opgenomen. Als dat niet voldoende is, zal een verhoging van het provinciale budget aan de orde moeten komen. Dat kan worden gedekt uit het beschikbare budget van het RUVV-deel (Regionaal Uitvoeringsprogramma Verkeer en Vervoer). Dat is het OV-Infra-deel. Mocht daar sprake van zijn, dan krijgen de Staten daarover uiteraard bericht.

Wat een echt punt van aandacht is, is de periode van aanleg. Dat is een onderwerp geweest dat aan de voorkant met de Adviesraad voor de Tram is besproken: moet je meerdere werkzaamheden spreiden over een langere periode of moet het één keer kort en hevig? Er is toch gekozen, alles afwegende, voor een korte hevige periode. Dat vraagt natuurlijk wel wat. Dat betekent dat wij goed tramvervangend vervoer moeten aanbieden. Dat is busvervoer. Dat wordt specifiek meegenomen als aanbestedingscriterium. Dat vraagt ook wat van het omgevingsmanagement, dat wij niet alleen doen, maar nadrukkelijk samen met de partners op het Science Park. Wat ook een punt is, is hoe wij de reizigers, die in die periode wellicht voor een ander vervoersmiddel hebben gekozen, weer terugkrijgen in de tram. Dat is ook een punt van aandacht: exploitatieverantwoordelijk. Dus daarvoor zullen wij echt aandacht moeten hebben.

Een deel van de exploitatie denken wij goed te maken vanuit de doorstromingsvoordelen. Daarover hebben wij afspraken gemaakt in de realisatie-impuls met de gemeente. Wij zijn echter ook in het kader van de sociale veiligheid bezig om te kijken naar cashloos betalen, dus het niet meer kopen van een kaartje in de bus. De vervoerder is daarmee bezig in overleg met ons om daarin stappen te zetten. Ook het niet meer kunnen kopen van een kaartje in de bus zou weer versnellend kunnen werken. Zo zijn er allerlei maatregelen, waarvan wij denken dat wij die vanuit het taakstellend budget kunnen waarmaken.

De VOORZITTER: Kunnen wij daarmee dit debat afronden? Ja, dank u wel.

- **Motie vreemd aan de orde van de dag, ingediend door de SP en 50Plus, over de nieuwe dienstregeling in Leusden.**

De VOORZITTER: Dan gaan wij over tot de moties vreemd aan de orde van de dag. Eerst is de SP motie over de buslijnen in Leusden aan de orde. Ik geef het woord aan de heer Bosman.

De heer BOSMAN (SP): Mijnheer de voorzitter! Wij dienen deze motie vreemd aan de orde van de dag in, omdat wij overtuigd zijn dat er een weeffout zit in de dienstregeling van de nieuwe concessie van Syntus. Een weeffout met grote gevolgen. Hij jaagt veel Leusdenaren weer van de bus de auto in, met alle gevolgen van dien. Mensen die afhankelijk zijn van het openbaar vervoer en geen alternatief hebben, komen in grote problemen. Daarom vinden wij dat daar zo snel mogelijk iets moet gebeuren. Dat kan en wij hebben een goed alternatief. Zie onze bijlage Dekking haltes. Ondanks een strak juridisch kader geloven wij niet dat alles nu vast ligt. Artikel 3.2 in het programma van eisen biedt mogelijkheden. Tijdens de implementatieperiode en het eerste jaar van de concessie is nadere concretisering en actualisering mogelijk. Ook in andere provincies, onder ander in Flevoland, zijn kort na de invoer-

ring van de concessie verbeteringen aangebracht zonder juridische gevolgen. Dat neemt niet weg dat wij een groot respect hebben voor de inzet van de gedeputeerde in dezen. Wij zijn blij met de toezeggingen om snel te kijken of er iets gewijzigd moet worden. Helemaal zeker van haar zaak is zij dus niet en terecht. Voor ons is deze zaak duidelijk: er moet zo snel mogelijk iets gebeuren in het belang van het zuiden van de kern van Leusden.

Wat is er aan de hand? In Leusden worden lijn 77 en lijn 78 samengevoegd tot lijn 17, met een zeer verkorte route. Zeer veel mensen komen veel verder dan 800 meter van een halte te wonen, zie bijlage 2: Straten in Leusden met de afstand tot de halte van meer dan 800 meter. Er komt wel een buurtbusje bij, maar acht zitplaatsen is veel te weinig om de huidige reizigersaantallen te verwerken. Bovendien zitten er ook Barnevelders in die bus – daar hebben wij op zich niks op tegen. Daarnaast moeten de meeste reizigers naar Amersfoort en helaas gaat het buurtbusje daar niet heen. Dit busje gaat pas rijden na 07.00 uur 's ochtends. Studenten en vroeg beginnende werknemers hebben hier dus niks aan. Hetzelfde geldt voor na 19.00 uur 's avonds. Dan rijdt de buurtbus niet meer. Bovendien doet de buurtbus een stuk van Leusden niet aan. De Kuperssingel, ouderenwoningen aan de Zeilmakerij: daarvan was de afstand tot de halte 5 minuten, maar dat is nu 20 minuten geworden. Veel mensen hebben daar appartementen gekocht, omdat deze onder andere dicht bij de bus waren. Daar komt nog bij dat het slechts om een één-uursdienst gaat. Vier goede redenen tegen het buurtbusje, los van natuurlijk ons principiële bezwaar, dat hier wel bekend is. Ook Syntus verklaarde op een informatiebijeenkomst voor inwoners van Leusden, op maandag 28 november in het gemeentehuis van Leusden, bij monde van de heer Maxim Meijers: "Ik ben erg geschrokken. Ik wist wel dat er iets speelde, maar ik wist niet dat het zo erg was."

Het alternatief zoals bedacht door de SP en andere belanghebbenden in Leusden komt aan alle bezwaren tegemoet. Bovendien is deze alternatieve dienstregeling goedkoper in uitvoering dan het huidige voorstel. Hierbij dien ik de motie vreemd aan de orde van de dag in, mede namens 50Plus.

Motie M139 vreemd aan de orde van de dag (SP): de nieuwe dienstregeling in Leusden

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 12 december 2016;

constaterende dat:

- *de helft van de Leusdenaren die met de bus reizen door de nieuwe dienstregeling ernstig wordt benadeeld;*
- *tussen 6.00 en 19.00 uur het gemiddelde aantal reizigers op de vervallen lijn 77 meer dan 15 per bus bedroeg, op een gemiddelde maandag bij goed weer;*
- *meer dan 95% van de reizigers op lijn 77 instapte in de wijken waar de bus sinds vandaag niet meer doorheen rijdt;*
- *de kortste loopafstand van de bushaltes van lijn 17 tot de woningen op veel plaatsen tussen 700 en 1300 meter bedraagt;*
- *lijn 80 en 82 pas na 7 uur in de ochtend rijden;*
- *de herontwikkeling van winkelcentrum De Biezenkamp wordt ondermijnd door de nieuwe dienstregeling, omdat dat winkelcentrum nu niet meer per OV bereikbaar is;*
- *deze wijziging in Leusden ervoor zorgt dat veel reizigers vanaf vandaag weer met de auto naar het werk gaan en leerlingen niet meer met de bus naar school kunnen gaan;*

overwegende dat:

- *de provincie het doel heeft om juist meer mensen de bus in te krijgen;*
- *in de NvU wordt gesproken over het samenvoegen van lijnen i.p.v. schrappen;*
- *de NvU samen met het PvE de basis vormen voor de aanbesteding van de nieuwe concessie en dat de ingevoerde wijzigingen daarmee in strijd zijn;*
- *concretisering en aanpassing nog steeds mogelijk is volgens artikel 3.2 van het PvE;*
- *in Flevoland om soortgelijke redenen zelfs geschrapte lijnen in ere zijn hersteld en dat die wijzigingen geen juridische consequenties hebben gehad;*
- *de alternatieve route die de SP Leusden voorstelt goedkoper is en meer inkomsten in de bus genereert, omdat er meer mensen in staat zijn met de bus te reizen;*

dragen Gedeputeerde Staten op:

Syntus de opdracht te geven om in Leusden de lijn 17 te gaan rijden via de route die in Bijlage 1 wordt weergegeven en die lus in 2 richtingen te gaan rijden, linksom en rechtsom.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M139 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw VERBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik moet zeggen dat ik de volharding van de SP op dit onderdeel enorm waardeer. Het is niet de eerste keer dat hier sprake van is. Niet alleen in deze zaal, maar ook op andere momenten. De kanttekeningen die u vanavond plaatst bij de busconcessie in Leusden zijn allemaal gehoorde argumenten van bewoners: een groep bewoners die zich zorgen maakt over de busverbinding in Leusden.

In Leusden is de keuze gemaakt voor de gestrekte lijnen. Voornamelijk het zuidelijke deel van Leusden maakt zich zorgen dat daar alleen met een buurtbus wordt gereden. Er is ook een groep mensen aanwezig geweest tijdens de commissie MME. Dat viel toen samen met het onderwerp Maasbergen, dat stond toen niet op de agenda. Na die tijd hebben wij daar goede gesprekken mee gehad, maar die hebben niet geleid tot de gewenste uitkomst, namelijk de aanpassing van het lijnennet. Onlangs hebben wij gezamenlijk gesproken met Syntus. Wat je dan ziet is dat de instapgegevens op basis waarvan Syntus het aanbod heeft gebaseerd gedeeld worden, maar er zijn zorgen van een groep bewoners over de bereikbaarheid van deur tot deur, de capaciteit van de buurtbus en of lijn 17 niet te vol is, enzovoorts. Wij hebben toen uitgelegd dat wij op 11 december gaan rijden met de concessie. Het juridisch kader is zo dat er geen substantiële wijzigingen doorgevoerd kunnen worden. Wij hebben die dag wel met elkaar geconstateerd dat er naast het openbaar vervoer aanvullend vervoer is. Dat is in de vorm van een belbus en een buurtbus. Dat is niet de buurtbus in de Syntus concessie, maar een buurtbus die lokaal wordt gereden, net als de belbus. Daarnaast is er de regiotaxi. Wethouder Van Beurden heeft aangegeven dat zij in de gemeente Leusden bezig is met een callcenter voor de regiotaxi en de belbus. Wij hebben afgesproken dat het goed zou zijn dat Syntus samen met de vervoerder van de belbus en de regiotaxi bij elkaar gaat zitten om goede afspraken te maken en te kijken of er witte vlekken zijn.

De communicatie luistert wel helemaal nauw. Je merkt dat mensen niet goed weten wat de mogelijkheden zijn. Daar vind ik zowel een rol voor de provincie als voor de vervoerders weggelegd. Bij het gesprek in december hebben wij aangegeven dat de provincie daar graag bij aan tafel wil zitten. Dat gesprek zal nog in december of in januari plaatsvinden. Daarnaast gaan wij op 11 december rijden met de concessie. Dat gaat niet zonder slag of stoot, want wij zien dat er echt nog wel verbeterlagen gemaakt moeten worden. Niet alleen in Leusden, maar door het hele concessiegebied. Daar is ook een korte implementatie in kijkt geweest. Wij gaan het goed monitoren. In maart begint Syntus alweer met de inventarisatie voor het nieuwe vervoersplan. Wij hebben aan deze groep bewoners toegezegd dat wij in februari met elkaar om tafel gaan om de eerste ervaringen te delen. Dan heeft Syntus een lange tijd gehad om te rijden. Syntus heeft aangeboden om in maart deze groep en de ouderengroep als serieuze gespreksgroep aan tafel te houden. Dat betekent niet dat Syntus het voorstel letterlijk zal overnemen. Dat betekent echter wel dat Syntus het serieus in overweging neemt en meeneemt in het advies over het vervoersplan. In die zin zou ik u willen vragen om dat de tijd te gunnen en dat wij goed kijken hoe de bus van Syntus in de gemeente Leusden rijdt, omdat wij weten dat wij het eerste jaar geen substantiële wijzigingen in de concessie kunnen doorvoeren.

De heer BOSMAN (SP): Mijnheer de voorzitter! Van het laatste zijn wij niet overtuigd. Ik heb net al aangegeven dat volgens ons het programma van eisen ontsnappingsmogelijkheden biedt. Daarin staat dat tijdens de implementatieperiode nadere concretisering en actualisering mogelijk is. Wij hebben gehoord van de gedeputeerde in Flevoland dat daar wel wijzigingen uitgevoerd zijn in het eerste jaar. Het is dus mogelijk. Als er knelpunten zijn kunnen die vervangen worden. Wij zijn natuurlijk blij met de handreikingen die in het overleg aangeboden zijn, maar wij blijven zitten met twee groepen mensen

die nu in de knel zitten, namelijk de mensen die vanuit de buurtbus weer de auto opzoeken en de mensen die helemaal afhankelijk zijn van het openbaar vervoer.

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Mijn vraag aan de heer Bosman is waarom hij al zo snel met een motie komt. In juni 2015 is er een brede motie ingediend waarbij de SP en 50Plus ook meegetekend hebben. Echter, na de concessie ligt er weer een motie. Terwijl dat ook een hele duidelijke motie was die opriep dat indien er problemen waren de gedeputeerde met een voorstel zou komen. Dat verbaast mij.

De heer BOSMAN (SP): Wij hebben overleg gehad en wij zijn best blij met de handreikingen die de gedeputeerden gedaan hebben, maar wij denken dat die niet ver genoeg gaan. Er zijn daar groepen mensen die in de problemen zitten. Wij willen dat daar zo snel mogelijk iets voor die mensen gedaan wordt. Dat die fout erin zit, is wel duidelijk.

De heer MOURIK-GELUK (CDA): Mijnheer de voorzitter! In de toegezonden memo staat dat u in februari weer een gesprek heeft. Ik begrijp van de Leusdenaren dat er veel zorgen zijn dat bij de evaluatie de groep gebruikers van het openbaar vervoer mogelijk helemaal uit het openbaar vervoer verdwenen is. Is dat in beeld zijn bij de evaluatie?

De heer WAGEMANS (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De SP signaleert terecht een knelpunt in Leusden. Vooral de Leusdenaren in Zuid-Leusden ervaren de negatieve consequenties van de inrichting van de lijn. Daar staat tegenover dat veel Leusdenaren profiteren van de inrichting van deze nieuwe lijnen. Zij profiteren van kortere reistijden en van de snellere verbindingen die met de nieuwe dienstregeling worden geboden. Wij hebben met de contacten in Leusden laten onderzoeken welke concrete consequenties uw voorstellen hebben. Uw voorstel houdt in dat daar eveneens voordelen en nadelen ontstaan voor de Leusdenaren en dat uw voorstel hoogstwaarschijnlijk niet afdoende de oplossing biedt die u voor ogen heeft. Mijn vraag is: is het niet beter om nu eerst ervaring op te doen en te evalueren wat de concrete aspecten zijn en de knelpunten die er zijn vooral op te lossen via buurtbus 509? Buurtbus 509 is nu inderdaad een niet geheel volwaardige voorziening in het licht van de opgaven die daar liggen. Misschien is er een mogelijkheid om buurtbus 509 tot een volwaardige voorziening op te plussen door de frequentie te verhogen, eveneens als de dienstverlening aan de Leusdenaren Zuid. Is dat mogelijk? Dat is binnen de kaders een technische aanpassing die niet in strijd is met de juridische kaders. Vervolgens de ervaringen met de huidige dienstregeling te evalueren. In maart kan gekeken worden wat daar de consequenties van zijn voor 2017.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben eveneens contact gehad met onze lokale fractie. Wat wij hoorden leek ontzettend veel op wat de heer Wagemans zojuist vertelde. Dat is niet zo vreemd, want het is een gezamenlijke fractie daar.

Ik wil eerste een compliment maken aan de SP. Ik vind het heel goed dat de SP aandacht vraagt voor deze problematiek, want het is een terechte problematiek. De bereikbaarheid van met name Leusden-Zuid is wel degelijk iets wat onze aandacht verdient. Ook in onze contacten met de lokale afdeling komt het beeld naar voren en trekken wij de conclusie dat het alternatieve voorstel van de SP ook een aantal schaduwzijden heeft, bijvoorbeeld langere reistijden: 6 à 7 minuten naar Amersfoort-Centraal voor de wijk Roosendaal en omgeving. Daarom gaan wij niet zomaar mee in dit voorstel.

Ik sluit mij aan bij de vragen van de PvdA. Ik heb nog een tweetal andere vragen aan de gedeputeerde. Zij wees er terecht op dat er alternatieven zijn voor het reguliere openbaar vervoer. Wij zijn wel benieuwd wat de gedeputeerde vanuit haar rol kan doen om die alternatieven onder de aandacht te brengen bij de reizigers, met name bij de groepen die de meeste nadelen van deze nieuwe dienstregeling ondervinden. De tweede vraag is of de gedeputeerde kan toezeggen de geplande evaluaties van begin volgend jaar met de Staten te delen en daarbij aangeven welke aanpassingen zij mogelijk gaat treffen in Leusden in de loop van volgend jaar, dan wel in het vervoersplan van 2018 om de grootste knelpunten weg te nemen, bijvoorbeeld in de richting van wat de heer Wagemans zojuist aangaf.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus is mede-indiener van deze motie. Wij staan dus volledig achter deze motie.

Echter, dit gaat over Leusden, maar er zijn meerdere plaatsen in de provincie waar het totaal niet goed gaat. De opmerkingen dat het niet klopt met zoals altijd gereisd wordt kwamen pas nadat de dienstroosters bekend werden. Ik wil opmerken over lijn 121 tussen Uithoorn en Hilversum, een scholierenlijn, dat ik iedere dag boze ouders aan de lijn krijg. Scholieren komen 50 minuten te vroeg of een kwartier te laat op school. Dat moet opgelost worden. Wij willen niet dat de scholieren al voor 07.00 uur op de fiets moeten om kilometers te fietsen om bij een bushalte te komen terwijl zij vervolgens veel te vroeg of te laat op school komen. Het is geen goede oplossing. Als wij moeten wachten met evalueren tot maart, dan lijkt mij dat niet de oplossing. De meeste scholieren uit de buitengebieden pakken in de zomer de fiets in plaats van de bus. Juist vanwege het slechte weer, vroeg donker en laat licht mogen zij van hun ouders de bus nemen. De bus is echter op dit moment niet het juiste middel om op tijd op school te komen. Ik doe een dringend beroep op de gedeputeerde, samen met Syntus, om dit in ieder geval na de kerstvakantie op te lossen met een noodmaatregel. U kunt het vast goed uitleggen, maar neem een noodmaatregel. Laat eventueel een extra bus rijden. De bus komt uit Zuidhoorn, gaat via Vinkeveen en komt in Loenen aan. In Loenen zijn het al staanplaatsen. Ik heb het niet over tien reizigers, maar de bus is bomvol tot aan de school. Het verhaal is nu dat de bus aansluit op een intercity waar niemand naartoe gaat!

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek, wij zijn bezig over een bus in Leusden.

Mevrouw HOEK (50Plus): Ik wil graag het algemene verhaal erbij betrekken. Ik weet dat het over Leusden gaat, maar het gaat om het totale plaatje.

De VOORZITTER: Nee mevrouw Hoek, u bevindt zich buiten de orde. Ik wil de gedeputeerde vragen om het debat niet zo breed te trekken. De vraag die gesteld is door mijnheer Bosman betreft Leusden.

De heer JOUSTRA (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik wil aan 50Plus vragen of wij het over een ander Leusden hebben?

De heer BOSMAN (SP): Mijnheer de voorzitter! Het zal duidelijk zijn dat wij niet hangen aan ons eigen bedachte alternatief. Dat alternatief is bedacht door Leusden om het zuiden van Leusden te bedienen. Het gaat om de mensen die in het zuiden van Leusden wonen, dat zij niet verstoken blijven van openbaar vervoer. Is er een beter alternatief? Als je met deskundigen om de tafel gaat is er een alternatief te bedenken. Echter, belbus plus regiotaxi plus buurtbus zal veel duurder zijn dan ons alternatief. Verder heb ik niks gehoord over wat in Flevoland wel kan. Waarom kan dat bij ons niet?

Mevrouw VERBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Na aanleiding van de gesprekken in Leusden heb ik u geïnformeerd over de afspraken die wij daar gemaakt hebben. Ik realiseer mij dat het nog procesafspraken zijn over het samenbrengen van de vervoerders van de belbus, regiotaxi en Syntus. Wij zien onze rol hierin als coördinator. Wij moeten straks het vervoerplan van Syntus weer goedkeuren. Daarom vinden wij het van belang dat wij bij deze gesprekken aanwezig zijn. Uiteraard zal ik u een terugkoppeling geven van de uitkomst. Dat zal in het gesprek zijn tussen de vervoerders, maar ook van het gesprek dat in wij februari zullen hebben over de eerste ervaringen. Dat zal eveneens zijn na het gesprek van maart waarin zij betrokken zullen worden door de vervoerder. Het laatste zal een procesnotitie worden, omdat de inhoud verder gaat dan maart.

Hoe zien wij onze rol in die andere vervoermiddelen? Bij de regiotaxi zijn wij partij, maar de belbus is een initiatief van de gemeente. Op andere plekken in de provincie zien wij dat veel mensen onbekend zijn met alternatieve mogelijkheden. Ik zie de rol van de provincie vooral als coördinator. Ook in een andere gemeente hebben wij de belbus onder de aandacht gebracht. Het is ook aan de vervoerders om duidelijk te maken wat de mogelijkheden zijn, maar ook de telefoonnummers die men kan bellen. Via internet wordt veel over de dienstregelingen verspreid, maar wij hebben gemerkt dat internet niet handig is voor een grote doelgroep. Voor hen zal gezorgd worden dat de dienstregeling op papier voorhanden is.

Dat mensen verdwijnen uit het openbaar vervoer was ook het onderwerp van een gesprek met de stichting Maatschappelijke Belangen van Leusden. Wij hebben gevraagd om daar een rol in te vervullen. Syntus haalt ook de gegevens van andere 'stakeholders', bijvoorbeeld Flitsmeister. Wellicht bereik je niet de hele groep die uit het vizier verdwijnt, maar er zijn mogelijkheden om hen in beeld te houden. Buurtbus 509 is een buurtbus van Gelderland. De afgelopen week hebben wij gezien dat er geen overvraag is in buurtbus 509. Dat is een relatief korte periode, maar deze week functioneerde niet goed. Dat blijven wij monitoren. De buurtbussen en de capaciteit daarvan was ook een onderwerp van gesprek. Er zijn mensen die zich daar zorgen over maken. Wat als de buurtbus vol zit? Men mag mensen niet laten staan bij een bushalte, maar als een bus vol zit kan het even duren voordat er een alternatief is. Zo realistisch moeten wij ook zijn en wij zullen daar de vervoerder op aanspreken als dat een rode draad zal worden.

De reden dat Syntus een ander aanbod heeft gedaan dan Leusden in eerste instantie had waren de sneldienstlijnen. Onder andere de sneldienstlijn 217. Het goede van deze afgelopen week is dat wij zien dat die een goede bezetting heeft gehad. De verwachting die wij hadden is uitgekomen. Laat dat voor nu een pleister zijn op de wonde. Ik zeg dat ook in het besef dat er een groep mensen is die zich zorgen maakt waar wij aandacht voor moeten hebben. Dat zal onderwerp van gesprek met de vervoerders blijven.

De VOORZITTER: Daarmee wil ik dit debat afronden. Wij komen er straks bij de stemmingen op terug. Dan komen wij bij de tweede motie vreemd aan de orde van de dag, ingediend door de PVV onder het motto 'halal'.

- **Motie vreemd aan de orde van de dag, ingediend door de PVV: geen middeleeuwse barbarij in het provinciehuis.**

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! U heeft de motie gezien er zit geen woord Arabisch bij, dus ik zal hem niet voorlezen.

Toen ik in 2011 bij de presentatie van het collegeakkoord was, vroeg een journalist, in een poging om grappig te zijn, of er misschien halal vleeswaren tussen lagen. Ik zei toen: "Het zal wel niet, want er staat geen bordje bij." Wij vroegen het later in het provinciehuis en navraag leerde dat dat niet het geval was; de provincie serveerde niet halal. Wij zijn intussen zes jaar islamisering verder en onze bestuurders gaan door de knieën en buigen hun politiek correcte rug het liefst zo diep mogelijk. Haatimams lopen de deuren plat in moskeeën in Utrecht. Homo's kunnen nauwelijks nog over straat of rustig wonen in Leidsche Rijn. Voor de deur van een moskee in Overvecht wordt een jongen bespuugd en aangerand. Moskeebezoekers kijken instemmend toe. Een priester in opleiding wordt in Utrecht Centrum bespuugd en hem wordt nageroepen dat alle Christenen moeten worden vermoord. Het lijkt erop dat hoe meer islamitische ellende, hoe minder ruggengraat bij de politieke elite. Wat is de volgende stap? Passen wij ons vergaderschema aan aan de Ramadan? Leggen wij bidkleedjes of stoppen wij met de kerstboom?

Dit land heeft bestuurders nodig met ruggengraat. Dit land heeft bestuurders nodig die niet buigen voor zevende-eeuwse gebruiken, maar die zich daartegen verzetten. Dit land heeft bestuurders nodig die niet de ene dag zeggen dat zij dierenwelzijn willen bevorderen en de andere dag halalslacht faciliteren. Dit is Nederland, wij zijn Nederlanders, dit is ons land en daar hoort geen middeleeuwse barbarij bij.

Motie M140 vreemd aan de orde van de dag (PVV): geen middeleeuwse barbarij in het provinciehuis

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 12 december 2016, ter bespreking van de motie vreemd aan de orde van de dag;

constaterende:

- *dat bij de aanbesteding van de nieuwe cateraar van hen wordt verlangd dat er halal producten in het assortiment van het provinciehuis worden opgenomen;*

- *dat het halal slachten van dieren een barbaarse middeleeuwse methode is die in een geciviliseerde samenleving niet thuis hoort;*
- *dat een college dat zegt dierenwelzijn te bevorderen zichzelf volstrekt belachelijk maakt door wel halal producten aan te bieden;*
- *dat de halal spijswetten zijn gebaseerd op de koran, de soenna's en de islamistische rechtspraak welke:*
 - *haaks staan op een moderne samenleving met gelijke rechten voor mannen en vrouwen;*
 - *haaks staan op het geweldmonopolie van de overheid zoals wij dat in het Westen kennen;*
 - *haaks staan op homo-rechten;*
 - *polygame huwelijken toestaan;*
 - *kindhuwelijken en derhalve pedofilie toestaan;*
 - *vol staan met antisemitisme;*
 - *de basis vormen voor het wereldwijde terrorisme;*
- *dat als gevolg van het bovenstaande Nederland, en dus ook de provincie Utrecht, dient te de-islamiseren;*
- *dat van bestuurders wordt verwacht dat zij de Westerse normen en waarden dienen uit te dragen en te verdedigen en niet die van een ideologie die ons totaal vreemd is;*

verzoeken GS

geen halal producten in het provinciehuis aan te bieden en een einde te maken aan het faciliteren van verdere islamisering van Nederland.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M140 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Mevrouw VEBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ken ook de vreselijke beelden van het halal slachten en alles wat daarbij komt kijken. U zult die beelden ongetwijfeld in uw tas hebben. Ik gruwel bij die beelden. Wij hebben afgelopen maandag bij het eerste deel van deze statenvergadering uitgebreid gesproken over de Wet natuurbescherming en de hobbyjacht. Dat heeft inzicht gegeven hoe hoog alle partijen in deze provincie het dierenwelzijn in het vaandel hebben.

Voorafgaand aan onze nieuwe aanbesteding die 1 april van start gaat, hebben wij de gebruikers van ons bedrijfsrestaurant gevraagd wat de wensen waren. Dit zijn niet alleen de medewerkers van de provincie Utrecht, want wij verhuren dit ook aan zes andere bedrijven. Daar kwamen verschillende dieetwensen naar voren, bijvoorbeeld om duidelijk aan te geven wat de herkomst van het eten is, biologisch eten, vegetarisch eten en de wens naar halal eten. Door de afweging dierenwelzijn-halal hebben wij in de aanbevelingsregels verwezen naar de gezondheid en welzijnswet voor dieren. Wij weten ook dat staatssecretaris Van Dam een convenant heeft die hij aan het omzetten is in een algemene maatregel van bestuur. Dit gaat over de regels rondom het ritueel slachten. Die zullen wij ook meenemen in die aanbeveling. Daar zullen wij ook aan toetsen. In die zin betekenen halalvoorschriften ook in ons bedrijfsrestaurant dat mensen kunnen eten, dat wij de vrijheid van godsdienst niet beperken en dat wij vooral een keuzevrijheid laten. Dat zit ook in kleine dingen, zoals: de presentatie van het eten en het gescheiden presenteren. Doordat wij de eisen stellen die de wetgever ons aanreikt door de wetten, het convenant en de uitwerking in de amvb's gaan wij niet op stoel van de wetgever zitten. Wij laten keuzevrijheid en perken de godsdienstvrijheid niet in, want dat is een grondrecht.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dat is precies het probleem. De gedeputeerde gruwelt, maar vervolgens faciliteert zij. Ik was eerst van plan om een filmpje te laten zien, maar ik moet straks nog slapen dus dat lijkt mij niet zo verstandig. Eén van de uitgangspunten bij het halal slachten van dieren is dat één derde van de kop aan het dier vast moet blijven zitten op het moment dat het dier doodbloedt. Het is maar dat u weet waar u over stemt.

De gedeputeerde sprak over staatssecretaris Van Dam die bezig is met een convenant. Dat klopt, daar is hij al heel lang mee bezig. Hij duwt die hete aardappel voor zich uit. Nog deze week hebben wij

vanuit de Eerste Kamer gevraagd waar de resultaten blijven. Staatssecretaris Van Dam heeft echter geen zin om voor de verkiezingen wat te doen met dat convenant.

Wij spraken afgelopen maandag uitgebreid over dieren, iconsoorten, dierenambulances, opvang van wilde dieren en de hobbyjacht. Het college zegt het dierenwelzijn te willen bevorderen. Kortom, dierenwelzijn is een belangrijk en veelbesproken onderwerp. Toch zijn er mensen die hun ogen dichtknijpen op het moment dat dierenwelzijn echt aan de orde komt, zoals bij het halal slachten. Voor hen die dierenwelzijn leidend vinden en niet alleen de Islam, hebben wij een motie die daar over gaat. Die zal ik ook indienen. Het gaat niet over andere slachtmethodes volgens religieuze rites, daar gaat het niet over. De provincie heeft voorgesteld om halalslacht te faciliteren en niet koosjer slachten. Wij zijn ook tegen koosjer slachten, maar dat is niet aan de orde want de provincie faciliteert het niet. Sterker nog, de joodse gemeenschap krimpt in omvang omdat zij terugvlucht naar Israël.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de voorzitter! Het is met dit voorstel net als met bijvoorbeeld de sociale woningbouw: het onderwerp zelf interesseert de PVV helemaal niet. Het enige waar het om gaat is om één bevolkingsgroep eruit te tikken, deze mensen te beledigen en te zien of er een aanleiding is om je daartegen af te zetten. Het feit dat eerst een voorstel wordt ingediend over halal geeft al aan dat dat het doel is. Uiteindelijk om zich te wapenen tegen het verwijt dat bijvoorbeeld koosjer slachten niet aan de orde wordt gesteld, komt de PVV alsnog met een aanvulling. Waarschijnlijk om haar geloofwaardigheid te herstellen. Het doel is het beledigen van groepen mensen die een bepaalde godsdienst aanhangen en deze mensen belachelijk te maken. Een uiterst verwerpelijke aanpak. Ik blijf dat zeggen, mijnheer Dercksen, of u er bij neervalt of niet.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het is uw goed recht. Ik wil het hebben over geloofwaardigheid. Ik wil u een zin voorlezen, ik citeer: "Men moet zich eens indenken welke getto's er zullen ontstaan van verouderde en voor ons gevaarlijke immigranten als wij niet alleen hun gruwelijke slachtgewoonten aanvaarden, maar ook hun discriminatie van vrouwen, hun patriarchale autoriteit aanmatiging, hun onderwerping van kinderen, hun stamveten." Dit komt uit de SP-brochure 'Gastarbeid in kapitaal' bladzijde 17, 1983. Laten wij het eens over geloofwaardigheid hebben.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik stel vast dat de heer Dercksen probeert om het vak van archivaris tot leven te wekken. Wij hebben al bij eerdere bijeenkomsten van gedachten gewisseld over dat stuk. Uiteraard moet je dingen plaatsen in de context van het moment, de tijd en de verhoudingen zoals die liggen. Ik heb toen al aangegeven in welke context 'Gastarbeiders in kapitaal' in 1983 is geschreven. Wij hebben anno 2016 te maken met de context van nu. De SP op dit moment zet zich op geen enkele manier af tegen godsdiensten, tegen Islamieten of tegen mensen die zich onderscheiden op basis van levensbeschouwing of geaardheid. Dat doet u wel. U kiest er één uit en gaat daar met een moker op tekeer. Daar verzetten wij ons tegen waar wij kunnen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Uw Tweede Kamerfractie is tegen halal slachten en tegen slachten volgens religieuze rite. Welke context was in 1983 dan zo anders dan nu? Volgens mij was de groep die in 1983 in Nederland niet zo groot en nadrukkelijk aanwezig als nu.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb twee vergaderingen geleden dit debat ook gehad met de heer Dercksen. Daarin zijn wij met name op die context ingegaan. Ik verwijs daarnaar, want archivaris Dercksen bladert graag in oudere stukken, dus dan weet hij waar hij dit kan vinden. Ik heb op dit moment slechts de behoefte om aan te geven dat waar het gaat om diervriendelijkheid, wij met de PvdD een voorstel willen indienen dat daar een reële kijk op geeft en naar verhouding het probleem aanpakt waar dit aangepakt moet worden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik constateer dat er geen andere context wordt geschapen. Misschien moet de heer Meijer de notulen van die vergadering nog maar eens nalezen. Daar ontliet hij eveneens de discussie.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik heb gearzeld om het woord te voeren, maar ik meen dat het belangrijk is om opmerkelijk genoeg op te komen voor oer-Hollandse waarden.

GroenLinks staat open voor inhoudelijke overwegingen ten aanzien van halal en onverdoofd slachten. De PVV richt zich in de motie echter op het niet faciliteren van een specifieke groep mensen die een eetwens hebben geuit. In de argumentatie richt hij zich volledig op een interpretatie van de Islam die onmenselijk is. Echter, de PVV onderbouwt niet hoe de maatregel om halalvlees niet te verkopen helpt om die versie van de Islam te bestrijden. De discussie over halalvlees zou gevoerd moeten worden aan de hand van inhoudelijke argumenten tegen het slachten. De onderbouwing hoe het verkopen van halalvlees bijdraagt aan het bestrijden van deze versie van de Islam lijkt mij ook heel moeilijk. Een voorstel dat zonder beleidsmatige onderbouwing gericht wordt op het dwarszitten van een specifieke groep mensen acht GroenLinks een stap op een zeer gevaarlijk hellend vlak. Ik geloof dat degene die PVV stemmen zich zorgen maken en zich wellicht bedreigd en niet serieus genomen voelen. Hopelijk ben ik niet te naïef om te geloven dat onze PVV Statenleden gewone burgers, zelfs als zij moslim zijn, geen kwaad willen doen. Des te meer dienen zij te beseffen dat zij met dit pestvoorstel die in deze vorm niet gesteund kan worden voor zichzelf een onacceptabel hellend vlak betreden. In onze vaderlandse geschiedenis is ten minste één afschuwelijke periode met precies zo'n maatregel begonnen. Dat wil Nederland niet opnieuw.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Degene die de motie leest, ziet dat wij vinden dat wij in een overheidsgebouw dat van het Nederlandse volk zou moeten zijn, niet willen dat daar op een dergelijke manier geproduceerd vlees wordt aangeboden. U kunt hier een heel verhaal om verzinnen, maar daar gaat het niet om. Het gaat erom dat wij als overheid hier geen onverdoofd geslacht vlees willen. Er is geen koosjer vlees aangeboden, anders hadden wij dat ook genoemd. Het is halal wat hier gefaciliteerd wordt. Wij willen dat niet, u heeft de plaatjes gezien en het filmpje staat op de site www.pvv-utrecht.nl. Als u dat wel wilt faciliteren, dan mag dat, maar wij willen dat niet. Wij willen het verbannen uit dit huis.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik heb de motie van de PVV voor mij en onder de constatering gaat zeker driekwart over de interpretatie van de PVV over de Islam. Daar staat geen specifieke informatie over de wijze van slachten. De motie is daarmee niet gericht op de kenmerken die halalvlees met zich meebrengt, maar is gericht op een interpretatie van de Islam. Dat drukt zich ook uit in uw verzoek aan GS om een einde te maken aan het faciliteren van een geloof. Aangezien uw onderbouwing niet gericht is op de wijze van slachten, richt u zich wel met een uitspraak op het uitzonderen van één specifieke groep en die dwarszitten. Dat is wat wij gevaarlijk vinden en waar wij u op proberen te wijzen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben hier geen gebedshuis, wij hebben hier een provinciehuis. Dat hoort neutraal te zijn. Ik heb u in de motie geprobeerd uit te leggen waar het slachten vandaan komt. Dat het niet zomaar verzonnen is, maar dat het een historie heeft. Dat het wordt omschreven in de Koran. Daar komt de gedachte vandaan dat je veertien eeuwen later nog steeds dieren moet slachten zoals in de zevende eeuw. U blijft in de zevende eeuw staan, wij niet. Wij zeggen: "Zo ga je niet meer met dieren om in de 21^e eeuw." Daar verschillen wij klaarblijkelijk van mening.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De argumentatie zou gericht moeten zijn op de kenmerken van het slachten. Aangezien u er specifiek een hele wereld daarbuiten bijhaalt, dat een bepaalde godsdienst aangehangen wordt, maakt dat u deze motie niet insteekt op het onderwerp waar het inhoudelijk over gaat. U probeert het te benutten voor een ander politiek programma en daarmee één specifieke groep uitzondert, afzondert en probeert die dwars te zitten. Ik herhaal: dat is exact wat de eerste maatregel was toen Nederland overgenomen was door nazi-Duitsland.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! U mag de olifant in het midden van de kamer niet zien, maar hij staat er. Speciaal voor u heb ik een tweede motie gemaakt. Voor iedereen die weg wil kijken en politiek correct wil zijn heb ik ook een hele lijst gemaakt van dierenwelzijnsoverwegingen. Ik neem aan dat u die tweede motie over dierenwelzijn wel steunt.

Motie M141 vreemd aan de orde van de dag (PVV): geen halalproducten in het provinciehuis

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 15 december 2016, ter bespreking van de moties vreemd aan de orde van de dag;

constaterende:

- *dat bij de aanbesteding van de nieuwe cateraar van hem wordt verlangd dat er ook halalproducten in het assortiment van het provinciehuis worden opgenomen;*
- *dat het op wrede wijze slachten van dieren niet te verenigen is met de brede maatschappelijke gevoelens in de samenleving ter zake, die zich juist richten op het bevorderen van dierenwelzijn;*
- *dat het dierenwelzijn ook in deze Staten een belangrijk uitgangspunt van beleid is, zoals bleek bij de bespreking van het burgerinitiatief "Stop de Hobbyjacht", de aanpassing van het provinciaal natuurbeleid, de aanleg van ecoducten, het coalitieakkoord etc. etc.;*
- *dat op 22 juni 2015 een motie om vegetarisch eten tot standaard te verheffen voor statendiners etc., met een nipte meerderheid werd verworpen;*
- *dat in het restaurant van het provinciehuis al een ruim assortiment vegetarisch eten beschikbaar is;*
- *dat als een college zegt, en de Staten zeggen, het dierenwelzijn te willen bevorderen, zij zichzelf ongeloofwaardig maken als zij halalproducten aan het assortiment van het van het restaurant in het provinciehuis willen toevoegen;*

verzoeken GS:

in overeenstemming met het beleid tot bevordering van het dierenwelzijn geen halal vlees en vleesproducten in het restaurant van het provinciehuis aan te bieden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie M141 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Daarvoor zal nodig zijn dat u erkent dat deze eerste motie een publiciteitsstunt is en dat u hiermee daadwerkelijk een hellend vlak betreed en daarmee een bepaalde groep specifiek wil aanpakken. Dan zal ik u bij het indienen van die motie serieus nemen. Zolang u weigert dat te doen, zal ik mijn steun eerder geven aan de motie die zojuist door de SP is aangekondigd.

Mevrouw DE HAAN (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De ChristenUnie voelt zich geroepen om te reageren. Wij leven in een democratische rechtstaat en in een pluriforme samenleving. De discussie naar aanleiding van deze motie wordt versmald tot een bepaalde doelgroep in onze samenleving en tot dierenwelzijn. Dierenwelzijn is een kapstok om deze doelgroep aan op te hangen. De ChristenUnie staat voor godsdienstvrijheid. Godsdienstvrijheid voor alle religies, niet alleen de christelijke religie. Wij staan voor oer-Nederlandse, maar ook oer-Christelijke waarden van verdraagzaamheid en tolerantie, voor vrijheid van meningsuiting voor alle groepen Nederlanders, de religieuze en niet-religieuze. De organisatie faciliteert met halal producten werknemers zonder onderscheid en biedt keuzevrijheid aan. De organisatie biedt iets inclusiefs en niet iets exclusiefs. Wij staan voor een inclusieve samenleving voor alle groepen mensen en alle groepen werknemers, ook in deze organisatie. Daarom stemmen wij tegen de motie. Het dierenwelzijn is wat dat betreft ondergeschikt aan de godsdienstvrijheid en de verdraagzaamheid in onze samenleving.

Mevrouw ARISSSEN (PvdD): Mijnheer de voorzitter! De PvdD is van mening dat onverdoofde rituele slacht van jaarlijks meer dan twee miljoen dieren in Nederland per definitie gepaard gaat met onaantoonbare pijn, leed en stress. Dat belang van die dieren weegt volgens de PvdD op tegen het belang van hen die onverdoofd ritueel geslacht vlees willen eten. Daarom dienen wij, mede ingediend door de SP, een motie in om vlees en onverdoofd ritueel geslachte dieren of producten waarin vlees van onverdoofd ritueel geslachte dieren in verwerkt zijn te weren uit het assortiment van het provinciehuis. Wij

vragen daarbij een hoofdelijke stemming aan. Nu volgt een fragment uit de opname van het NGPS, het wetenschappelijk onderzoeksbureau van de PvdD.

Motie M142 vreemd aan de orde van de dag (PvdD, SP): geen vlees van onverdoofd ritueel geslachte dieren in het provinciehuis

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 15 december 2016, ter behandeling van moties vreemd aan de orde van de dag;

constaterende dat:

- *bij de aanbesteding van de nieuwe cateraar van hem wordt verlangd dat er halal producten in het assortiment van het provinciehuis worden opgenomen;*
- *ieder jaar in Nederland ruim twee miljoen dieren onverdoofd ritueel geslacht worden;*
- *het onverdoofd slachten van dieren verboden is in Nederland, waarbij een uitzondering kan worden gemaakt voor joodse en islamitische slachters;*
- *de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) in oktober 2015 een advies publiceerde waarin gepleit wordt voor een verbod op onverdoofd ritueel slachten; [1]*

overwegende dat:

het niet verdoven van dieren onaanvaardbare pijn, leed en stress veroorzaakt;

van mening dat:

de vrijheid van godsdienstuiting eindigt daar waar het lijden van mens of dier begint;

verzoeken het college van GS:

om vlees van onverdoofd ritueel geslachte dieren, of producten waarin vlees van onverdoofd ritueel geslachte dieren verwerkt is, te weren uit het assortiment van het provinciehuis.

En gaan over tot de orde van de dag.

[1] <https://www.nvwa.nl/over-de-nvwa/documenten/risicobeoordeling/voedselveiligheid/archief/2016m/risicobeoordeling-roodvleesketen>

De VOORZITTER: De motie M142 is voldoende ondertekend en maakt deel uit van de beraadslaging. De motie kan worden vermenigvuldigd en rondgedeeld.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij kunnen er vrij kort over zijn. Wij vinden dat in beginsel iedereen moet kunnen eten en drinken wat hij zelf wil. Wij hebben destijds tegen gestemd bij de motie van de PvdD om bijvoorbeeld één dag geen vlees aan te bieden. Zo zullen wij ook hier tegen stemmen. Het zal wat anders zijn als men wordt verplicht om alleen maar spruiten te eten.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus wil het niet hebben over wel of niet, wie of wat. Ik vind het persoonlijk vreselijk hoe dieren onverdoofd geslacht worden. Ik eet zelf weinig vlees, als je filmpjes van de plofkip hebt gezien doe je het helemaal niet meer. Dat heeft niks met het geloof te maken, maar met de walgelijke manier waarop dat gebeurt. Stel dat halal etenswaren aangeboden worden, hoe gaan wij dat uitvoeren? Komt er een aparte vitrine of een apart gedeelte in het restaurant? Als je het verder doortrekt, dan mag er geen varkensvlees in de buurt komen van het eten van degene die dat niet eet. Wat zijn de verstrekkende gevolgen? Hoe wordt het uitgevoerd als het doorgaat? Daar zou ik graag een antwoord van willen horen van de Gedeputeerde.

Mevrouw VERBEEK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik denk dat het goed is om te benadrukken dat het hier gaat om een aanscherping, omdat wij in de aanbestedingsregels verwijzen naar de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. Dit was in de vorige aanbesteding niet het geval. Daarbij komt dat het convenant van Staatssecretaris Van Dam omgezet wordt in een algemene maatregel van be-

stuur, maar daar zijn nog onderzoeken voor nodig. Die zullen wij op de nieuwe aanbesteding, die op 1 april 2017 van kracht wordt, van toepassing verklaren. Wij hebben nu ook al het halal. Dat houdt op dit moment in dat de kaas niet tegen het vlees mag liggen. Het is de presentatie. Bij de lunch mogen broodjes met kaas niet op een schaal met broodjes met vleeswaren. Het is dus een aanscherping van de regels waarbij wij aansluiten bij de wetten daarvoor. Het is een aanscherping, geen verruiming.

De VOORZITTER: Er is geen behoefte aan een tweede termijn, dus dan hebben wij dit debat afgerond.

Ik heb zojuist doorgekregen van de SP dat motie M134 zodanig gewijzigd is dat deze opnieuw gedraaid moet worden. Hij komt in stemming onder M134 gewijzigd.

Stemverklaringen

De VOORZITTER: Wij komen bij de stemverklaringen en de stemmingen. Alvorens dat plaatsvindt heeft de heer Meijer gevraagd een mededeling te mogen doen.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de voorzitter! In motie M136 is bij het dictum, waarin stond: "oplossen van de wachttijden van de sociale woningbouw als voorwaarde te stellen voor ondersteuning van woningbouwprojecten door de provincie;" toegevoegd: "waar technisch mogelijk". Het wordt dan: "dragen het college op: het oplossen van de wachttijden voor sociale woningbouw als voorwaarde te stellen voor ondersteuning van woningbouwprojecten door de provincie, waar technisch mogelijk."

En gaan over tot de orde van de dag.

DE VOORZITTER: Ik ga kijken wie behoefte heeft aan stemverklaringen.

De heer KOCKEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben bij drie moties een stemverklaring. Allereerst de gewijzigde motie M133. In de overweging wordt de rol van de provincie geschapen waar wij ons niet in kunnen vinden. Als wij naar de letterlijke tekst kijken van het dictum, dat draagt op, dan kunnen wij deze motie steunen.

Motie M134 is dusdanig aangepast dat deze niet meer limitatief is voor sociale woningen. Daarom zullen wij voor stemmen

Motie M142. De afweging daarbij is primair aan de landelijke wetgever. Daarbij zullen de fractieleden naar eigen inzicht stemmen.

De VOORZITTER: Misschien is het verstandig dat ik u mededeel dat voor de moties 140, 141 en 142 hoofdelijke stemming is aangevraagd.

De heer HOEFNAGELS (D66): Mijnheer de voorzitter! Een stemverklaring bij motie M139. Wij volgen dit proces kritisch, maar wij steunen het proces dat de gedeputeerde heeft ingezet.

Mevrouw MAASDAM (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het CDA heeft twee stemverklaringen. Ten eerste bij motie M134. Het CDA draagt duurzaamheid vanuit het rentmeesterschap een warm hart toe. Wij hebben ook een warm hart voor bewoners met een smalle beurs. Echter, wij kunnen niet instemmen met deze motie. De motie beoogt actief de woonlasten van bewoners te verlagen, maar het is de vraag of dit hiermee echt wordt bereikt. Verduurzaming kan ook een hoge huurprijs opleveren. Die hoge huurprijs wordt niet automatisch goedge maakt door lagere energielasten. Er zijn zelfs huurders die bewust kiezen voor goedkopere, oudere en minder energiezuinige woningen. Huurders moeten zich ook bewust worden van hun stookgedrag en energieverbruik en dat aanpassen. Goede voorlichting geven aan huurders, daarna besparingsafspraken met ze maken en ze vervolgens feedback geven. Dat is een basismethode van het Agentschap NL, waarmee huurders al snel tien procent op hun huurlasten kunnen besparen. Daarbij help je echt bij het verlagen van de woonlasten en het verbeteren van het wooncomfort.

De VOORZITTER: Mevrouw Maasdam, dit is echt geen stemverklaring.

Mevrouw MAASDAM (CDA): OK, maar ik kan hem niet meer intrekken. Ik heb nog een stemverklaring bij motie M140. Voor het CDA zijn grondrechten niet onderhandelbaar. Daarmee is dierenwelzijn ondergeschikt aan godsdienstvrijheid, hoe hoog wij het dierenwelzijn ook in het vaandel hebben. Wij zullen tegen stemmen, ook als er sprake is van een hoofdelijke stemming.

De heer VAN MUILEKOM (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben een stemverklaring bij motie M136, de gewijzigde motie die aandacht vraagt voor verlaging van wachttijden. Wij steunen de intentie en wij hopen van harte dat in het beleidskader het projecten zijn die het gaan bereiken. Wij snappen dat het niet in elk project het geval zal zijn. Wij steunen deze motie.

Motie M139. In de discussie met de gemeente Leusden hebben wij hiervan gehoord, maar vinden het geen juist voorstel. Daarom zullen wij hem niet steunen.

De moties van de PVV. Wij vinden dat PS moet staan voor de westerse normen en waarden en dat wij respect moeten hebben voor ieders levensovertuiging en ieder geloof, ook van onze islamitische Nederlanders. De formulering van de vragen van de PVV geeft aan dat zij geen enkel begrip heeft voor de westerse normen en waarden. Daarom zullen wij beide moties niet steunen.

Motie M142 hebben wij beoordeeld. Wij vinden het heel jammer dat deze motie wordt ingediend in de context van de van de PVV. Wij hadden liever gehad dat dit onderwerp de volgende keer apart aan de orde zou komen. Niet in het gedachtegoed van de PVV. Wij vinden het ook jammer, want je kunt ook kritiek hebben op het dierenwelzijn. In die zin zullen wij daar verdeeld over stemmen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Collega IJssennagger doet straks een stemverklaring over de binnenstedelijke ontwikkeling, waarbij ik u erop wijs dat wij geen spreektijd hebben gehad.

Motie M133. Het is een weinig concrete motie. Toch gaan wij hem steunen, omdat het de partijen enthousiast maakt om ook aan de randen van de steden woningen te ontwikkelen. Dan een stemverklaring bij de 'wegkijk motie' M142. Dat gaat uiteindelijk leiden tot geen halal in het provinciehuis. Dat is ons doel dus dat zullen wij steunen.

De heer IJSSENNAGGER (PVV): Mijnheer de voorzitter! Wij stemmen tegen dit voorstel, omdat wij het ridicuul vinden om binnen een redelijke termijn voldoende woningen binnenstedelijk te bouwen om de woningnood effectief op te lossen. Afschaffen van de rode contour is ons inziens de enig juiste weg om voldoende betaalbare woningen te bouwen. Wij haken af bij alleen binnenstedelijke bouw en willen aan dat debat niet meedoen. Het is een belediging voor onze woningzoekenden met een wachtlijst van negen jaar.

De heer MEIJER (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik vraag enige clementie, want u weet dat op mijn leeftijd het gezichtsvermogen wel eens wat terug wil lopen. Ik heb bij motie M136 één woord verkeerd gelezen. Daar moet staan: "Het begint met het terugdringen van de wachttijden." in plaats van "Het oplossen van de wachttijden." Die illusie heb ik niet.

Dan de echte stemverklaringen. Ik wil onze argumenten graag open en eerlijk op tafel leggen. Er is een goed debat gevoerd over het beleidskader binnenstedelijke ontwikkeling. Wij willen een sterke betrokkenheid van de provincie bij het terugdringen van de wachtlijsten voor de sociale woningbouw. Het is duidelijk dat in die mate zoals wij dat wilden de meerderheid niet mee zal gaan. Daarom zal het voor ons moeilijk zijn om het statenvoorstel te steunen. Dat neemt niet weg dat wij erg blij zijn met de constructieve bijdragen, ook van de gedeputeerde. Het resulteert in een aangevulde motie die ertoe leidt dat wij die van harte onder de aandacht willen aanbevelen.

De VOORZITTER: Het gaat niet om aanbevelingen bij een stemverklaring!

De heer MEIJER (SP): Wat betreft de halal kwestie. Het mag duidelijk zijn dat het voorstel van de PvdD dat wij mede indienen zullen steunen. Derhalve de moties van de PVV niet.

De heer BEKKERS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Motie M133 steunen wij niet omdat daarin staat: "Als mogelijk aan randen van steden." Wij willen niet dat aan randen van steden gebouwd wordt.

Motie M139 over de bus in Leusden. Wij zijn blij met de toezeggingen van de gedeputeerde, maar het is belangrijk dat dit aangekaart is. Wij vertrouwen de gedeputeerde daarop.

Wij hebben ook een stemverklaring bij motie M142. Wat ons betreft gaat het hier om twee belangrijke grondrechten. Wij willen ook opmerken dat de situatie bij normaal slachten niet per se vrolijker is.

Misschien voor de gedeputeerde en de indieners van de motie iets om zich in te verdiepen. Wat ons betreft had de motie ook de motie 'geen vlees' mogen zijn. Als deze motie wordt aangenomen willen wij opmerken dat dat niet te danken is aan de wijze waarop de PVV dit onderwerp gebracht heeft.

Mevrouw DE HAAN (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben één stemverklaring bij motie M133. Wij steunen deze motie vanwege de geest van de motie over de regisserende rol van de provincie. De kleine zin: "Als mogelijk aan randen van steden." interpreteren wij niet als de deur open zetten, maar als een kernrandzone.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben een stemverklaring bij motie M133. Wij sluiten ons aan bij GroenLinks, omdat wij toch bang zijn dat een dictum met "Als mogelijk aan de randen." daarmee de kernrandzones worden bedoeld. Dat wij dan toch te ver buiten de grenzen gaan bouwen.

De heer VAN LEEUWEN (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben één stemverklaring bij binnenstedelijke ontwikkeling. Wij zullen tegen dit voorstel stemmen, omdat het toch te ver afstaat van datgene wat wij beogen en willen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ook 50Plus zal tegen het voorstel van het beleidskader binnenstedelijke ontwikkeling stemmen. Er staan veel goede dingen in, maar ook dingen waar wij ons niet meer kunnen verenigen.

Stemmingen

De VOORZITTER: Dan gaan wij nu over tot stemming. Van de 49 leden zijn er 46 aanwezig. Bij de D66, ChristenUnie en VVD is één fractielid afwezig.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel Beleidskader Binnenstedelijke Ontwikkeling, PS2016RGW14, met de aantekening dat de fracties van de PVV, SP, SGP en 50Plus geacht worden tegengestemd te hebben.

Provinciale Staten aanvaarden motie M133 (gewijzigd). Tegen de motie hebben gestemd de fracties van GroenLinks en PvdD.

Provinciale Staten aanvaarden motie M134 (gewijzigd). Tegen de motie hebben gestemd de fracties van het CDA en de PVV.

Provinciale Staten verwerpen motie M135. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de SP, ChristenUnie, PvdD en 50Plus.

Provinciale Staten verwerpen motie M136 (gewijzigd). Voor de motie hebben gestemd de fracties van de PvdA, SP, PvdD, SGP en 50Plus.

De VOORZITTER: De moties M137 en M138 zijn ingetrokken.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel Vaststelling nota Infrastructurele kapitaalgoederen, PS2016MME12.

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel Toekomstbestendig tramsysteem regio Utrecht, Ps2016MME13.

Provinciale Staten verwerpen motie M139 vreemd aan de orde van de dag,. Voor de motie hebben gestemd de fracties van de SP, PvdD en 50Plus.

De VOORZITTER: Dan kom ik bij de moties waarover hoofdelijk gestemd gaat worden. Ik trek eerst het nummer van het lid dat als eerste stemt. Dat is nummer 13, mevrouw Eijsbroek.

Na hoofdelijke stemming verwerpen Provinciale Staten motie M140. Voor de motie hebben gestemd de heren IJssennagger en Ubaghs, mevrouw Broere en de heer Dercksen. Tegen de motie hebben gestemd mevrouw Eijsbroek, mevrouw Ens, de heren Van Essen, Essousi, Germs en Groothuizen, mevrouw De Haan, de heer Hoefnagels, mevrouw Hoek, de heren Jansen en Joustra, mevrouw Keller, de heer Kocken, mevrouw Koelewijn, mevrouw Kotkamp, de heren Van Kranenburg, De Kruijf, G. van Leeuwen en P. van Leeuwen, mevrouw Maasdam, de heren Meijer, Mourik-Geluk en Van Muilekom, mevrouw Noordenbos, de heren Van Oosterom en Overkleeft, mevrouw Poppe, de heren Van Reenen en Suna, mevrouw Vaessen, mevrouw Vlam, de heer Wagenmans, mevrouw Arissen, de heer Bekkers, mevrouw Boelhouwer, de heren Boerkamp, Bosman en Boswijk, mevrouw Chidi, mevrouw Dekker, mevrouw Dercksen en de heer De Droog.

De VOORZITTER: De stemming over de motie M141 begint bij het lid met nummer 22, de heer IJssennagger.

Na hoofdelijke stemming verwerpen Provinciale Staten motie M141. Voor de motie hebben gestemd de heren IJssennagger en Ubaghs, mevrouw Broere en de heer Dercksen. Tegen de motie hebben gestemd de heren Jansen en Joustra, mevrouw Keller, de heer Kocken, mevrouw Koelewijn, mevrouw Kotkamp, de heren Van Kranenburg, De Kruijf, G. van Leeuwen en P. van Leeuwen, mevrouw Maasdam, de heren Meijer, Mourik-Geluk en Van Muilekom, mevrouw Noordenbos, de heren Van Oosterom en Overkleeft, mevrouw Poppe, de heren Van Reenen en Suna, mevrouw Vaessen, mevrouw Vlam, de heer Wagenmans, mevrouw Arissen, de heer Bekkers, mevrouw Boelhouwer, de heren Boerkamp, Bosman en Boswijk, mevrouw Chidi, mevrouw Dekker, mevrouw Dercksen. de heer De Droog, mevrouw Eijsbroek, mevrouw Ens, de heren Van Essen, Essousi, Germs en Groothuizen, mevrouw De Haan, de heer Hoefnagels en mevrouw Hoek.

De VOORZITTER: De stemming over de motie M142 begint bij het lid met nummer 26, de heer Kocken.

Na hoofdelijke stemming verwerpen Provinciale Staten motie M142. Voor de motie hebben gestemd mevrouw Kotkamp, de heren De Kruijf en Meijer, mevrouw Noordenbos, mevrouw Poppe, de heren Van Reenen en Ubaghs, mevrouw Vaessen, mevrouw Arissen, de heren Bekkers en Bosman, mevrouw Broere, de heer Dercksen, mevrouw Dercksen, de heer De Droog, mevrouw Eijsbroek, mevrouw Ens, mevrouw Hoek, de heer IJssennagger en mevrouw Keller. Tegen de motie hebben gestemd de heer Kocken, mevrouw Koelewijn, de heren Van Kranenburg, G. van Leeuwen en P. van Leeuwen, mevrouw Maasdam, de heren Mourik-Geluk, Van Muilekom, Van Oosterom, Overkleeft en Suna, mevrouw Vlam, de heer Wagenmans, mevrouw Boelhouwer, de heren Boerkamp en Boswijk, mevrouw Chidi, mevrouw Dekker, de heren Van Essen, Essousi, Germs en Groothuizen, mevrouw De Haan en de heren Hoefnagels, Jansen en Joustra,

Sluiting

De VOORZITTER: Dit was de laatste vergadering van het jaar. Ik wil u vanaf deze plaats hartelijk danken voor het vele werk dat u het afgelopen jaar heeft verricht ten behoeve van uw statenlidmaatschap. U bent buitengewoon actief geweest. Ik zal u daarvoor een paar cijfers noemen: U heeft 97 reeksen artikel 47-vragen gesteld, daar zijn er intussen 95 van beantwoord U heeft 62 amendementen ingediend, waarvan 8 aangenomen

U heeft 132 moties ingediend, waarvan 45 aangenomen. Daar zitten de laatste van vanavond nog niet bij.

U heeft 72 statenbesluiten genomen

U heeft in totaal 96 uur vergaderd in 24 commissievergaderingen,

In diezelfde commissievergaderingen heeft u 93 sprekers aangehoord.

U heeft inmiddels meer dan 60 uur plenair vergaderd in 8 statenvergaderingen. Daarin hebben wij deze laatste paar uren meegeteld.

U heeft 17 werkbezoeken afgelegd.

U heeft circa 2700 e-mailberichten ontvangen, waarbij wij niet kunnen nagaan of u ze allemaal gelezen heeft. (Hilariteit)

Ik wil daarbij onderstrepen dat het afgelopen jaar een buitengewoon productief en druk jaar is geweest. Bij deze lijst komen nog een heleboel activiteiten bij in het kader van al uw partij-activiteiten. Kortom, ik wens u een aantal rustige weken. Geniet van de feestdagen en ik wens u en de uwen vanaf deze plaats mooie feestdagen en alvast een gelukkig en gezond 2017 toe. Ik nodig u graag uit om op 2 januari 2017 elkaar te ontmoeten, voorafgaand aan de receptie die hier plenair gehouden wordt op de zestiende etage. Voor wie ik daar nog een plezier mee doe, in de zaal hiernaast staat nu een hapje en een drankje klaar.

Einde van de vergadering om 00.25 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 13 maart 2017.

De voorzitter,

De griffier,